
Een verkenning van de visie
van plattelandsgemeenten op
DE BVO
Bewust Verder Ontwikkelen

Een verkenning van de visie van plattelandsgemeenten op de BVO
Bewust Verder Ontwikkelen

Geschreven door:
Lydia ter Harmsel (6516335)
Dyantha Legius (6102115)
Pascalle Schmitz (6289703)
Rosanne Timmer (6586058)
Julia Wesdorp (6403174)

In opdracht van: Kenniscentrum Sport en Bewegen
Contactpersoon: Jeroen Hoyng

Studie: Bestuurs- en organisatiewetenschap, Universiteit Utrecht
Vak: Kwalitatief Onderzoek
Begeleidend docent: Dr. Sander Kramer

Datum: 17 juli 2020

Inhoudsopgave

1. Probleem- en vraagstelling 5
2. Relevantie 8
2.1 Maatschappelijke relevantie 8
2.2 Wetenschappelijke relevantie 8
3. Literatuurstudie 10
3.1 Beweegvriendelijke omgeving 10
3.2 Structurele factoren 13
3.3 Relatie tussen BVO en structurele factoren 20
4. Methodologie 22
4.1 Benadering 22
4.2 Onderzoeksdesign 22
4.3 Methoden 22
4.4 Selectie van respondenten 23
4.5 Analyse 23
4.6 Kwaliteitscriteria 24
5. Resultaten 27
5.1 Visie en faciliteiten 28
5.2 Politieke factoren 32
5.3 Institutionele factoren 35
5.4 Economische factoren 42
5.5 Demografische factoren 47
5.6 Geografische factoren 51
5.7 Sociale factoren 55
5.8 Situationele factoren 57
5.9 Instrumenten en ondersteuning 59
6. Conclusie en discussie 61
6.1 Huidige visie op BVO 61
6.2 Toekomst visie op BVO 62
6.3 Behoefte aan instrumenten 62
6.4 Antwoord op de hoofdvraag 63
6.5 Maatschappelijke context 63
6.6 Wetenschappelijke context 64
6.7 Aansluiting op de literatuur 65
6.8 Reflectie op het onderzoek 66
6.9 Vervolgonderzoek 67
Literatuur 68
Bijlage 1. Topiclijst 78

Bijlage 2. Tabel plattelandsgemeenten_____ 79
Bijlage 3. Thick Descriptions _____ 81
Bijlage 4. Codeboom_____ 88

1. Probleem- en vraagstelling

In 2016 is de nieuwe Omgevingswet aangenomen die van kracht gaat op 1 januari 2022 (Ministerie IenM, 2016; Ministerie BZK, 2020). De Omgevingswet regelt het beheer en ontwikkeling van de fysieke leefomgeving en vervangt een lappendeken van wet- en regelgeving op het gebied van ruimte, wonen, infrastructuur, milieu, natuur en water (Jansen, 2016). De doelen van de 'oude' Omgevingswet blijven grotendeels gelijk, maar er wordt meer bestuurlijke afwegingsruimte aan lokale bestuursorganen toegekend (Integrale onafhankelijke adviescommissie Omgevingswet, 2019). Dat betekent dat gemeenten en waterschappen meer ruimte en verantwoordelijkheden krijgen om integrale afwegingen te maken over de ruimtelijke omgeving, zodat zij beter in kunnen spelen op contextafhankelijke situaties (Integrale onafhankelijke adviescommissie Omgevingswet, 2019, p. 12; Van Oenen, 2016). Door de decentralisatie ligt een groot deel van de besluitvorming en uitvoering nu in handen van de gemeente. Maar er bestaan verschillende visies over hoe groot de afwegingsruimte in de praktijk is. Zo zijn er enerzijds nog steeds minimale gezondheidseisen, veiligheidseisen, en eisen aan de omgevingskwaliteit die niet worden losgelaten, maar is anderzijds op andere gebieden de afwegingsruimte substantieel groter (Integrale onafhankelijke adviescommissie Omgevingswet, 2019, p. 12). Dit heeft tot gevolg dat enerzijds verschillen zullen ontstaan tussen gemeenten door de beslissingsvrijheid, maar anderzijds zorgen de nationale kaders en regels van de Omgevingswet ervoor dat de verschillen niet te groot worden.

Naast de twijfels over de bestuurlijke afwegingsruimte, is het belangrijk om te beseffen dat de uitvoeringscapaciteit van gemeenten ook een rol speelt in hun afwegingen rond de Omgevingsvisie. De uitvoeringscapaciteit gaat over alle middelen die nodig zijn om gedecentraliseerde taken uit te voeren (Boogers, Schaap, Van den Munckhof & Karsten, 2008, p. 25). Een decentralisatie, zoals die van de Omgevingswet, kan een groot beroep doen op de uitvoeringscapaciteit van gemeenten en vraagt in veel gevallen ook om samenwerking tussen verschillende bestuursorganen (Van Nijendaal, 2014, p. 90).

Inhoudelijk kent de Omgevingswet twee doelen. Het eerste doel heeft betrekking op het bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit. Het tweede doel gaat in op het doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving ter vervulling van maatschappelijke behoeften (Ministerie van IenM, 2016). Uit deze doelen komen twee cruciale onderdelen van de Omgevingswet naar voren: gezondheidsbescherming en gezondheidsbevordering. Gezondheidsbescherming heeft betrekking op traditionele onderwerpen uit de milieuwetgeving, zoals lucht- en waterkwaliteit en vervuiling. Een gezondheidsbevorderende leefomgeving stimuleert burgers om gezonde keuzes te maken, waardoor (indirect) gezondheidswinst kan worden behaald (Mulier Instituut, 2018a). Een voorbeeld hiervan is het aanleggen van veilige fiets- en wandelpaden, waardoor mensen worden uitgenodigd meer te bewegen en sporten. Deze toevoeging aan de Omgevingswet stelt dat gemeenten verantwoordelijk zijn voor een ruimtelijk beleid, waarin aandacht is voor een leefomgeving die bijdraagt aan gezondheidsbevordering. Met andere woorden biedt de Omgevingswet de mogelijkheid om sport, spel en bewegen te verweven in de Omgevingsvisie, waarbij het aan gemeenten zelf is om de afweging te maken of en hoe zij dit meenemen.

Een andere manier waarop de overheid Nederlanders stimuleert meer te sporten en bewegen, is het Sportakkoord. Het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft samen met partijen uit sport, bedrijfsleven, gemeenten en maatschappelijke organisaties in 2018 het Nationale Sportakkoord gesloten. Dit akkoord heeft als doel de organisatie en financiën van de sport toekomstbestendig te maken (Ministerie VWS, 2018). Om dit doel te realiseren ligt het initiatief bij de gemeenten, die echter niet verplicht zijn hier gehoor aan te geven (Ministerie VWS, 2018). Het is aan hen om, al dan niet in de lokale context, uitvoering te geven aan het akkoord. Het gaat hier onder andere om het ontwikkelen van een beweegprogramma, verduurzamen van sportaccommodaties, tot stand brengen van lokale samenwerking en versterken van een beweegvriendelijke openbare ruimte (Ministerie VWS, 2018). Het verwezenlijken van het Sportakkoord draagt hierdoor bij aan een duurzame sportinfrastructuur.

Het Kenniscentrum Sport en Bewegen is een organisatie die zeer betrokken is bij de huidige ontwikkelingen omtrent het sporten, spelen en bewegen in de gemeenten. Het Kenniscentrum zet zich in om kennis uit wetenschap, beleid en praktijk beschikbaar en toepasbaar te maken voor professionals. Daarnaast adviseert en ondersteunt het Kenniscentrum professionals bij complexe vraagstukken. Een belangrijk thema waar de organisatie zich mee bezighoudt is het vormgeven van een beweegvriendelijke omgeving (BVO). Hierbij gaat de aandacht onder andere uit naar het ontwikkelen van kennis en instrumenten om gemeenten te ondersteunen bij het creëren van een BVO. Een voorbeeld van een instrument is de BVO-scan, die inzichtelijk maakt hoe beweegvriendelijk een buurt is en welke verbeteringen nog mogelijk zijn (Hoyng, 2016). Ook is er een reisgids, een stappenplan dat beleidsmakers en professionals kunnen hanteren bij het creëren van een BVO (L'abée & Kunen, 2013). Het onderwerp BVO wordt steeds belangrijker. Uit cijfers van het RIVM blijkt namelijk dat ongeveer 53% van de Nederlanders ouder dan 4 jaar niet voldoet aan de huidige beweegrichtlijnen (RIVM, z.j.b). Daarnaast is het aantal Nederlanders met overgewicht gestegen van 33% in 1990 naar circa 50% in 2018 (RIVM, z.j.c). Een BVO kan een grote bijdrage leveren aan het in beweging brengen van burgers en daarmee hun gezondheid bevorderen.

Het Kenniscentrum Sport en Bewegen heeft reeds veel ervaring en inzicht in het ondersteunen van (middel)grote, met name urbane, gemeenten bij het ontwikkelen en realiseren van een BVO middels kennis en instrumenten. Maar het Kenniscentrum geeft aan meer inzicht te willen in de behoeften en wensen van plattelandsgemeenten op het gebied van kennis en instrumenten, zodat het Kenniscentrum ook deze gemeenten geschikte ondersteuning kan bieden bij het ontwikkelen en implementeren van een BVO. Plattelandsgemeenten hebben zowel geografische als demografische kenmerken die eraan bijdragen dat het ontwikkelen van een BVO verschilt van grotere, stedelijke gemeenten. Zo hebben plattelandsgemeenten te maken met lage bevolkingsdichtheid, grotere afstanden naar voorzieningen en vergrijzing (Van Ede & Vonk, 2013). Bovendien scoren plattelandsgemeenten ten opzichte van andere gemeenten gemiddeld fors lager op onder andere het gebied van veiligheid en cultuur- en sportvoorzieningen, terwijl ze juist bovengemiddeld hoog scoren op het gebied van de kwaliteit en kwantiteit van natuur en milieu (Telos, 2017). Door deze aspecten verloopt de ontwikkeling heel anders en hebben plattelandsgemeenten wellicht ook een andere visie op de BVO en daardoor behoefte aan andere instrumenten dan stedelijke gemeenten. Deze factoren in plattelandsgemeenten en kleine gemeenten met diverse kernen heeft geresulteerd in de onderstaande onderzoeksvraag.

"Welke visie hebben plattelandsgemeenten op het uitvoering geven aan het thema beweegvriendelijke omgeving?

In het onderzoek worden de volgende deelvragen inzichtelijk gemaakt:

- Hoe zijn plattelandsgemeenten momenteel bezig met het thema beweegvriendelijke omgeving?
- Op welke manier willen plattelandsgemeenten de beweegvriendelijke omgeving in de toekomst vormgegeven?
- Hoe wordt in plattelandsgemeenten gedacht over instrumenten die hen kunnen ondersteunen in het ontwikkelen of behouden van een beweegvriendelijke omgeving, zowel op de korte als op de lange termijn?

In dit onderzoek wordt een bestuurlijk perspectief gehanteerd, waarbij de focus ligt op de visie en behoeften van de plattelandsgemeenten. Voor dit perspectief is gekozen, omdat de gemeente een belangrijke rol heeft in het inrichten van de openbare ruimte en gezondheidsbevordering van haar burgers en daarom een van de belangrijkste actoren is in het ontwikkelen of bevorderen van een BVO. Wanneer de gemeente de juiste instrumenten tot haar beschikking heeft, is zij in staat om een gezondheidsbevorderende leefomgeving te ontwikkelen voor de burgers.

Op deze manier wordt getracht te verkennen wat de huidige, toekomstige en gewenste situatie is van plattelandsgemeenten op het gebied van de BVO. Daarnaast wordt onderzocht wat de behoeftes zijn van gemeenten ten aanzien van de ontwikkeling van een BVO. Wanneer deze in kaart zijn gebracht, kan vervolgens gekeken worden naar het creëren van instrumenten die gemeenten ondersteuning kunnen bieden bij het ontwikkelen en implementeren van een BVO.

2. Relevantie

2.1 Maatschappelijke relevantie

Zoals eerder beschreven treedt op 1 januari 2022 de nieuw aangenomen Omgevingswet in. Hierin is onder andere geregeld dat de verantwoordelijkheid voor een gezonde leefomgeving gedecentraliseerd wordt naar gemeenten (RIVM, z.j.a). Waar eerst vooral de aandacht lag bij gezondheidsbescherming, wordt hier nu dus de gezondheidsbevordering aan toegevoegd. Deze nieuwe wet biedt dan ook kansen voor de gemeenten om de omgeving zo in te richten dat deze beweegvriendelijk en daarmee gezondheidsbevorderend wordt (Mulier Instituut, 2018a, p. 4).

Uit onderzoek van het Mulier Instituut (2019, p. 61) blijkt echter dat veel plattelandsgemeenten nog niet ver zijn in het ontwikkelen van een dergelijke Omgevingsvisie die invulling kan geven aan een beweegvriendelijke omgeving. Ook de Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur (Rli) ziet dat het voor veel gemeenten nog onduidelijk is hoe zij invulling kunnen geven aan de BVO in hun Omgevingsvisie (Rli, 2018). Bovendien blijkt dat kleinere plattelandsgemeenten ook minder kennis en capaciteit beschikbaar hebben voor het ontwikkelen van een passende BVO (ZonMw, z.j.). Deze additionele uitdagingen die plattelandsgemeenten ervaren bij het realiseren van een BVO maken dit onderzoek maatschappelijk relevant. Doordat plattelandsgemeenten extra uitdagingen tegenkomen bij het ontwikkelen van een BVO, is het extra belangrijk om kennis te verkrijgen over de behoefte aan instrumenten die deze gemeenten hebben in het ontwikkelen van een BVO. Aan de hand van de verkregen kennis uit dit onderzoek kunnen vervolgens praktisch uitvoerbare instrumenten worden ontwikkeld die aansluiten bij de behoeften van de plattelandsgemeenten in het ontwikkelen van de BVO.

Naast de wetgeving die de ontwikkeling van een gezonde leefomgeving verplicht maakt, is de urgentie van dit onderzoek ook terug te zien in de samenleving. Nederlanders bewegen te weinig en overgewicht is een groeiend probleem (Mulier Instituut, 2018a, p. 4). Wanneer gemeenten inzetten op het ontwikkelen van een BVO, kunnen ze sport, spel en bewegen stimuleren en kan de BVO bijdragen aan de fysieke en mentale gezondheidsbevordering van burgers. Dit kan dus mogelijk bijdragen aan de gezondheid van de Nederlandse maatschappij (Mulier Instituut, 2018a, p. 4).

2.2 Wetenschappelijke relevantie

Naast maatschappelijk relevant, is dit onderzoek ook wetenschappelijk relevant. Wanneer wordt gekeken naar de beschikbare literatuur met betrekking tot de BVO, is duidelijk dat met name onderzoek wordt gedaan naar de urbane gebieden en niet zozeer de rurale gebieden (Mulier Instituut, 2018b; De Vries, Slinger, Schokker, Graham & Pierik, 2010). Daarnaast richt bestaand onderzoek over sporten, spelen en bewegen zich met name op georganiseerde sporten, zoals sportaanbod van sportverenigingen (Mulier Instituut, 2015). Er is echter nog weinig onderzoek gedaan naar ongeorganiseerde sport-, spel- en beweeginitiatieven of een combinatie van georganiseerde en ongeorganiseerde sport en beweging. Met dit onderzoek wordt dit verder verkend.
Wel wordt in toenemende mate onderzoek gedaan naar de invloed van bepaalde omgevingskenmerken op gezond gedrag. Deze omgevingskenmerken zijn geografisch, demografisch en sociaal van aard (Kamphuis et al., 2016, p. 5). In dit onderzoek naar plattelandsgemeenten worden echter niet alleen bovengenoemde omgevingsfactoren behandeld, maar ook politieke, economische en institutionele factoren. Ten eerste schetst dit een completer beeld van de factoren, waaronder omgevingskenmerken, die te maken hebben met sporten, spelen en bewegen. Daarnaast vormt het een aanvulling op de bestaande literatuur op het gebied van kennis over georganiseerde én ongeorganiseerde sport, spelen en bewegen. Ten derde draagt dit onderzoek bij aan het geven van een completer beeld van de huidige ontwikkelingen, behoeften en visies op het gebied van de BVO van plattelandsgemeenten. Door middel van dit onderzoek kan een nuancering worden aangebracht in de bestaande literatuur over de BVO, zodat een vollediger beeld van de BVO ontstaat.

Daarnaast is dit onderzoek wetenschappelijk relevant, omdat het bijdraagt aan de kennis over de benodigde uitvoeringscapaciteit bij decentralisaties en over samenwerking tussen bestuurlijke niveaus. In het recente verleden heeft een aantal decentralisaties plaatsgevonden en in de toekomst zullen er naar verwachting nog meer volgen, vanuit de gedachte dat bepaalde zaken op lokaal niveau eenvoudiger en beter geregeld kunnen worden (Boogers et al., 2008). Er zijn tot op heden alleen op het gebied van de decentralisatie van taken in het sociale domein enkele verkennende en evaluerende onderzoeken gedaan naar uitvoeringscapaciteit als onderdeel van bestuurskracht en procesmanagement. Er is dus nog veel onbekend over de rol van uitvoeringscapaciteit in de totstandkoming van gedecentraliseerd beleid. In dit onderzoek wordt er getracht inzichtelijk te maken hoe de uitvoeringscapaciteit van plattelandsgemeenten haar visie op en uitvoering van de BVO beïnvloed.
Zoals eerder aangegeven zijn lokale bestuursorganen, met name kleinere gemeenten, bij gedecentraliseerd beleid bovendien vaak aangewezen op elkaars hulp vanwege een tekortschietende bestuurskracht. Zij moeten dan samenwerking zoeken met andere (hogere) bestuursorganen (Van Nijendaal, 2014, p. 90). In dit onderzoek wordt aandacht besteed aan dit onderwerp. Het draagt hierdoor bij aan de literatuur over samenwerking tussen bestuursorganen en het ontwerp en de uitvoering van gedecentraliseerd beleid.

3. Literatuurstudie

Om de data in dit onderzoek te kunnen voorbereiden, structureren en interpreteren, wordt in dit hoofdstuk een brede theoretische basis gelegd. Dit onderzoek focust op de visie die plattelandsgemeenten hebben op het thema beweegvriendelijke omgeving. In dit eerste deel van dit hoofdstuk wordt toegelicht hoe de BVO wordt gedefinieerd, waaruit deze bestaat en welke theoretische concepten hieraan verbonden zijn. In dit deel zullen ook verschillende concepten die verbonden zijn aan de BVO worden toegelicht, zoals de *hard-*, *soft-* en *orgware*.
Vervolgens wordt in het tweede deel van dit hoofdstuk ingegaan op de invloed van de context waarbinnen gemeenten functioneren bij het ontwikkelen van beleid. Deze context wordt gevormd door structurele factoren, waaronder bijvoorbeeld sociale en institutionele factoren. De context en het daaruit voortvloeiende beleid kan sterk verschillen tussen gemeenten, omdat er in iedere gemeenten unieke structurele factoren van invloed kunnen zijn.
Tot slot wordt in het laatste deel van dit hoofdstuk ingegaan op het verband tussen de BVO en de structurele factoren. De verschillende structurele factoren hebben alle in meer of mindere mate invloed op de verschillende elementen van de BVO, maar duidelijke verbanden zijn niet te maken.

3.1 Beweegvriendelijke omgeving

3.1.1 Definiëring van de beweegvriendelijke omgeving

Om bewoners van plattelandsgemeenten in beweging te krijgen en/of houden, is een BVO van belang. Het Kenniscentrum Sport en Bewegen definieert een BVO als een leefomgeving met voorzieningen in de openbare ruimte die mensen faciliteert, stimuleert en uitdaagt om te bewegen, spelen en sporten, afgestemd op de behoeften en het schaalniveau van de omgeving (Hoyng, 2012). Deze definitie is erg breed en laat veel ruimte voor actoren om hier zelf invulling aan te geven. Zo kan een gemeente vanuit kaders van lokale of regionale akkoorden werken, maar ook de invalshoek nemen van een sportnota (Mulier Instituut, 2017a).

Het begrip BVO wordt in de literatuur verschillend ingevuld. Het Kenniscentrum nuanceert de eerder beschreven definitie en stelt dat de BVO bestaat uit verschillende elementen. Zij onderscheiden de categorieën *hardware*, *software* en *orgware* (Kenniscentrum Sport en Bewegen, 2019). De *hardware* wordt gedefinieerd als de fysieke (sport)infrastructuur, zoals sportaccommodaties, playgrounds, openbare groene ruimten, routes, paden, toeristische en recreatieve natuurgebieden. De *software* bestaat uit het geheel van aangeboden activiteiten, begeleiding en communicatie. Deze categorie omvat bijvoorbeeld sportinterventies en -evenementen, het werk van buurtsportcoaches en ouderenwerkers, en tot slot voorlichtingen en campagnes om mensen in beweging te krijgen. Samen vormen zij het zichtbare sport-, spel- en beweegaanbod (Kenniscentrum Sport en Bewegen, 2019). Hoewel de begrippen *hardware* en *software* niet als zodanig voorkomen in bestaande wetenschappelijke literatuur, kunnen deze begrippen wel indirect worden teruggevonden. Zo blijkt uit het onderzoek van Wayenberg, Decramer & Poppe (2011, p. 51) dat de kwaliteit en kwantiteit van de sportinfrastructuur (zoals gebouwen, sportvelden en fiets- en wandelpaden) een belangrijk onderdeel zijn voor de ontwikkeling van een BVO. Daarentegen blijkt uit onderzoek van het Mulier Instituut (2019, p. 68) dat deze relatie ietwat complexer is. Volgens de onderzoekers moet namelijk ook met zorg naar de context worden gekeken. Het effect van de aanpassingen in de omgeving om deze zo beweegvriendelijk mogelijk te maken is onder andere afhankelijk van de context. Vooruitlopend op de literatuur kunnen we stellen dat de onderdelen van *hardware*, *software* en *orgware* in de literatuur te herkennen zijn en er voorlopig geen inhoudelijke aanvullingen kunnen worden gedaan. Daaruit blijkt dat de definitie van het Kenniscentrum allesomvattend is. Het gaat hierbij om een theoretische definitie, hoe deze in de praktijk wordt toegepast zal later in het onderzoek blijken.

3.1.2 Hardware

Wanneer verder wordt gekeken naar de invulling van het begrip BVO, vallen een aantal zaken op. Een aantal onderzoeken richt zich vooral op de relatie tussen (aspecten van) *hardware* en sportparticipatie of tussen (aspecten van) *software* en sportparticipatie, waarbij het meeste onderzoek focust op *hardware*. Zo tonen Hallmann, Wicker, Breuer & Schönherr (2012) aan dat onder andere de sportinfrastructuur een positief effect heeft op sportparticipatie, waarbij zij sportinfrastructuur zien als het geheel aan sportfaciliteiten (zoals sportaccommodaties, speeltuinen, routes en paden). Echter, de kanttekening die in dit onderzoek wordt gemaakt, is dat ook de socio-economische omstandigheden een rol spelen in de mate van sportparticipatie. Recenter onderzoek laat vergelijkbare resultaten zien, waarbij sportinfrastructuur breder wordt gedefinieerd als een geheel van de sociale en fysieke omgeving, de inrichting en veiligheid van de buurt, en de bereikbaarheid van en variëteit in sportaanbod en -faciliteiten (Hoekman, Breedveld en Kraaykamp, 2017). Echter, waar in het onderzoek van Hallmann et al. (2012) enkel een rol wordt toegekend aan individuele socio-economische omstandigheden, wordt in het onderzoek van Hoekman et al. (2017) naast sociale en economische omstandigheden op microniveau ook relevantie toegekend aan meso- en macrofactoren zoals demografische factoren die een rol spelen in de ontwikkeling van sportparticipatie. Er kan worden afgeleid dat de diversiteit, kwaliteit, bereikbaarheid en veiligheid van voorzieningen en faciliteiten in de vorm van binnen- en buitenruimten belangrijke onderdelen zijn van de *hardware* voor de ontwikkeling en instandhouding van de BVO. Daarbij blijkt het echter ook relevant te zijn om rekening te houden met micro, meso en macro factoren zoals socio-economische en demografische ontwikkelingen.

3.1.3 Software

Ook aan de *software* kant zijn een aantal onderzoeken die een positieve relatie beschrijven tussen *software* en de mate van deelname aan sportactiviteiten. Zo is aangetoond dat aangeboden sportactiviteiten en communicatie voor zowel deelnemers als toeschouwers positieve invloed hebben op sportparticipatie (Ramchandani, Coleman & Bingham, 2017). De kanttekening die hierbij wordt gemaakt is dat deze relatie minder sterk is voor minder actieve mensen. Er zijn vaak emotionele en praktische barrières die sportparticipatie aan sportactiviteiten tegenhouden. Juist om mensen meer te laten bewegen, is het ook van belang om deze minder actieve groep te motiveren. Taks, Green, Misener & Chalip (2018) vullen de beperkingen van het vorige onderzoek aan. Zij laten zien dat zowel de aanwezigheid van sportfaciliteiten (*hardware*) als de aanwezigheid van een zekere mate van loyaliteit aan sportclubs of gemeenschapszin nodig is om vervolgens door middel van *software* burgers in beweging te krijgen. In dit onderzoek wordt een verband gelegd tussen *hardware*, *software* én *orgware*, in de vorm van loyaliteit en gemeenschapszin. Wanneer meer nadruk komt te liggen op het in beweging komen in plaats van sportactiviteiten, blijkt uit onderzoek dat in plaats van loyaliteit en communicatie meer behoefte is aan begeleiding. Zo willen minder actieve mensen graag advies krijgen over geschikte en passende beweegmogelijkheden (Jans, De Kraker & Hildebrandt, 2007, p. 152). Ook bewegingsonderzoek naar specifieke bevolkingsgroepen, zoals jongeren die psychisch kwetsbaar zijn en senioren, bevestigt de behoefte aan intensieve begeleiding bij het bewegen (Bruyninckx, Hoogmartens & Vancampfort, 2017, p. 8; De Gruijter, Hermens, Nederland & Van den Toorn, 2013, p. 34). Geconcludeerd kan worden dat bij de invulling van het begrip *software* er in de literatuur gesproken wordt over de genoemde onderdelen van aangeboden activiteiten, begeleiding en communicatie, maar dat daarbinnen vervolgens ook rekening gehouden moet worden met zaken zoals gemeenschapszin en loyaliteit.

3.1.4 Orgware

Dit brengt ons bij de derde en laatste categorie als onderdeel van een BVO: *orgware*. *Orgware* is een verzamelnaam voor het proces achter het aanbod op het gebied van samenwerking, organisatie en strategisch beleid van gemeenten. Denk bij samenwerking aan burgerparticipatie en samenwerkingen tussen organisaties of regio's. Voorbeelden van functies van organisatie zijn onderhoud, handhaving, financiën, monitoring en evaluaties (Kenniscentrum Sport en Bewegen, 2019). In de literatuur komen de verschillende aspecten van *orgware* veelal voor als externe factoren die beperkingen kunnen

meebrengen of juist mogelijkheden kunnen bieden voor de *hard-* en *software*. Dit blijkt uit het onderzoek van Taks et al. (2018), waarin bijvoorbeeld loyaliteit en gemeenschapszin in combinatie met sportfaciliteiten en sportevenementen een bijdrage kunnen leveren aan de mate van sportparticipatie. Uit ander wetenschappelijk onderzoek blijkt daarentegen dat factoren als loyaliteit minder van belang zijn, maar dat juist een samenwerking tussen profit en non-profit organisaties kansen ontwikkelt voor sportverenigingen, wat sportparticipatie onder burgers kan verhogen (Mulier Instituut, 2011). Echter, deze samenwerking kan problemen met zich meebrengen, zoals het ontstaan van een verstoorde harmonie. Deze literatuur gaat vooral over de "sportkant" van de BVO. Het in beweging komen in combinatie met de *orgware* wordt onder andere beschreven door Flink, Kreuger, De Haan, Burdorf & Burema (2014, p. 12). Uit dit onderzoek blijkt dat voor het ontstaan van een bewegingsinitiatief een initiator nodig is die sterk intrinsiek gemotiveerd is en mensen kan inspireren. Bovendien is gebleken dat het creëren van een vertrouwde omgeving relevant is bij het in beweging krijgen van mensen. Naast het mensen in beweging krijgen, heeft het bewegingsinitiatief door de vertrouwde omgeving ook een sociale functie. Uit onderzoek van De Gruijter et al. (2013, p. 45) blijkt echter dat er een grote rol ligt bij de gemeente in het motiveren van beweging. De gemeente moet volgens het Instituut de 'regie' hebben en moet bereid zijn om samen met de initiatieven te werken en bij te dragen aan de financiering. Aan de *orgware* kant zien we dat de invulling van het proces van samenwerking, organisatie en strategisch beleid achter de BVO dus afhankelijk is van meerdere actoren en factoren en de rol die gemeenten op zich nemen als facilitator, regulator of stimulator.

3.1.5 Combineren van hardware, software en orgware

Al eerder zagen we in het onderzoek van Taks et al. (2018) een combinatie van *hardware, software* en *orgware* terug. Ook het Mulier Instituut (2019, pp. 58-59) heeft geprobeerd om aan de hand van verschillende internationale onderzoeken een aantal mechanismen op te stellen die bijdragen aan een BVO. Allereerst zijn een obstakelvrije infrastructuur en fysieke veiligheid van belang voor een BVO. Het blijkt dat mensen, vooral ouderen, eerder geneigd zijn om te gaan bewegen, wanneer zij zich kunnen verplaatsen zonder al te veel obstakels en er bijvoorbeeld minder kans is op een ongeluk. Een andere conclusie vanuit het onderzoek is dat de inrichting, de gebruikers en de mate van esthetiek van de omgeving ook van invloed zijn. Bepaalde actoren, zoals families en een inrichting die een veilig en esthetisch gevoel geeft, zullen volgens het Mulier Instituut een positief resultaat hebben op de mate van bewegen. Een ander mechanisme dat van belang is de afstand tot voorzieningen. Volgens het Instituut zullen mensen zich sneller te voet verplaatsen als voorzieningen op korte afstand liggen. Ten slotte is het van belang dat er een stimulerend bewegingsprogramma bestaat dat mensen kan stimuleren om gebruik te maken van de BVO (Mulier Instituut, 2019, pp. 58-59). In deze mechanismen zijn ook de onderdelen *hardware, software* en *orgware* terug te zien. Het is dus van belang hoe de BVO is ingericht en hoe deze wordt georganiseerd en gestimuleerd.

Er kan wel een kanttekening worden gemaakt bij deze mechanismes van het Mulier Instituut. Uit ander onderzoek van het Mulier Instituut (2019) blijkt dat ook naar de context moet worden gekeken wanneer een BVO wordt ontwikkeld. Naast de context spelen ook micro-, meso- en macrofactoren een rol, zoals de socio-economische omstandigheden van het individu (Hoekman et al., 2017). Het opstellen van deze mechanismen die bijdragen aan een BVO moeten mede om bovengenoemde redenen meer worden gezien als een theoretisch ideaal en zijn niet direct praktisch toepasbaar. Het Mulier Instituut erkent deze beperking ook vanuit de literatuur en concludeert dan ook dat altijd rekening moet worden gehouden met het feit dat bepaalde interventies in gemeente A niet altijd werken in gemeente B. Ook moet volgens hen rekening worden gehouden met zowel individuele verschillen als groepsverschillen (Mulier Instituut, 2019, p. 60).

3.1.6 Kortom

Wat uit de literatuur blijkt, is dat het nog niet zo eenvoudig is om een eenduidige definitie te formuleren van het begrip 'BVO'. Er zijn verschillende studies die slechts enkele onderdelen van de *hard-, soft-* en

orgware omschrijven. Maar wanneer alle literatuur van de BVO in beschouwing wordt genomen, kunnen we concluderen dat alle elementen van de definitie van het Kenniscentrum in meer of mindere mate terugkomen in de verschillende artikelen. Hieruit blijkt dat de definitie van het Kenniscentrum allesomvattend is. Echter, niet alle onderzoeken hechten dezelfde waarde aan de afzonderlijke onderdelen. Hierdoor kunnen de visie en behoefte per gemeente verschillen. Kortom, de concrete invulling van de definitie is afhankelijk van de interpretatie en visie van de afzonderlijke gemeenten.

3.2 Structurele factoren

De visie die gemeente hebben op de BVO geeft hun richting bij het ontwikkelen van beleid. Cairney (2012, p. 94) beschrijft in zijn *structural power theory* hoe structurele factoren de beleidscontext van gemeenten vormgeven en dus beleidsvorming beïnvloeden. Hieruit afgeleid worden dat het van belang is om bij het structureren en interpreteren van de onderzoeksdata de context en de invloed hiervan op beleidsontwikkeling in plattelandsgemeenten in overweging te nemen.
Echter, het is van belang om op voorhand een kanttekening te plaatsen bij het in kaart brengen van de structurele factoren. De invloed van structurele factoren kan sterk verschillen per gemeente, omdat iedere gemeente unieke kenmerken en daarmee unieke factoren heeft. Desondanks biedt het in kaart brengen van de factoren de mogelijkheid om de invloed hiervan op beleid inzichtelijk te maken. Hierdoor wordt het wellicht mogelijk om overeenkomsten en verschillen in de vormgeving van de BVO te verklaren aan de hand van de geïdentificeerde factoren binnen gemeenten.

Ondanks dat veel theoretische factoren worden genoemd, is het belangrijk om te vermelden dat dit onderzoek theoretisch gedreven wordt. Deze factoren zijn meer kwantitatief van aard maar zullen kwalitatief gebruikt worden, omdat wij geïnteresseerd zijn in de manier waarop gemeenten factoren identificeren en hoe zij deze beschrijven. De factoren die worden beschreven in de literatuurstudie zullen door iedere gemeente anders worden beoordeeld en ingevuld. De factoren zijn dan ook niet leidend, maar dienen als een kapstok om de verkregen data uit de interviews te structureren. Zo kunnen we proberen om de achterliggende praktijkproblemen, mogelijkheden en kansen te achterhalen bij de vorming van de BVO.

3.2.1 Toelichting structurele factoren

Beleid krijgt vorm door een complexe mix van diepgewortelde structurele factoren die zich niet zomaar laten veranderen. Cairney (2012, p. 94) onderscheidt zes verschillende structurele factoren die van invloed zijn op beleidsvorming, namelijk; historisch-geografische, demografische, economische, sociale, technologische en institutionele factoren. De combinatie van deze factoren beïnvloedt de specifieke context waarin een gemeente functioneert, die leidt tot bepaalde (beleids)behoeften (Cairney, 2012, p. 96). Aan de hand van de context identificeren beleidsmedewerkers namelijk uitdagingen die spelen en een aanpak (Cairney, 2012, p. 95). Daarmee spelen de factoren dus een grote rol in het beleid dat gemeenten ontwikkelen. Uit dat beleid zullen vervolgens ook context-specifieke visies en behoeften voortvloeien.

De opvatting dat structurele factoren van invloed zijn op beleidsontwikkeling wordt breed gedragen in de literatuur (Cairney, 2012, p. 96). Echter, er worden verschillende soorten factoren beschreven. Zo voegen Bovens et al. (2017) aan de structurele factoren van Cairney (2012) drie factoren toe. Volgens hen dient ook aandacht te zijn voor de invloed van de juridische, politieke en situationele factoren op beleidsvorming. De genoemde factoren zullen verder worden toegelicht en in verband worden gebracht met de BVO. Achtereenvolgens worden in dit hoofdstuk de geografische en demografische, sociale, institutionele, economische, politieke en situationele factoren behandeld. De technologische factor wordt achterwege gelaten. De reden hiervoor is dat verwacht wordt dat voor een groot deel de technologische factor is verweven in de andere factoren en er anders dubbelingen ontstaan. Ook de historisch-juridische factor zal niet aan bod komen. De historische factor is niet relevant, omdat de BVO

een recente ontwikkeling is en daarom weinig historie kent. De juridische factor zal ook niet aan bod komen, omdat het enige juridische kader wat mogelijk kan raken aan de BVO, de Omgevingswet is. Hierbij gaat het echter om de invulling van deze wet en daarmee wordt dit meer bestuurlijk ingevuld in plaats van juridisch.

3.2.2 Geografische en demografische factoren

De geografische en demografische factoren kunnen beiden van invloed zijn op de visie en daarmee ook op het beleid wat gemeenten ontwikkelen. Wanneer in de literatuur wordt gekeken naar deze twee factoren, is er vooral kwantitatief onderzoek beschikbaar. Echter, het kan relevant zijn om deze factoren toch te behandelen, omdat het inzicht kan geven in de manier waarop gemeenten deze factoren duiden en beschrijven als belangrijke aspecten om rekening mee te houden bij het ontwikkelen van een BVO.

Kijkend naar de demografische kenmerken, worden plattelandsgemeenschappen over het algemeen gekarakteriseerd door een groot oppervlak met veel kleine kernen, met de afwezigheid van een grote stedelijke kern. Het inwonersaantal varieert voornamelijk tussen de 10.000 tot 50.000 inwoners. De leeftijdscategorie 40 tot 80 jaar is oververtegenwoordigd met een sterke centrering rond de 60 jaar (Van Ede & Vonk, 2013, pp. 10-16). De bevolkingsgroei in de meeste plattelandsgemeenten is de laatste jaren in verhouding erg laag geweest. Veel gemeenten zijn dan ook aangemerkt als krimp- of anticipeergebieden. Naast krimp, zijn in deze plattelandsgemeenten ook andere demografische trends te ontdekken, namelijk vergrijzing en ontgroening. Deze gemeenten vergrijzen snel doordat ouderen minder snel verhuizen en blijven wonen in deze plattelandsgemeenten. Bovendien is in deze plattelandsgemeenten sprake van een stijging in het aantal jongeren dat wegtrekt uit deze gemeenten. Dit wordt ontgroening genoemd. De effecten van deze demografische ontwikkelingen zijn verschillend. Uit onderzoek blijkt dat de krimp en ontgroening zorgen voor een hogere druk op de voorzieningen, zoals sportverenigingen, doordat hier minder gebruik van wordt gemaakt. Door vergrijzing zal het gebruik van bepaalde voorzieningen juist toenemen en wordt het draagvlak hiervan vergroot. Hierdoor kunnen voorzieningen enerzijds verdwijnen doordat er niet voldoende gebruik van wordt gemaakt door de ontgroening en krimp, anderzijds kunnen andere voorzieningen juist meer belasting ervaren door de vergrijzing. Dit alles kan problemen voor de leefbaarheid van een gemeente met zich meebrengen (Planbureau voor de Leefomgeving, 2013, pp. 67-73). Hospers (2012, p. 26) ziet deze demografische ontwikkelingen ook terug in de plattelandsgemeenten, maar beschrijft dat de leefbaarheid niet enkel wordt bepaald door de beschikbare voorzieningen, maar ook door de kwaliteit van de woonomgeving en sociale factoren.

Een concept waardoor de plattelandsgemeente met de geografische factor kan worden gekoppeld, is de straatconnectiviteit. Een hoge mate van straatconnectiviteit wordt gekenmerkt door een geheel van straten, waar iemand door middel van meerdere routes en verbindingen van zijn vertrekpunt naar bestemming kan komen. Uit de literatuur blijkt onder andere dat er een positieve associatie is tussen de connectiviteit van de buurt en de fysieke activiteit (Frank, Schmid, Sallis, Chapman & Saelens, 2005). Ook kan vastgesteld worden dat mensen die in een beweegvriendelijke buurt wonen met een dichter netwerk van straten en een hogere connectiviteit, meer wandelen dan mensen die in een minder beweegvriendelijke buurt wonen (Berrigan & Troiano, 2002). Ook door Van de Casteele (2009, p. 44) wordt de straatconnectiviteit gebruikt en gezien als een objectief kenmerk van een BVO.

Bij de geografische factoren kan ook worden gedacht aan de natuur en het landschap waarin gemeenten zijn gevestigd en waar zij bevoegd over zijn. Uit onderzoek blijkt dat deze gebieden verschillende functies hebben, namelijk een regulatie-, habitat-, informatie- en productiefunctie. De regulatiefunctie gaat over de mate waarin de natuur in staat is om grond, water en lucht te zuiveren. Daarnaast wordt de habitatfunctie onderscheiden, waarin vooral wordt gekeken naar de mate van beschikbare leefomgeving voor zowel plant, dier als mens. Verder kent de natuurlijke omgeving ook een informatiefunctie. Zo kan bijvoorbeeld wetenschappelijke kennis worden verkregen over de natuur, maar deze functie heeft ook een meer indirecte werking; mensen gaan bijvoorbeeld recreëren of sporten in de natuurlijke omgeving.

De laatste functie die dit onderzoek onderscheid is de productiefunctie en hier komt duidelijk het menselijke aspect naar voren. Het gaat hier om het gebruik van de natuur door de mens, bijvoorbeeld het opwekken van energie, maar ook het lozen van afval (Telos, 2019, p. 22). Deze functies worden in verschillende onderzoeken ook gebruikt, maar soms anders ingevuld. Zo wordt in het onderzoek van Ruijgrok, Brouwer & Verbruggen (2004, pp. 14-15) bij de productiefunctie ook gekeken naar de goederen die de natuur de mens brengt, zoals vis, en niet enkel naar het gebruik van de natuur door de mens. Kijkend naar de plattelandsgemeenten, scoren deze gemeenten vaak bovengemiddeld hoog op de regulatie- en informatiefunctie, zoals Texel, Loppersum en Rozendaal (Telos, 2019, pp. 22-30; Telos, 2017).

3.2.3 Sociale factoren

Nu de demografische en geografische factoren van de plattelandsgemeenten zijn besproken, kan dieper worden ingegaan op de sociale factoren van deze gemeenten. Wanneer men spreekt over 'het platteland' gebeurt dit vaak in de context van stad versus platteland. Sommige ideeën over de verschillen tussen stad en platteland zijn al meer dan een eeuw oud, maar laten zich nog steeds gelden in het hedendaagse voorstellingsvermogen. In 1887 maakte de Duitse socioloog Ferdinand Tönnies het onderscheid tussen de Gemeinschaft en de Gesellschaft. Tönnies beschouwde het traditionele boerendorp als een typisch voorbeeld voor de Gemeinschaft: een hechte gemeenschap, verbonden door een sterk wij-gevoel en een hoge mate van sociale cohesie. Er bestaat een grote overlap in gedeelde gevoelens, overtuigingen en ervaringen. In de Gesellschaft zijn daarentegen de relaties tussen leden veel zakelijker van aard. Er is een hoge mate van zelfstandigheid waarbij mensen vooral de focus op eigen belang leggen (Weenink, Rusinovic, Wilterdink & Van Heerikhuizen, 2017, pp. 143-144). Ook in de hedendaagse literatuur zijn deze ideeën nog te herkennen. Zo behandelt politicoloog Robert Putnam ideeën zoals de doorzettende 'stadse' individualisering en de oplossing van intensieve persoonlijke banden in zijn onderzoeken (Fischer, 2005).

Uit onderzoek komt naar voren dat plattelandsbewoners hun identiteit deels ontlenen aan de omgeving. Het platteland dient als een middel voor inwoners om hun omgeving ten opzichte van de stad op symbolische, minder complexe en begrijpelijke wijze te duiden. De inwoner identificeert zichzelf ook echt als een plattelandsbewoner (Haartsen, Groote & Huigen, 2000, p. 44). De vraag rijst in hoeverre op theoretisch en beleidsmatig vlak een onderscheid gemaakt dient te worden tussen stad en platteland. Een uitvoerig empirisch onderzoek van de WRR wijst uit dat de conceptuele scheiding in beginsel niet terecht is, maar op beleidsvlak kan een differentiatie gelegitimeerd worden (WRR, 2002, p. 176). Het is hierbij wel zaak dat beleidsmakers niet langer streven naar een universeel geldend verschil tussen stad en platteland. In plaats van een strikt onderscheid tussen de agenda's van stad en platteland moet er meer plaats- en tijdgebonden gekeken worden naar de ruimtelijke mogelijkheden van een stad of een plattelandsgemeenschap (WRR, 2002, pp. 169-170).

3.2.4 Institutionele factoren

Institutionele factoren hebben betrekking op structuren binnen de overheid, die het gedrag binnen de organisatie beïnvloeden (Cairney, 2012, p. 98). Uit literatuuronderzoek zijn verschillende institutionele factoren binnen gemeenten af te leiden die van invloed kunnen zijn op de ontwikkeling van de BVO, namelijk gelijkheidsstreven en isomorfisme en samenwerkingen (Boogers et al., 2008; Van Nijendaal, 2014, p. 90).

Gelijkheidsstreven en isomorfisme

Uit onderzoek blijkt dat gemeenten hinder kunnen ervaren bij het uitvoeren van gedecentraliseerde taken door het sterk ontwikkelde gelijkheidsstreven en de daaruit voortvloeiende onzekerheid (Boogers et al., 2008). Decentraal beleid geeft gemeenten de ruimte om naar eigen inzicht bijvoorbeeld het voorzieningenniveau vorm te geven in de gemeente. Dit kan verschillen tussen gemeente in de hand werken. Zo kan het lenen van een rolstoel in Maastricht bijvoorbeeld vergoed worden door de gemeente,

terwijl in Utrecht de burger de rolstoel volledig zelf betaald. Dit kan een gevoel van onrechtvaardigheid bij burgers creëren, wat sterk verbonden is met het gelijkheidsbeginsel (Boogers et al., 2008, pp. 24-25). Dit beginsel betekent dat, ondanks dat gemeenten discretionaire ruimte krijgen vanuit de landelijke overheid, gemeenten deze ruimte wellicht niet krijgen van hun burgers, omdat het als ongelijk wordt ervaren.

Door deze beperkingen kan decentralisatie gepaard gaan met onzekerheid. In reactie hierop kunnen gemeenten geneigd zijn te kiezen voor een uniform beleid (Van der Veer, Schalk & Gilsing, 2011, pp. 268). Dit gedrag kan verklaard worden aan de hand van institutioneel isomorfisme, wat inhoudt dat organisaties kenmerken, praktijken en modellen van elkaar overnemen omdat zij zich conformeren aan de voorschriften, verwachtingen of normen uit de institutionele en maatschappelijke omgeving waarvan zij deel uitmaken. Naast effectiviteit en efficiëntie streven organisaties ook naar legitimiteit en een sterkere maatschappelijke positie (DiMaggio en Powell, 1983). Frumkin en Galaskiewicz (2004, p. 292) voegen hieraan toe dat isomorfisme zich sterker voordoet in publieke organisaties dan in (non)profitorganisaties. Resultaten van beleid, zoals welzijn en geluk, zijn namelijk niet volledig meetbaar in termen van geld en ze hebben te maken met beperkte middelen afkomstig van burgers. Beide zaken zorgen voor een grotere noodzaak voor het verkrijgen legitimiteit en een sterke maatschappelijke positie, waar isomorfisme aan bij kan dragen (Frumkin & Galaskiewicz, 2004). Met andere woorden, gemeenten kunnen druk voelen vanuit de maatschappij, organisaties of andere overheden om bijvoorbeeld beleid of een visie op een bepaalde manier vorm te geven. Het is dan ook niet opmerkelijk dat de discretionaire ruimte, welke gemeenten de mogelijkheid zou moeten bieden om maatwerk te leveren, niet altijd wordt gestimuleerd op gemeentelijk niveau (Meurs, 2016, p. 104).

Samenwerkingen en interactieve beleidsvorming

Ook spelen samenwerkingen een belangrijke rol in de institutionele factor. Kleine gemeenten zijn vaak aangewezen op het aangaan van samenwerkingen bij decentralisaties als gevolg van beperkte capaciteiten (Van Nijendaal, 2014, p. 90). Samenwerkingen worden niet om politieke redenen aangegaan, maar komen in beeld door een tekort aan bestuurlijke of financiële capaciteiten (Hoetjes, 2009, p. 162). Ook bij het uitvoering geven aan de Omgevingswet kan dit gelden voor sommige gemeenten. Het is echter wel mogelijk dat het zoeken naar samenwerking indirect gedreven wordt door politieke idealen of ideologieën. In zo'n geval is de samenwerking meer vrijwillig van aard en spelen de verschillende politieke ideeën die leven binnen de partijen in het college en de gemeenteraad een belangrijke rol (Hoetjes, 2009, p. 162; Peters, 2006).

Uit de literatuur blijkt dat samenwerkingen tussen verschillende partijen belangrijk is voor een gedeelde en gedragen visie die inspeelt op maatschappelijke behoeftes. Daarnaast zorgt dit ervoor dat de betrokken partijen zich gehoord en verantwoordelijk voelen en dat er meer kennis en deskundigheid is over een bepaald onderwerp. Deze samenwerkingen kunnen verschillende vormen aannemen, zoals interbestuurlijke, publiek-privaat en maatschappelijke samenwerkingen (Van Butsele, Toebak & Coelmont, 2014, pp. 3-5; Schoenmakers, 2014, p. 44). De Graaf (2007, p. 173) ziet ook een verband tussen draagvlak en samenwerkingen, maar maakt hierin wel een nuancering. Er zijn namelijk ook externe factoren van belang voor de mate van draagvlak, zoals politieke en maatschappelijke gebeurtenissen. Verder is voor een succesvolle samenwerking met merkbare voordelen zowel horizontale als verticale samenwerking en afstemming nodig (Jansen, De Vries, Kok & Van Oers, 2008, p. 296). Vertaald naar een gemeentelijke context kan dat respectievelijk een samenwerking en afstemming tussen domeinen en een samenwerking en afstemming tussen landelijke, provinciale en regionale overheden betekenen.

Ook interactieve beleidsvorming is een middel dat wordt gebruikt bij het ontwikkelen van een visie of beleid. Naast de eerdergenoemde voordelen van samenwerking, wordt in dit concept gesproken over de democratische belofte. Dit houdt in dat een interactieve manier van het ontwikkelen van beleid leidt tot een verbetering van de democratie (Stokkom, 2003, pp. 153-156; Van der Arend, 2007, p. 2). Michels (2018) voegt daaraan toe dat het draagvlak voor beleid vergroot wordt en beleid daardoor effectiever

wordt en meer legitimiteit verkrijgt. Maar ook het tegenovergestelde blijkt waar. In de praktijk blijkt niet zoveel terecht te komen van de democratische belofte en blijkt het ongelijkheid in het beleidsproces zelfs te versterken. In plaats van de individuele burger, eisen voornamelijk de belanghebbenden een rol op in het interactief vormen van een beleid (De Graaf, 2007, p. 171). Bovendien leidt burgerparticipatie vaak niet tot meer betrokkenheid van burgers, omdat vooral burgers die zich ook al op andere manieren lieten horen deelnemen en dus hun stem dubbel laten horen (Michels, 2018, p. 205).

Daarnaast blijkt uit de literatuur dat ook andere zaken spelen die nadelig zijn voor het samenwerkingsproces en de interactieve beleidsvorming. Bij samenwerkingen en interactieve beleidsvorming kan er ook een complex geheel aan maatschappelijke en politieke visies, behoeften en voorkeuren ontstaan, die strijdig met elkaar kunnen zijn (Wegener, 2012, p. 7). Door de verschillende politieke samenstellingen ziet de beoogde BVO er in verschillende gemeenten wellicht anders uit; qua visie is dan sprake van differentiatie tussen gemeenten. Om samen te kunnen werken op bepaalde vlakken, moet consensus bereikt worden (Wegener, 2012). Bovendien hebben burgers, door het lokale overheidsniveau, meer beïnvloedingsmogelijkheden op lokale besluitvorming dan bij andere bestuursniveaus, wat ook bij kan dragen aan de complexiteit (van der Veer et al., 2011, pp. 267-268; Wegener, 2012, p. 7). Samenwerking zou het politieke proces en de totstandkoming van beleid, zoals het beleid omtrent een BVO, dus kunnen bemoeilijken en vertragen. Echter, samenwerking levert zoals gezegd ook meer capaciteit op voor gemeenten, wat doet vermoeden dat het tegenovergestelde effect ook van toepassing is. Het is dus belangrijk om de gemeenten hierover te bevragen.

Samenwerkingen tussen domeinen

Het samenwerken tussen domein binnen de gemeente en de voor- en nadelen hiervan wordt maar zeer summier in de literatuur beschreven. Het concept wordt in onderzoeken toegespitst op de publieke sector omschreven als het delen van gezamenlijke doelen en het uitwisselen van middelen en praktijken (Gajda & Koliba, 2007, pp. 26-27). Hoewel deze invulling weinig concreet is, wordt de betekenis duidelijker wanneer gekeken wordt naar onderzoeken in de private sector. Daar wordt bij samenwerking tussen onderdelen van een organisatie genoemd dat gedeelde doelen en vertrouwen tussen medewerkers dat zorgt voor een effectieve en efficiënte coördinatie van middelen, mogelijke oplossingen, informatie, kennis en kunde. Daarbij wordt echter wel de kanttekening geplaatst dat samenwerking ook vertragend kan werken wanneer doelen onduidelijk zijn, wanneer er geen extra middelen, kennis of kunde nodig is, of wanneer er barrières zijn voor actoren om samen te werken, zoals onderlinge spanningen tussen belangen (Beyerlein, Freedman, McGee & Moran, 2003).

In lijn hiermee zijn de concepten *comprehensive rationality* en *bounded rationality* relevant voor een mogelijke samenwerking tussen domeinen. *Comprehensive rationality* gaat erom dat beleidsmakers een samenhangende en consistente keuze maken, waar alle mogelijke relevante factoren en mogelijkheden zijn verkend en in beschouwing zijn genomen. Dit is een onrealistische simplificatie van de realiteit. In plaats daarvan hebben beleidsmakers te maken met bounded rationality, waarin zij te maken hebben met cognitieve beperkingen en beperkingen in tijd, middelen en informatie. Hierdoor zullen de beleidsmakers enkel aandacht besteden aan de belangrijkste onderwerpen op de agenda, simpelweg omdat het niet mogelijk is om overal aandacht aan te besteden door de eerdergenoemde beperkingen (Cairney, 2012, p. 56, 147). Om toch zoveel mogelijk kennis en informatie te kunnen krijgen, kan samenwerking en afstemming tussen domeinen binnen gemeenten een oplossing bieden. Door diverse domeinen te betrekken bij bijvoorbeeld het vormgeven van de BVO, kan er worden geprobeerd om toch een zo goed mogelijke samenhangende keuze te maken, waarin het onderwerp vanuit verschillende perspectieven wordt bekeken en verschillende mogelijkheden zijn verkend.

3.2.5 Economische factoren

Net zoals bij de institutionele factor, speelt de economische factor een belangrijk rol in het gedrag van de gemeente. De beschikbare middelen zullen een belangrijke determinant zijn in de mate van prioriteit die wordt toegekend aan bepaalde beleidsterreinen.

De uitvoeringscapaciteit omvat alle kennis en kunde, ambtelijke capaciteit en financiën die decentrale bestuurslichamen nodig hebben om toebedeelde taken en bevoegdheden naar behoren uit te voeren. Uit onderzoek blijkt dat vooral kleine gemeenten met minder dan 50.000 inwoners veelal onvoldoende uitvoeringscapaciteit hebben voor gedecentraliseerde taken (Boogers et al., 2008, p. 25). Het verschil zit hier voornamelijk in de financiën. Vrijwel alle gemeenten hebben namelijk problemen met hun ambtelijke capaciteit, die tekortschiet (Boogers et al., 2008, p. 28). Bij kleine gemeenten komt hier nog bovenop dat de financiën vaak niet toereikend zijn, waardoor veel zaken niet goed/volledig uitgevoerd kunnen worden. Dit geldt ook voor sport, spelen en bewegen. Uit onderzoek van het Mulier Instituut (2017b, pp. 14-15) blijkt dat kleinere gemeenten gemiddeld per inwoner minder geld uitgeven aan sport dan grotere gemeenten. Kleinere gemeenten geven daarentegen wel meer geld uit aan sportstimulering. De grootste uitgave op het gebied van sport, zit voor de meeste gemeenten in sportaccommodaties. Ongeveer 74% van de gemeentelijke uitgaven worden besteed aan sport (Kenniscentrum Sport & Bewegen, 2016). De gemeente kan ervoor kiezen om het beheer van deze accommodaties uit te besteden. Vaak bestaat de mogelijkheid om subsidie te ontvangen voor het opstarten of onderhouden van een accommodatie door bijvoorbeeld de Stichting Waarborgfonds Sport (Kenniscentrum Sport & Bewegen, 2016). Er zijn verder allerlei subsidies aan gemeenten en organisaties om sporten mogelijk te maken, soms voor specifieke doelgroepen (Barten, 2018). Toch blijft het voor kleinere gemeenten moeilijk om de eindjes aan elkaar te knopen en grote uitgaven te doen op het gebied van sporten, spelen en bewegen.

Problemen op het gebied van de uitvoeringscapaciteit kunnen leiden tot een decentralisatie paradox. Dit houdt in dat de bestuurskracht van gemeenten tekortschiet. Hierdoor zijn gemeenten genoodzaakt samen te werken met andere lokale of centrale bestuursorganen (zoals de P10), bedrijven en/of dat gemeenten zelfs over moeten gaan tot een gemeentelijke herindeling (Van Nijendaal, 2014, p. 90). De decentralisatie van de Omgevingswet kan mogelijk een te groot beroep doen op de uitvoeringscapaciteit van gemeenten, waardoor de decentralisatie van de Omgevingswet aan zijn doel voorbijschiet.

3.2.6 Politieke factoren

Onderdeel van de politieke factoren is de agendering van onderwerpen. Hier zijn verschillende theorieën over. Allereerst beschrijft Cairney (2012, pp. 154-155) dat de agendering van een onderwerp afhankelijk is van een aantal factoren. Ten eerste wordt het belang van het publiek beschreven. Hoe hoog een onderwerp op de agenda komt, is onder ander afhankelijk van het publiek. Het ene publiek kent meer relevantie toe aan een bepaald onderwerp dan het andere publiek en zal daardoor hoger op de agenda komen. Daarnaast is de nood en relevantie belangrijk voor de plaats op de agenda van een onderwerp. Hoe meer relevant of hoe hoger de nood voor een beslissing, hoe hoger het onderwerp op de agenda komt. Ten slotte is de positie van een onderwerp afhankelijk van de mate waarin een actor de aandacht naar zijn onderwerp kan brengen, wat ten koste gaat van een ander onderwerp. Een andere theorie is het stromenmodel van Kingdon, waarin er drie stromen zijn: problemen, oplossingen en politiek. Deze stromingen opereren op verschillende paden en zijn redelijke onafhankelijk van elkaar totdat een *policy window* ontstaat, waar hun paden kruisen en er een kans is om een bepaald probleem op de agenda te krijgen met een oplossing. *Focusing events*, zoals verkiezingen, een ramp of crisis, zijn hierin belangrijk omdat deze gebeurtenissen (vaak onverwacht) de stromen dusdanig kunnen veranderen dat er een *policy window* ontstaat (Howlett, Ramesh & Perl, 2009, pp. 103-104).

Politiek vormt de link tussen beleid en burgers en moet daarom de behoeften en voorkeuren van burgers op lokaal niveau representeren en inspelen op de lokale context (Bovens et al., 2017; Hulst & Van Montfort, 2007, p. 140). Dergelijk maatwerk moet uiteindelijk ook bijdragen aan de andere doelen voor

decentralisering: effectiever en efficiënter beleid (van der Veer et al., 2011, pp. 267-268). Wong (1988, pp. 4-5) voegt hieraan toe dat de politieke mogelijkheden, beperkt worden door verschillende structurele factoren, die per gemeente erg kunnen verschillen. Vooral economische en institutionele factoren spelen een belangrijke rol in politieke voorkeuren. De verschillende structurele factoren, die eerder in deze literatuurstudie zijn uitgewerkt, zijn dus belangrijk maar niet bepalend voor politiek gedrag; er blijft altijd een bepaalde politieke keuzeruimte.

Wat betreft de politieke ideologieën binnen de gemeenten kan gesteld worden dat binnen het Nederlandse politieke landschap het onderscheid tussen "links" en "rechts" een grote rol speelt. Linksgeoriënteerde politieke partijen, zoals socialistische partijen, streven naar meer sociaaleconomische gelijkheid, ondersteuning van zwakke groepen en het vergroten van de rol van de overheid in het leven van burgers voor het creëren van welvaart en welzijn. Rechtse partijen, zoals liberale partijen, zien juist een belangrijke rol weggelegd voor de vrije markt en de eigen verantwoordelijkheid van burgers in het voorzien van welvaart en welzijn. De overheid zou volgens hen zo min mogelijk moeten ingrijpen (Pellikaan, De Lange & Van der Meer, 2007, pp. 284-286). Hoewel de kloof vooral ingaat op het handelen van de overheid op sociaaleconomisch vlak, kan het ook relevant zijn voor dit onderzoek. Een BVO zou namelijk gezien kunnen worden als iets dat bijdraagt aan de welvaart en het welzijn van mensen, vanwege onder meer de sociale en culturele waarde en de gezondheid bevorderende effecten die eerder besproken zijn. Daarnaast houdt de politieke samenstelling van de bevolking in een gemeente, en dus de samenstelling van de gemeenteraad, mogelijk verband met de manier waarop beleid tot stand komt. Wanneer bijvoorbeeld vooral rechtse ideeën heersen binnen de gemeentelijke politiek, kan dat resulteren in een verplaatsing van verantwoordelijkheden voor de invulling en uitvoering van beleid van gemeente naar burger. Dit terwijl linkse ideeën juist kunnen zorgen voor een focus van beleid op zwakke groepen, zoals mensen met sociaaleconomische achterstanden (Pellikaan et al., 2007, pp. 284-285; White, 2011). Daarbij moet bovendien de kanttekening geplaatst worden dat er verschillende gradaties bestaan in links-rechts oriëntatie en dat het verband tussen partijpolitiek en burgerparticipatie mogelijk ook afhankelijk is van of de partijen lokaal of ook landelijk georganiseerd zijn, en uit hoeveel verschillende partijen het gemeentebestuur en de coalitie bestaan (White, 2011). Lokaal beleid lijkt daarmee niet alleen inhoudelijk, maar ook qua totstandkoming en uitvoering afhankelijk van de politieke ideologieën die leven binnen de gemeenten. Desondanks blijft de rol van politieke ideologieën in de totstandkoming van beleid onduidelijk, mede doordat hier geen onderzoek naar gedaan is, er nog veel meer politieke oriëntaties zijn en er bovendien op lokaal niveau ook veel politieke partijen zijn die geen nationale representatie kennen.

3.2.7 Situationele factoren

Uit verschillend onderzoek blijkt dat bij verschillende gedecentraliseerde beleidsonderwerpen vanuit iedere gemeente een andere behoefte is qua instrumenten, maatregelen, oplossingen en beleid. Dit blijkt onder andere uit het onderzoek van het RIVM (2015, p. 53). Door de constante ontwikkelingen in de gemeente is er niet één beleidsbenadering die universeel toepasbaar is. Een '*one-size fits all*' benadering is hierdoor minder effectief door het unieke karakter van de gemeente. Het RIVM (2015) benadrukt met name dat er niet één juist ruimtelijk perspectief bestaat, wat universeel toepasbaar is. Ook uit onderzoek op andere gebieden, zoals een vluchtelingenbeleid, blijkt dat een '*one-size fits all*' benadering niet effectief is voor een gedecentraliseerd beleid (Klaver, Dagevos, Dekker, Geuijen & Ode, 2019, p. 45). Een ander concept dat wel van toepassing is, is de 'heuristiek van decentraliseren'. Juist omdat gemeenten vaak meer inzicht hebben in de benodigdheden van haar burgers en lokale organisaties, zijn zij beter in staat om maatwerk te leveren dan de nationale overheid (van der Veer et al, 2011, p. 67). Het onderzoek van Van Oenen (2016) biedt een aanvulling op dit concept. Naast het feit dat de gemeenten meer inzicht hebben, hebben ook burgers en bedrijven behoefte aan beleid 'op maat'. Ook zijn er verschillen tussen de gemeenten die maatwerk relevant maken. Zo blijkt uit onderzoek dat plattelandsgemeenten op de korte termijn meer vraag zullen krijgen van ouderen die verzorgd thuis willen wonen (Van Wensveen, 2014, p. 7).

3.3 Relatie tussen BVO en structurele factoren

Uit de literatuurstudie komt naar voren dat er geen eenduidige definitie bestaat van een BVO, omdat deze te contextafhankelijk is. Ondanks dat een breed gedragen definitie ontbreekt, kunnen wel terugkerende elementen, al dan niet in een andere vorm, in een BVO worden herkend, zoals de *hardware*, *software* en *orgware*. Deze drie elementen zijn in verband te brengen met de structurele factoren die de beleidscontext beïnvloeden. Welke structurele factoren en de manier waarop deze factoren van invloed zijn op de beleidscontext omtrent een BVO kan sterk verschillen per gemeenten, omdat iedere gemeente uniek is en beschikt over eigen plaatsgebonden kenmerken.

Afhankelijk van de fysieke omgeving waarin gemeenten zich bevinden, kunnen de visies over een BVO verschillen per plattelandsgemeente. In de literatuur worden verschillende demografische en geografische kenmerken toegeschreven aan plattelandsgemeenten.
Geografische factoren, zoals de ligging van een gemeente, beïnvloeden de manier waarop natuur en landschap aanwezig zijn binnen de gemeenten. Dit een rol spelen in de visie van de gemeenten over het belang van een BVO. Ook demografische factoren zoals vergrijzing en dalende inwonersaantallen kunnen een rol spelen. Deze twee factoren vormen mede de *hardware* waarover een gemeente beschikt.
De *hardware* wordt verder vormgegeven door bijvoorbeeld routes en paden, die onder de geografische factoren vallen. Een andere geografische factor binnen de *hardware* is de straatconnectiviteit. Wanneer gemeenten een lage mate van straatconnectiviteit kennen, faciliteert dit hun inwoners minder om te bewegen.

Kijkend naar de rol van de Gemeinschaft in de plattelandsgemeenten, kunnen de sociale factoren relevant zijn bij de ontwikkeling van de BVO. Dit bleek al uit het onderzoek van Taks et al. (2018), waar vooral loyaliteit en gemeenschapszin van belang zijn bij het motiveren van mensen om te bewegen. Het hebben van een hechte gemeenschap met gedeelde overtuigingen en een sociale cohesie is onder andere van belang bij het motiveren van sporten, spelen en bewegen in de plattelandsgemeenten. De sociale factoren hebben raakvlakken met het tweede element, de *software*, waarover een gemeenten beschikt. De manier waarop actoren binnen gemeenten sport-, spel- en beweegactiviteiten organiseren, begeleiding bieden en communiceren over het belang van de BVO, kan van grote invloed zijn op het ontwikkelen van beleid.

De institutionele factoren hebben ook betrekking op de mate waarin gemeenten in staat zijn de orgware te faciliteren. Door een beperkte uitvoeringscapaciteit, gelijkheidsstreven en isomorfisme kunnen gemeenten beperkt worden in het organiseren van hun orgware waardoor de mogelijkheden voor het ontwikkelen van een stimulerende *hard-* en *software* beperkt worden.

Ook politieke factoren zoals de politieke samenstellingen kunnen van invloed zijn op de manier waarop de BVO in verschillende gemeenten wordt vormgegeven. Gesteld wordt dat beleid ontstaat uit politieke voorkeuren en de beperkingen die voortkomen uit de factoren die meespelen, wat per lokale overheid sterk kan verschillen (Wong, 1988, pp. 4-5). Vanuit de politiek worden keuzes gemaakt waar de prioriteit zit. Hierdoor beïnvloedt de politiek in grote mate welk belang wordt toegekend aan de BVO. Dit leidt ertoe dat de politiek grote invloed heeft op welke plaats de *hard-, soft-* en *orgware* innemen binnen de gemeente en op de politieke agenda.

Tot slot kunnen ook situationele factoren de visie van gemeenten over de BVO beïnvloeden. Zo kan het coronavirus worden aangemerkt als een situationele factor die invloed uitoefent op de visie van gemeenten over de BVO. Zo stelt het ministerie van VWS 500.000 euro beschikbaar voor gemeenten tot 60.000 inwoners (Bekkers, 2020). Zij kunnen deze subsidie ontvangen voor het ontwikkelen van projecten die jongeren positief activeren. In deze projecten dient er aandacht te zijn voor de fysieke en psychische effecten van de corona maatregelen op jongeren. Deze situationele factoren, de coronacrisis en wellicht de stimulerende subsidie, kunnen van invloed zijn op de visie van gemeenten over de BVO. Dit kan

effecten hebben op het beleid wat gemeenten voeren en daardoor ook invloed hebben op de manier waarop gemeenten hun *hard-, soft-* en *orgware* vormgeven.

4. Methodologie

Dit onderzoek is kwalitatief, omdat het doel is om te begrijpen welke visies spelen binnen de plattelandsgemeenten. Het moet duidelijk worden hoe een beweegvriendelijke omgeving wordt gezien door de verschillende actoren. Ook kan op deze manier helder gemaakt worden hoe de BVO er daadwerkelijk uitziet in de verschillende gemeenten.

4.1 Benadering

Dit onderzoek wordt opgezet vanuit de interpretatieve benadering. Deze benadering gaat ervan uit dat gedrag en handelingen kunnen worden verklaard door de achterliggende betekenisgeving en interpretaties te achterhalen en te begrijpen (Duberley, Johnson & Cassell, 2012, p. 21). Door te begrijpen hoe mensen een bepaald fenomeen of begrip interpreteren, kunnen we dus proberen te verklaren hoe ze handelen. Dit is ook het geval op organisatieniveau. Als we inzien hoe organisaties een bepaalde zaak interpreteren, kunnen we begrijpen hoe ze hier uitvoering aan geven. Dit komt overeen met het doel van dit onderzoek. We willen begrijpen hoe plattelandsgemeenten het thema BVO interpreteren en welke factoren volgens hen meespelen in dit vraagstuk, om te kunnen verklaren hoe ze dit uitvoeren. Dit is te herkennen in de onderzoeksvraag: *Welke visie hebben plattelandsgemeenten op het uitvoering geven aan het thema beweegvriendelijke omgeving?* Door te achterhalen welk beeld plattelandsgemeenten hebben over een BVO, kunnen we meer inzicht krijgen in de manier waarop uitvoering wordt vormgegeven en wat gemeenten nodig hebben om dit beeld volledig te kunnen uitvoeren.

4.2 Onderzoeksdesign

Het onderzoeksdesign voor dit onderzoek is de multiple case study. In een case study wordt een case grondig onderzocht en worden de unieke kenmerken van de case naar boven gehaald (Bryman, 2016, p. 61). In een multiple case study worden meerdere cases onderzocht en vergeleken. Hiervoor is gekozen omdat in verschillende gemeenten verschillende factoren meespelen. Elke gemeente is uniek en heeft dus een eigen visie. De visie die plattelandsgemeenten hebben wordt waarschijnlijk grotendeels bepaald door de factoren die spelen in deze gemeente. Doordat elke gemeente te maken heeft met unieke factoren, is het dus vrijwel onmogelijk om plattelandsgemeenten als één case te zien. Echter, door voldoende informatie over iedere case te verschaffen, worden de contexten waarin de visies worden gevormd duidelijker en zijn de resultaten beter overdraagbaar.

4.3 Methoden

Om een antwoord te vinden op de onderzoeksvraag, zullen we gebruik maken van een aantal onderzoeksmethoden. De eerste en belangrijkste methode die we gebruiken is het interview. Op deze manier kunnen we kennis verkrijgen van de respondenten en hierop doorvragen, zodat we ook achterliggende redenen kunnen achterhalen (Boeije & Bleijenbergh, 2019, p. 74). Dit zal worden gedaan door middel van een semigestructureerd interview. De topiclijst hiervoor is te vinden in bijlage 1. De oorspronkelijk opgestelde topiclijst bleek na 2 interviews niet voldoende dekkend voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag, waardoor de topiclijst grondig is aangepast. Door deze interviews hopen we te doorgronden welke visie is ontwikkeld en door welke factoren deze wordt beïnvloed volgens de respondenten. We nemen deze interviews af bij deskundigen in zeventien gemeenten om zoveel mogelijk gemeenten te spreken en hun visies te achterhalen binnen de beperkte looptijd van dit onderzoek. Wie de respondenten zijn, kan verschillen per gemeente, soms wethouders, soms beleidsmedewerkers, dat ligt eraan wie de gemeenten bestempelen als de deskundige op het gebied van de BVO.

De tweede onderzoeksmethode waar we gebruik van maken is observatie. Aangezien in de huidige omstandigheden een fysieke observatie niet mogelijk is, zullen we dit doen door middel van foto- en videomateriaal. Aan de hand hiervan observeren we hoe verschillende plattelandsgemeenten de BVO hebben ingericht en hoe de verdere omgeving er in de praktijk uit ziet (Bryman, 2016, p. 493). Hieruit kunnen we ook opmaken wat de gemeenten zien als een BVO en wat zij nog moeten doen en nodig hebben om deze omgeving te ontwikkelen. Bij welke gemeenten we gaan observeren, zullen we later besluiten aan de hand van data uit interviews en documenten.

De derde methode die we gebruiken, is documentanalyse. Uit documenten kan heel duidelijk blijken wat de geschreven visie en het doel is van de gemeente (Boeije & Bleijenbergh, 2019, p. 80). Door de officiële documenten te analyseren kan de visie van de gemeente duidelijk naar voren komen. Hier zal gebruikt worden gemaakt van de coalitieakkoorden, Omgevingsvisies, Sportakkoorden en overige relevante beleidsdocumenten.

4.4 Selectie van respondenten

Uit alle Nederlandse gemeenten is in mei 2020, op basis van een aantal criteria, een selectie gemaakt. Hieruit zijn 51 plattelandsgemeenten naar voren gekomen die geschikt zijn voor deelname aan dit onderzoek. Op basis van de literatuur hebben wij gemeenten geselecteerd op een totaal inwonersaantal van maximaal 60.000 inwoners en een bevolkingsdichtheid van minder dan 150 inwoners per vierkante kilometer (Lenders, Lauwers, Vervloet & Kerselaers, 2006, p. 9). Verder hebben wij rekening gehouden met de provincie, het aantal dorpskernen, de kernindicator BVO om een goede spreiding te bereiken en een zo goed mogelijke afspiegeling van alle plattelandsgemeenten in Nederland te creëren die de betrouwbaarheid van de resultaten ten goede komt. In dit onderzoek wordt gestreefd naar zoveel mogelijk diversiteit op het gebied van bovenstaande selectiekenmerken tussen de gemeenten. Dit heeft geresulteerd in de selectie van de volgende gemeenten: Ameland, Borsele, Coevorden, Dalfsen, De Wolden, Eersel, Goeree-Overflakkee, Hollands Kroon, Hulst, Nederweert, Noordoostpolder, Ommen, Ooststellingwerf, Texel, Tholen, Tubbergen en Waterland deze selectie is te vinden in bijlage 2. Een korte beschrijving van elk van deze gemeenten is te vinden in bijlage 3. In alle genoemde gemeenten houden wij een interview met de deskundige op het gebied van de BVO binnen de gemeente. Iedere gemeente maakt zelfstandig een afweging welke medewerker als deskundig beschouwd wordt. Van de deskundige willen wij helder krijgen wat de visie van de gemeente is op de BVO. Welke factoren spelen binnen de gemeente die de visie beïnvloeden? In hoeverre is de gemeente bezig met het ontwikkelen van een BVO? Ook hopen wij van hen te horen welke instrumenten zij nodig hebben om deze ontwikkeling vorm te geven.

4.5 Analyse

Voor het formuleren van een antwoord op de hoofdvraag zal er in dit onderzoek gebruikt worden gemaakt van de onderzoeksmethoden interview, observatie en documentenanalyse.

4.5.1 Interviews

De data van de interviews worden geordend in thema's. De interviews zullen met name gebruikt worden om de visie van de gemeente te achterhalen en om te ontdekken welke factoren er meespelen in deze visie. Voor het ordenen wordt de techniek van het inductief coderen toegepast, waarbij op basis van de interviews codes worden opgesteld om zo een theorieën over de waarde toekenning van plattelandsgemeenten aan de BVO te kunnen ontwikkelen (Boeije & Bleijenbergh, 2019, p. 112). Coderen is het samenvatten van een fragment uit een interview op basis van een label (Boeije & Blijenbergh, 2019, p. 91). De codeboom is te vinden in bijlage 4. Zoals blijkt uit de literatuurstudie zijn er veel factoren die mogelijk een rol kunnen spelen in de betekenisgeving van een plattelandsgemeente aan de BVO. Door

inductief te coderen kan op basis van de data vastgesteld worden welke factoren voor welke gemeenten van belang zijn en of er mogelijk verbanden of verschillen zijn.

4.5.2 Observeren

Foto- en videomateriaal voor de observaties wordt verkregen via het internet. Er zijn twee voorname redenen om foto- en videomateriaal te gebruiken in een kwalitatief onderzoek: het vult bestaande teksten aan en het versterkt de relatie tussen onderzoekers en participanten (Boeije & Bleijenbergh, 2019, p. 83). Vooral het eerste punt is boeiend voor dit onderzoek. Het analyseren van dit materiaal helpt de onderzoekers om vanuit het gemeentelijk bestuurlijk perspectief naar het vraagstuk te kijken. Het is uiteraard beter om de fysieke omgeving in realiteit te observeren, maar in de huidige situatie is het verstandiger om dit niet te doen en te observeren via foto- en videomateriaal. Het foto- en videomateriaal zal op twee momenten worden gebruikt. Voorafgaand aan het interview, om een beeld te krijgen van de BVO en na het interview, om te zien of de visie die hieruit blijkt, te zien is in de praktijk.

4.5.3 Documentanalyse

Bij het analyseren van de bestaande documenten wordt geprobeerd om relevante fragmenten voor het onderzoek hieruit te filteren (Boeije & Bleijenbergh, 2019, p. 80). De documenten die in dit onderzoek worden gebruikt, zijn gemeentelijke documenten, die niet altijd publiekelijk toegankelijk zijn. Via interpretatie is het mogelijk om de betekenisgeving achter deze documenten te achterhalen (Reulink & Lindeman, 2005, p. 6). Op deze manier is het mogelijk om te achterhalen welke visie de gemeente heeft bij het ontwikkelen van een BVO. In deze documenten is te zien hoe deze visie ten uitvoering komt in het beleid. De documenten zullen evenals het beeldmateriaal eerst gebruikt worden om een beeld te vormen van de visie van de gemeente, voorafgaand aan het interview. Na het interview zullen de documenten opnieuw bestudeerd worden, om te zien of de interpretatie van het document overeenkomt met de gegeven visie in het interview. Omdat de documenten sterk met elkaar overeen kunnen komen en daardoor los van elkaar niet altijd vernieuwende informatie opleveren, wordt niet naar elk document expliciet verwezen in het resultatenhoofdstuk. Ze worden echter wel allemaal gebruikt voor de analyse.

4.6 Kwaliteitscriteria

Dit onderzoek vindt plaats vanuit een interpretatieve invalshoek. Door de inname van deze positie wordt verondersteld dat kwalitatief onderzoek fundamenteel verschilt van kwantitatief onderzoek. In kwalitatief onderzoek is het doel van de onderzoeksmethoden om het perspectief en de interpretatie van de respondent te kunnen achterhalen (Risjord, 2014, p. 58). Hiermee moet uiteindelijk ontdekt worden wat de sociale betekenisgeving van diverse plattelandsgemeenten aan de BVO is. Met het oog op deze veronderstelling zal dit onderzoek een alternatieve lijst van criteria aanhouden die speciaal voor kwalitatief onderzoek is opgesteld door Guba en Lincoln, die worden ingedeeld onder betrouwbaarheid en authenticiteit (Bryman, 2016, pp. 384-386).

4.6.1 Betrouwbaarheid

Wanneer het gaat om betrouwbaarheid, kan gekeken worden naar vier criteria: geloofwaardigheid, overdraagbaarheid, deugdelijkheid en bevestiging (Symon & Cassell, 2012, p. 207).
Een kwalitatief onderzoek, zoals dit onderzoek, kan tegenstrijdige resultaten opleveren ten opzichte van andere onderzoeken of theorieën. Dit is mogelijk, omdat er meerdere interpretaties van de sociale werkelijkheid bestaan. Het is daarom belangrijk dat uitingen zo getrouw mogelijk weer worden gegeven. Daaraan kan geloofwaardigheid als kwaliteitscriterium een belangrijke bijdrage leveren. Dit criterium houdt in dat de onderzoeker zo realiteitsgetrouw data moet weergeven en duidelijk moet laten zien hoe zijn eigen interpretaties daarvan tot stand zijn gekomen (Symon & Cassell, 2012, p. 206). Om dit te bewerkstelligen zal de triangulatie-methode van Denzin (1970) gebruikt worden. Bij deze methode worden meerdere bronnen en methoden gebruikt, die zowel kwalitatief als kwantitatief kunnen zijn, om

een sociaal vraagstuk te onderzoeken. Hiermee worden de vooringenomenheden bij de onderzoekers zelf teruggedrongen en wordt de betrouwbaarheid van het onderzoek bevorderd (Denzin, 1970, p. 297). Daarom worden in dit onderzoek verschillende methoden gebruikt: interview, observatie en documentanalyse. De interviews zullen minimaal 45 minuten duren, om ervoor te zorgen dat er goed contact opgebouwd wordt met de respondenten en deze de gelegenheid hebben om zich volledig uit te drukken.

Ten tweede wordt voor het waarborgen van de overdraagbaarheid van het onderzoek over iedere plattelandsgemeente binnen dit onderzoek een gedetailleerd verslag geschreven dat als data kan dienen voor nieuwe onderzoeken, deze is te vinden in bijlage 3. Dit is wat Geertz (1973) *thick descriptions* noemt. Door het gebruik van documenten en foto- en videomateriaal willen we zoveel mogelijk context en achtergrondinformatie meenemen in het onderzoek. Het gebruiken van *thick description*s draagt bij aan de betrouwbaarheid van het onderzoek, omdat dusdanig veel informatie wordt verstrekt en dermate uitgebreide beschrijvingen worden gegeven dat de lezer kan beoordelen of de bevindingen ook van toepassing kunnen zijn op een andere onderzoekssetting, waarin gemeenten niet voldoen aan de gestelde selectiecriteria. De overdraagbaarheid wordt daarmee dus groter (Bryman, 2016, p. 384).

Deugdelijkheid is het verantwoorden van methodologische veranderingen en verschuivingen in concepten gedurende het onderzoek. Daarbij is het belangrijk om te laten zien hoe de veranderingen worden toegepast en hoe beoordeeld kan worden in hoeverre de veranderingen terecht zijn (Symon & Cassell, 2012, pp. 207-208; Bryman, 2016, p. 385). In ons onderzoek maken wij, zoals eerder gezegd, gebruik van semigestructureerde interviews. Dat betekent dat wij ons in zekere mate tijdens de interviews laten leiden door de antwoorden en inbreng van de respondenten, wat vernieuwende inzichten op kan leveren. Ook is het mogelijk dat daardoor nieuwe documenten mee worden genomen in de analyse of dat deze op een andere manier worden geanalyseerd. Wanneer dit het geval is, is in het onderzoeksrapport vermeld op grond waarvan deze aanpassingen worden gedaan (Symon & Cassell, 2012, pp. 207-208).

Tot slot is het voor de bevestiging van belang om de herkomst van data en de transformatie van data naar de resultaten toe te lichten. Hieruit moet blijken dat de resultaten niet voortkomen uit de verbeelding van de onderzoeker, maar het gevolg zijn van de uitingen van de respondenten (Symon & Cassell, 2012, p. 208). Hoewel complete bevestiging onmogelijk is bij een kwalitatief onderzoek als deze, moeten wij ons toch voornemen om data zo objectief mogelijk weer te geven. Dit kan door, voor zo ver als mogelijk, vooringenomenheden te bestrijden en zo transparant mogelijk het onderzoeksproces weer te geven (Bryman, 2016, p. 384). Om dit te bereiken zullen wij onder andere de interviews volledig transcriberen, om zo waarheidsgetrouw mogelijk uitspraken te doen. Om de analyse, indeling en redenering van resultaten te onderbouwen, zal bovendien veelvuldig gebruikt gemaakt worden van letterlijke citaten uit deze interviews.

4.6.2 Authenticiteit

Naast de bovenstaande criteria, kan het authenticiteitscriterium ook van belang zijn voor het beoordelen van de validiteit van het onderzoek. Bij authenticiteit gaat het met name om de politieke impact van een kwalitatief onderzoek. Er zijn meerdere criteria waaraan kwalitatief onderzoek moet voldoen rechtvaardigheid, bewustwording en verandering (Bryman, 2016, p. 386).

Rechtvaardigheid draait om of het onderzoeksproces eerlijk is verlopen. Het onderzoek moet getrouw de verschillende perspectieven van de actoren bij het onderwerp representeren. Aan alle belanghebbenden moet ruimte geboden worden om een goed beeld te geven van wat speelt (Bryman, 2016, p. 386). In dit onderzoek interviewen wij echter slechts één actor per gemeente, die de visie op het ontwikkelen van de BVO weer moet geven. Hoewel wij in de verschillende gemeenten wel verschillende politieke en ambtelijke actoren hopen te spreken, zou het onderzoek in theorie veel rechtvaardiger uitgevoerd kunnen worden. Daarvoor zouden meerdere politieke en ambtelijke actoren per gemeente geïnterviewd

moeten worden. Zoals eerder gesteld, is dit wegens tijdgebrek niet haalbaar. Mogelijk komt dus een vertekend beeld naar voren, waarin het vooral lastig is om uitspraken te doen over de gemeenten zelf.

Bij bewustwording is het van belang dat respondenten zich bewust worden van hun eigen perspectief op het onderzoeksthema. Dit helpt de respondenten om hun eigen invalshoek verder te verbreden en verdiepen en om met meer begrip naar alternatieve invullingen te kijken. Bryman (2016, p. 386) vat dit samen in de begrippen *ontological authenticity* en *educative authenticity*. Voor dit onderzoek betekent dit concreet dat de participerende gemeenten inzien hoe zij ten opzichte van andere gemeenten invulling geven aan de BVO. Daarbij wordt door ons onderzoek het belang van sporten, spelen en bewegen mogelijk opnieuw onder de aandacht gebracht van de gemeenten. Door de interviews en het delen van de daaruit voortkomende resultaten kunnen gemeenten een hernieuwde visie creëren op de ontwikkeling van een BVO. Aan de hand van dit onderzoek kunnen wij de aanpak van verschillende gemeenten laten zien, waar andere gemeenten van kunnen leren.

Op het gebied van verandering, ofwel *catalytic authenticity* en *tactical authenticity*, is het belangrijk dat gemeenten door dit onderzoek de mogelijkheid krijgen om de situatie en omstandigheden te verbeteren (Bryman, 2016, p. 386). Op basis van het onderzoek verkrijgt het Kenniscentrum Sport & Bewegen kennis over de behoefte van gemeenten op het gebied van tools en ondersteuning. Aan de hand hiervan kan het Kenniscentrum deze tools ontwikkelen of ondersteuning bieden aan kleinere gemeenten, die zij vervolgens kunnen gebruiken bij het vormgeven van een BVO. Daarnaast leren gemeenten van andere gemeenten en zullen zij mogelijk delen van de aanpak en ideeën van anderen over te nemen. Dit kan ertoe bijdragen dat meer gemeenten gestimuleerd worden om daadwerkelijk een BVO te creëren of om deze te verbeteren. Uiteindelijk kan het zijn dat dit onderzoek er mede toe leidt dat de BVO in gemeenten verbetert.

5. Resultaten

In dit hoofdstuk zal de data uit de interviews en documenten gepresenteerd worden. Daarbij zal eerst ingegaan worden op de huidige visie van de gemeente op de beweegvriendelijke omgeving en wat zijn zien als faciliteiten. Deze paragraaf biedt inzicht in de visie van gemeenten en vormt daarmee basis voor de behandeling van de verdere factoren. Vervolgens wordt doorgegaan op de ervaring van respondenten wat betreft de invloed van de eerdergenoemde factoren. Deze factoren zijn in sommige gevallen bewust of onbewust opgenomen in de genoemde visie, maar in andere gevallen spelen ze meer op de achtergrond of hebben ze helemaal geen rol. Ten eerste worden de politieke factoren behandeld, met daarin de agendering en de mate van politieke aandacht. Hiervoor is gekozen, omdat het ontwikkelen van een visie enerzijds een lokale politieke keuze is en anderzijds sterk beïnvloed wordt door landelijke, regionale en lokale politieke kaders en keuzes. Dit wordt gevolgd door de institutionele factoren, waarin het gaat om de rollen die gemeenten zien voor zichzelf en voor burgers. Ook wordt hierin behandeld welke domeinen van invloed zijn. Ten slotte wordt ook stilgestaan bij de samenwerking die gemeenten aangaan met verschillende partijen, zoals burgers, verenigingen en andere gemeenten.

Nadat de interne organisatie van de gemeente en wijze van beleidsvorming is behandeld, wordt doorgegaan op de overige factoren die van invloed kunnen zijn. Er is gekozen om met de economische factor te beginnen omdat beschikbare middelen bepalen in hoeverre de andere factoren meegenomen kunnen worden in de visie op de BVO. In deze paragraaf zal wordt ingegaan op de financiële en ambtelijke capaciteit van gemeenten in de vormgeving van de visie op de BVO. De overige factoren blijken allen een soortgelijke invloed te hebben, waardoor gekozen is om deze volgorde af te stemmen op de literatuurstudie. Eerst volgen de demografische factoren, waarin de bevolkingsopbouw en de invloed daarvan op de visie wordt behandeld. Vervolgens volgt de behandeling van de geografische factoren, waarbij het gaat om de differentiatie tussen dorpskernen wat betreft sport-, spel- en beweegaanbod, straatconnectiviteit en het gebruik van de natuur in de visie. Hierna komen de sociale factoren aan bod, waarin het gaat om de gemeenschapszin binnen de gemeenten en de invloed daarvan op sport en bewegen. Tot slot volgen de situationele factoren, waarin eerst de invloed van Corona wordt besproken en vervolgens de overige, niet eerdergenoemde factoren aan bod komen. Nadat de visie en rol die de factoren daarin spelen helder zijn, wordt kort ingegaan op de behoeften van gemeenten aan instrumenten en ondersteuning om de BVO te kunnen ontwikkelen. Hiervoor is gekozen omdat de behoeften voortvloeien uit de visie, ontwikkeling en ambities van gemeenten op het gebied van de BVO.

Bij het lezen van dit hoofdstuk is het van belang om te beseffen dat gemeenten uniek zijn, dus ook als aparte eenheden behandeld worden. Het verschilt per factor en per deelonderwerp van elke factor of en in welke mate en op welke manier gemeenten dit meenemen in hun visie op de BVO. Hierdoor kunnen we de gemeenten niet in vaste groepen indelen, die eenzelfde positie innemen bij elke factor. Factoren kunnen echter binnen meerdere gemeenten een soortgelijke rol spelen, waardoor er bij elk deelonderwerp opnieuw een vergelijking gemaakt zal worden tussen alle gemeenten. Ook is het essentieel om te vermelden dat wij in dit onderzoek getracht hebben in kaart te brengen hoe de huidige visie van gemeenten op de BVO, zoals wij hebben geïnterpreteerd uit de interviews en documenten, tot stand komt en niet waarom zij hiervoor hebben gekozen. Indien mogelijk geven wij een (denkbare) verklaring voor de ingenomen visie, maar dit zijn de interpretaties van de onderzoekers. Het is dus niet altijd de juiste of enige verklaring.

5.1 Visie en faciliteiten

Gedurende de dataverzameling is gekeken en gevraagd naar de huidige visie van de gemeenten omtrent de BVO. In deze paragraaf behandelen we allereerst de geschreven visies van gemeente, deze bestaat uit het coalitieakkoord, Sportakkoord en de Omgevingsvisie. Middels een documentanalyse zijn met behulp van deze documenten de geschreven visies van gemeenten in kaart gebracht. Vervolgens wordt in deze paragraaf de ongeschreven visie behandeld. Deze is tot stand gekomen door een analyse van de interviews. Tot slot geven de interviews en de documentanalyse gezamenlijk inzicht in wat gemeenten zien als faciliteiten.

5.1.1 Geschreven visie op de BVO

Bij het onderzoeken van de beschreven visie van de gemeenten op de BVO, is onder andere gekeken naar het coalitieakkoord, de Omgevingsvisie en het Sportakkoord van de gemeenten.
Wanneer we kijken naar de geschreven visie op de BVO binnen de coalitieakkoorden, valt een tweedeling te bemerken binnen de gemeenten. Er is enerzijds een aantal gemeenten waarvan de visie op de BVO in het coalitieakkoord uit enkele specifieke onderdelen bestaat. Hierdoor krijgen bepaalde onderdelen eenzijdig aandacht en andere aspecten van de BVO geen of minimaal aandacht in de visie op de BVO. De aspecten die vaak aandacht krijgen zijn met name de georganiseerde sporten en sportaccommodaties binnen de gemeenten. De inrichting van de openbare ruimte voor sport en bewegen krijgt minder vaak een plek in de coalitieakkoorden. Dat er specifieke onderdelen van de BVO in het coalitieakkoord worden besproken is het geval in de gemeente Ameland, Eersel, Hulst, Noordoostpolder, Ommen, Ooststellingwerf, Texel, Tholen en Waterland.

Anderzijds zijn er ook gemeenten waarin al bewust of onbewust aan diverse aspecten van de BVO aandacht wordt besteed binnen de coalitieakkoorden en bestuursprogramma's. De onderdelen van de BVO die dan vaak naar voren komen, zijn de georganiseerde en ongeorganiseerde sport, het gebruik van de openbare ruimte en de bereikbaarheid van voorzieningen. In de gemeenten Borsele, Coevorden, Dalfsen, De Wolden, Goeree-Overflakkee, Hollands Kroon, Nederweert en Tubbergen is daar in de coalitieakkoorden aandacht voor. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat deze gemeenten verder zijn in de ontwikkeling van de BVO. Uit onderstaand citaat blijkt hoe de gemeente Borsele verschillende aspecten van de BVO terug laat komen in haar bestuursprogramma.

> *'Sport en beweging zijn goed voor onze lichamelijke, geestelijke en sociale gesteldheid. De gemeente kan hierin een faciliterende en stimulerende rol vervullen, zowel bij georganiseerde- als ongeorganiseerde sport.*
> *(...) De openbare ruimte in onze gemeente leent zich heel goed voor ongeorganiseerde sport/ recreatief bewegen.*
> *(...) Om sport en bewegen te stimuleren vinden we het belangrijk dat er een goede spreiding is van sportvoorzieningen over onze gemeente. We houden ook rekening met de relatie tussen de sportvoorzieningen en onze basisscholen/ IKC's. Bijzondere aandacht gaat daarbij uit naar verkeersveilige bereikbaarheid.'*
> - Bestuursprogramma 2018-2022 (Gemeente Borsele, 2018, p. 5)

Kijkend naar de Omgevingsvisies van de gemeenten, zijn veel gemeenten nog bezig met het ontwikkelen van deze visie. Het is hierdoor lastig om volledig in beeld te krijgen welke rol voor de BVO is weggelegd in de Omgevingsvisie. In de gemeenten waar de Omgevingsvisie beschikbaar was, valt op dat met name het onderdeel bewegen in combinatie met de openbare ruimte naar voren komt. Dit is het geval in de gemeenten Dalfsen, Goeree-Overflakkee, Hollands Kroon, Ommen, Ooststellingwerf en Waterland. In de gemeenten Nederweert, Eersel en Tholen krijgt het sporten, spelen en bewegen in de Omgevingsvisie een minimale rol. Deze tweedeling lijkt geen verband te houden met de samenwerking tussen domeinen binnen de gemeenten, zoals bij de institutionele factor behandeld zal worden. Wat wel een mogelijke

verklaring is, blijft onduidelijk. Uit onderstaand citaat blijkt hoe de gemeente Ooststellingwerf sporten, spelen en bewegen meeneemt in de Omgevingsvisie.

> *'We staan als gemeente voor een schone, veilige en gezonde leefomgeving die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten.'*
> - Omgevingsvisie (Gemeente Ooststellingwerf, z.j.b, p. 32)

Wat verder opvalt, is dat in de beleidsdocumenten van de gemeenten die specifiek gericht zijn op sport en bewegen, de BVO beter tot zijn recht komt. Het gaat hier om beleidsdocumenten zoals het Sportakkoord en andere uitvoeringsplannen of beleidsnota's. Onder andere de gemeente Dalfsen heeft een uitvoeringsplan ontwikkeld, waarin de BVO uitvoerig wordt beschreven. Thema's die veelvuldig aan bod komen binnen deze documenten zijn onder andere sportverenigingen, fysieke leefomgeving, maatschappelijke trends (zoals vergrijzing en ontgroening), ongeorganiseerde sporten, betrekken van verschillende doelgroepen en sportevenementen. Dit is het geval in de gemeenten Borsele, Coevorden, Dalfsen, De Wolden, Hollands Kroon, Hulst, Nederweert, Ooststellingwerf, Texel, Tholen, Tubbergen en Waterland. De gemeenten die hierin ontbreken zijn vaak nog bezig met het ontwikkelen van een Sportakkoord of een recent beleid op sport en bewegen. Hierdoor is het nog niet mogelijk om inzicht te krijgen in de plek van de BVO in deze documenten.

De gemeenten die diverse aspecten van de BVO terug laten komen in hun visie, verschillen in de mate van concretisering. Meerdere gemeenten missen de stap van concretisering, waardoor het lijkt of zij minder ver zijn in het vormgeven van de BVO dan andere gemeenten. Dit is het geval in de gemeenten Borsele, Eersel, Goeree-Overflakkee, Hollands Kroon, Ooststellingwerf en Waterland. Er wordt dan wel een beschrijving gegeven van de visie op de BVO, maar hoe dit moet worden uitgevoerd en wanneer dit wordt voltooid, ontbreekt regelmatig. Daarentegen zijn er ook gemeenten die duidelijke actiepunten formuleren en daardoor nog meer inzicht geven in hoe de BVO er uit moet zien in de gemeente. Uit onderstaand citaat blijkt hoe de gemeente Tubbergen sport, spel en bewegen in de natuurlijke omgeving concreet maakt met behulp van actiepunten.

> *'Het genereren van meer bekendheid onder inwoners voor de bestaande digitale platforms en websites met informatie over omgeving, sport en spel activiteiten en recreatieve voorzieningen. Te denken valt aan de Twentse routeplanner, fiets- en wandelapps of sites en socials van lokale VVVs/TTIs.'*
> - Sportakkoord (Gemeente Tubbergen, z.j.a, p. 4)

5.1.2 Ongeschreven visie op de BVO

Naast de geschreven visie op de BVO blijkt uit de interviews dat er ook een ongeschreven visie op de BVO bestaat. Hierin kunnen verschillende aandachtspunten in worden herkend, echter zijn er grofweg twee focuspunten waar het zwaartepunt ligt. Allereerst is er een aantal respondenten dat in de visie de focus legt op het inclusief sporten en bewegen. Hierin is het streven om het sporten en bewegen in de gemeente voor iedere doelgroep mogelijk te maken. Ook zien verschillende gemeenten de BVO als iets wat drempelverlagend werkt om zo meer mensen in beweging te krijgen. Dit is het geval in de gemeenten Ameland, Borsele, Coevorden, Eersel, Hulst, Ommen, Tholen, Tubbergen en Waterland. Zo blijkt uit onderstaand citaat de gemeente Ameland actief inzet op het toegang geven tot sport en bewegen aan de hele bevolking.

> *'...alle inwoners van Ameland, 0 tot 100+, moeten ter bevordering van hun gezondheid, sociale contacten, integratie en plezier kunnen deelnemen aan verantwoorde sport- en beweegactiviteiten in, naar redelijkheid, betaalbare accommodaties.'*
> - Respondent gemeente Ameland

Bij de gemeenten Dalfsen, De Wolden, Goeree-Overflakkee, Hollands Kroon, Nederweert, Noordoostpolder, Ooststellingwerf en Texel ligt de focus in de visie op de BVO met name op het gebruik en inrichting van de openbare ruimte. Door hen wordt vaak gesproken over een fysieke ruimte die uitnodigt en stimuleert tot bewegen. Het gaat hier met name om het benutten van de natuur om de BVO vorm te geven. Uit onderstaand citaat blijkt dat de gemeente Coevorden bij de ontwikkeling van de visie op de BVO de focus legt op de inrichting van de openbare ruimte.

> *'Kijk als je een beweegvriendelijke omgeving wil hebben, dan heb je die voor jong en oud. En heel vaak wordt er gekeken, ook wel voor de jeugd, dat daar voldoende mogelijkheden zijn. Maar denk ook eens aan bijvoorbeeld een parkje waar genoeg bankjes zijn, en prullenbakken, maar ook bankjes (...) Dus ik zie me dan een omgeving voor me, een groene of een beweegvriendelijke omgeving zie ik ook wel echt als groen, met voldoende speelfaciliteiten.'*
> - Respondent gemeente Coevorden

Wat daarnaast opvalt, is dat Dalfsen en Hollandse Kroon vermelden dat de BVO een zeer breed begrip is waar ook veel onder kan vallen. Dit is een mogelijke verklaring waarom gemeenten een verschillende focus aannemen bij de vormgeving van de visie op de BVO. Daarnaast, zoals eerder is gebleken bij het analyseren van de geschreven visie, ontbreekt het in deze visies soms aan concretisering. Dat de BVO als een breed begrip wordt ervaren, blijkt ook uit onderstaand citaat.

> *'Vandaar dat ik het [concept van de BVO] een heel breed begrip vind en de visie ook heel breed vind. Doordat je hem gaat specificeren, kun je als gemeente echt invulling geven van wat je daarin dan belangrijk vindt.'*
> - Respondent gemeente Dalfsen

5.1.3 Faciliteiten

Binnen zowel de geschreven als de ongeschreven visie zijn ook de sport-, spel- en beweegfaciliteiten van belang. Uit de interviews en de documentanalyse kwam naar voren dat er onderscheid te maken valt tussen de niet-fysieke en fysieke faciliteiten. Wanneer eerst wordt gekeken naar de niet-fysieke faciliteiten, zijn maar weinig verschillen tussen de gemeenten te herkennen. Het merendeel van de respondenten haalt de buurtsportcoaches aan als niet-fysieke voorziening in de BVO. Dit zijn de gemeenten Ameland, Borsele, Coevorden, Dalfsen, De Wolden, Eersel, Nederweert, Noordoostpolder, Ooststellingwerf, Texel, Tholen, Tubbergen en Waterland. De andere gemeenten hebben mogelijk een andere interpretatie van de niet-fysieke voorzieningen, waardoor zij hun buurtsportcoaches niet als voorziening zien. Zoals blijkt uit onderstaand citaat hebben buurtsportcoaches een belangrijke rol vervullen in de uitvoering van de visie op de BVO. Ook bij de andere factoren spelen de buurtsportcoaches een belangrijke rol en zullen nog vaker voorkomen.

> *'En veel ouderen ervaren belemmeringen om te gaan bewegen of om te bewegen. Middels de programma's van de buurtsportcoaches worden die doelgroepen uitgedaagd om te gaan bewegen, met wandelgroepjes, met van allerlei interventies proberen we die toch aan de gang te krijgen.'*
> - Respondent gemeente Eersel

Kijkend naar de fysieke voorzieningen die de gemeenten in haar visie op de BVO meeneemt, zien we dezelfde diversiteit aan voorzieningen die al eerder in de geschreven visie van de gemeenten naar voren kwam. Bij de sportaccommodaties en -voorzieningen worden ook veelal dezelfde faciliteiten genoemd. Onder andere sporthallen, gymzalen, voetbal- en tennisaccommodaties en fitnesscentra komen vaak terug. Veelal zien gemeenten zowel de openbare ruimte als de beschikbare sportaccommodaties en -voorzieningen als belangrijke faciliteiten in de BVO. Vaak worden beweegtuinen, speeltuinen en trimbanen als faciliteiten in de openbare ruimte genoemd, maar ook fietspaden, wandelpaden en bospaden worden door een groot deel van de gemeenten gezien als belangrijke faciliteiten in de BVO.

Alle gemeenten maken in zekere mate gebruik van de natuurlijke omgeving voor sport, spel en bewegen met behulp van bijvoorbeeld fiets- en wandelroutes. Het blijft echter vaak bij basisvoorzieningen. Uit onderstaand citaat blijkt hoe gemeente Goeree-Overflakkee de natuurlijke aspecten meeneemt.

> *'Goeree-Overflakkee is een eiland, wij kennen erg veel strandjes. Dat zijn ook locaties die je met een bepaalde inrichting aantrekkelijker kunt maken om te bezoeken, te gebruiken door mensen en ook om sportief actief te zijn.'*
> - Respondent gemeente Goeree-Overflakkee

Wat blijkt uit deze eerste inventarisatie van de visie van de gemeenten op de BVO, is dat voor iedere gemeente bepaalde factoren en aspecten belangrijk zijn bij het ontwikkelen en ten uitvoering brengen van de BVO. Ook de focus op de BVO verschilt tussen de gemeenten. Zoals al naar voren is gekomen in de literatuurstudie kunnen er ook andere factoren een rol spelen in de ontwikkeling van de visie van de gemeenten op de BVO. Aan de hand van deze factoren zullen de verdere verkregen resultaten worden gesorteerd en geanalyseerd.

5.2 Politieke factoren

Deze paragraaf zal verder ingaan op de hiervoor behandelde paragraaf over de visie en voorzieningen door een beeld te schetsen over de rol van de politiek in de totstandkoming van de visie op de BVO. Ten eerste zal de agendering aan bod komen, zoals dat ook in het politieke proces de eerste stap is. Daarbij komt tevens het landelijke Sportakkoord uitgebreid aan bod. Vervolgens wordt ingegaan op de toegekende aandacht binnen de gemeentepolitiek aan de BVO en de rollen van de gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders aan bod.

5.2.1 Agendering van de beweegvriendelijke omgeving

Wat betreft de agendering van de BVO valt met name de rol van de landelijke politieke agenda op. Ameland, Dalfsen, Eersel, Goeree-Overflakkee, Hollands Kroon, Hulst, Noordoostpolder, Ommen, Ooststellingwerf, Texel, Tholen en Tubbergen verwijzen naar zaken die zich afspelen op het nationale niveau, zoals het Nationaal Sportakkoord of de Omgevingswet, als een sterke impuls voor het behandelen van sport en bewegen als politieke onderwerp waarvoor beleid geschreven of bestaand beleid aangepast dient te worden. Uit onderstaand citaat blijkt hoe nationale aandacht heeft geresulteerd in lokale agendering in de gemeente Noordoostpolder.

> *'Ik denk dat het ook een landelijke trend is. Dat is misschien niet het goede woord, maar wel dat het vanuit landelijk ook steeds belangrijker wordt geacht: bewegen en gezonde leefstijl. We hebben hier twee hele fanatieke wethouders op het gebied van sport, dus die horen ook veel. Ik verwacht dat dat eigenlijk wel de reden is geweest, maar dat weet ik niet zeker.'*
> - Respondent gemeente Noordoostpolder

De respondenten uit de gemeenten Borsele, Coevorden, De Wolden, Nederweert en Waterland hebben echter de indruk dat de agendering van de BVO niet of indirect afkomstig is van nationaal niveau. Zij noemen hiervoor aanvullende redenen die erg uiteenlopen. Zo blijkt uit onderstaand citaat van gemeente Coevorden dat financiële gezondheid heeft geleid tot agendering.

> *'De reden is dat er weer meer kan. De gemeente Coevorden is financieel gezond. We hebben het eigenlijk de afgelopen jaren weer heel goed gedaan, het gaat goed. Dus er liggen meer kansen en ons bestuur, onze wethouders, ons college, die heeft in het bestuursprogramma opgenomen nog meer in te willen zetten op preventie, waardoor we ook hier wat meer gas op willen gaan geven en meer focus op hebben.'*
> - Respondent gemeente Coevorden

Rol van het Sportakkoord

Zoals in de inleiding van dit onderzoek is benoemd, is het Nationaal Sportakkoord een akkoord met als doel de organisatie en financiën van de sport toekomstbestendig te maken. Het is hierbij aan de gemeente zelf om een Regionaal of Lokaal Sportakkoord te sluiten. De gemeenten Ameland, Borsele, Coevorden, Dalfsen, Hollands Kroon, Noordoostpolder, Nederweert, Ommen, Ooststellingwerf, Texel, Tubbergen en Waterland hebben een Lokaal Sportakkoord gesloten. De gemeente Borsele geeft aan het Lokaal Sportakkoord meer als een formaliteit te beschouwen en meer te halen uit het regionaal gesloten Sportakkoord. De gemeente Goeree-Overflakkee geeft aan ervoor te kiezen om geen Lokaal Sportakkoord te ontwikkelen, omdat zij dit op een bredere manier binnen de kaders van het sportbeleid willen invullen. De gemeenten Borsele, De Wolden, Dalfsen, Eersel, Hulst en Tholen kiezen voor een Regionaal Sportakkoord en noemen daarvoor als reden dat er vooraf aan het Nationaal Sportakkoord al sprake was van goede regionale samenwerking en het daarmee erg praktisch was om een gezamenlijk Sportakkoord op te stellen, zoals ook blijkt uit onderstaand citaat.

> *'(…) Maar wij hebben vanuit de Zeeuwse Sportraad, hebben we een hele goede samenwerking met andere Zeeuwse gemeenten op dat gebied. En zij hebben het voortouw genomen om te*

zeggen van laten we dit gezamenlijk doen, omdat er kleine gemeenten zijn die dat lastiger vinden om dat voor elkaar te krijgen. We hebben allemaal best wel, of bij de meesten, dezelfde problematiek of dezelfde behoefte om op bepaalde dingen of onderwerpen nadruk te leggen.'
- Respondent gemeente Hulst

Actoren in de totstandkoming van het Sportakkoord

De Lokale en Regionale Sportakkoorden zijn tot stand gekomen in samenwerking met relevante stakeholders, zoals sportverenigingen, huisartsen, fysiotherapeuten en schoolgemeenschappen om tot een gezamenlijke en gedragen visie te komen. Wat uniek is aan het Sportakkoord is het feit dat alle deelnemende partijen, inclusief de gemeente, een gelijkwaardige rol hebben als gesprekspartner en onderhandelaar. Dit bevestigd onderstaand citaat van de gemeente Tubbergen.

'Bij het Sportakkoord zijn wij als gemeente één van de partijen. En de sportformateur heeft dus bij al die partijen input opgehaald. En dan heb je het over ons als gemeente maar ook sportaanbieders, fysio, welzijnswerk, bedrijfsleven en het toerisme etc. En eigenlijk met al die partijen zijn we nu bezig en we zijn nu echt in de laatste fase.'
- Respondent gemeente Tubbergen

5.2.2 Politieke aandacht

Mate van politieke aandacht in gemeenten

De respondenten van de gemeenten Ameland, Borsele, Coevorden, Dalfsen, Eersel, Hulst, Nederweert, Noordoostpolder, Ommen, Ooststellingwerf, Tholen, Texel en Waterland geven aan dat er vanuit de politiek voldoende, of in ieder geval niet te weinig, aandacht wordt besteed aan sport en bewegen of de BVO. Maar in elke gemeente blijken daar verschillende redenen voor te zijn. Respondenten uit de gemeenten Borsele, Dalfsen, Eersel, Nederweert en Noordoostpolder geven aan dat het vooral een kwestie van de affiniteit of betrokkenheid met het onderwerp van personen in de gemeenteraad is. Het onderstaand citaat toont dit aan.

'(...) daar is wat meer aandacht voor sport en bewegen dan in het verleden, maar dat heeft vooral met de personen te maken die in de fractie zitten. Als zij wat meer gevoel hebben voor sport en bewegen, zie je het ook wat makkelijker terugkomen. Nou dat is heel erg persoonsgebonden, voorheen was dat veel minder het geval dan nu.'
- Respondent gemeente Nederweert

In Ameland, Coevorden, Ooststellingwerf en Waterland geeft de respondent aan dat het van belang is dat de verantwoordelijke wethouder affiniteit heeft met sport en bewegen. Uit onderstaand citaat blijkt hoe de affiniteit van een wethouder van invloed is op de toegekende aandacht.

'Wat wel belangrijk is, is dat bij sport en bewegen ook dat je een politiek verantwoordelijke hebt die ook wel iets met het beleidsterrein moet hebben. Want anders kan het heel snel op de achtergrond komen. (...) Als je geen goede wethouder had die het belang ervan inzag, dan was het soms wel vechten tegen de bierkaai.'
- Respondent gemeente Ooststellingwerf

Bij de overige vier gemeenten is niet expliciet benoemd wat de rol is van de mate van politieke aandacht in de BVO.

Politieke invloed van gemeenteraad en college

In alle gemeenten bepaalt de gemeentepolitiek uiteindelijk de visie, het beleid en de toegekende middelen voor de BVO. De mate waarin dit speelt varieert. Voorstellen of plannen moeten in lijn zijn met de gestelde kaders en de standpunten van het college. Dit kan verschillende vormen aannemen,

waaronder het stellen van kaders aan beleidsvoorstellen zoals het verplicht betrekken van burgers via bijvoorbeeld burgerpeilingen, burgerparticipatie of burgerinitiatieven in beleid. Uit onderstaand citaat blijkt dat de gemeente Tubbergen hier ook mee bezig is.

> *'(...) eigenlijk heeft de gemeenteraad op een gegeven moment gezegd van wij kunnen ons plan en onze speerpunten voor vier jaar lang gaan vastleggen, maar we willen dat eigenlijk samen met de inwoners gaan doen. En daar is het Mijn Dorpen, Mijn Dorpen agenda's uit voort gekomen.'*
> - Respondent gemeente Tubbergen

Respondenten uit de gemeenten Borsele, Hulst, Ommen en Tholen geven ook aan dat de lokale politiek graag cijfermatig bewijs van de effectiviteit van het beleid ziet. Die cijfers zijn vaak lastig te verkrijgen, vooral als beleidsmedewerkers aan moeten tonen wat de economische en of sociale winst van het beleid zal zijn. Uit onderstaand citaat blijkt hoe de gemeente Borsele hiermee worstelt.

> *'(...) maar het lastige is altijd dat ze dan ook bijvoorbeeld vragen van we promoten heel erg dat we ook in de preventieve sfeer actief zijn en dat men door bijvoorbeeld bepaald projecten op te zetten ook ervoor zorgt of probeert te zorgen dat dure zorgkosten worden vermeden. Maar vervolgens vragen ze altijd kan je dat dan aantonen? Zij willen heel graag zien van we investeren 1 euro, hoeveel levert me dit dan op aan het einde van het traject. (...) Het is heel lastig aan te tonen dat dat ook echt iets oplevert, dus daar worstelt men nog wel eens mee.'*
> - Respondent gemeente Borsele

Kortom, veel gemeenten ervaren dat de agendering van de BVO direct of indirect volgt vanuit nationale aandacht. Hoe dan ook bepaalt de gemeentelijke politiek uiteindelijk hoe de BVO vorm krijgt en blijkt het dus noodzakelijk welk belang gemeenteraad en college toekennen aan de ontwikkeling van de visie op de BVO.

5.3 Institutionele factoren

Hierboven is aan het licht gekomen hoe gevarieerd de visies van gemeenten kunnen zijn op wat een BVO is, hoe deze eruit ziet, uit welke onderdelen deze bestaat en met welk doel deze is vormgegeven. Dit onderzoek suggereert dat de visie van gemeenten op de BVO in grote mate wordt beïnvloed door institutionele factoren. De institutionele factoren die in dit onderzoek in overweging worden genomen zijn: de interne organisatie en inrichting van gemeente, hoe het beleid omtrent de BVO tot stand komt, wie de gemeente betrekt in het ontwikkelen en uitvoeren van beleid en welke rol de gemeente voor zichzelf en voor de maatschappij weglegt.
Allereerst wordt in deze paragraaf aandacht besteed aan de verschillende rollen die gemeenten aannemen tegenover de maatschappij. Vervolgens wordt de wijze van beleidsvorming behandeld, waaronder burgerparticipatie en samenwerking. Tot slot wordt gekeken naar de invloed van isomorfisme op de visie van gemeente.

5.3.1 Rollen van gemeente

Uit de interviews bleek dat gemeenten zichzelf ruwweg drie rollen toebedelen: faciliteren, stimuleren en/of reguleren. De wijze waarop gemeenten deze rollen definiëren en hier uitvoering aan geven, varieert.

Faciliteren

Uit de resultaten blijkt dat alle gemeenten een faciliterende rol op zich nemen. Hoe deze rol vervolgens wordt ingevuld, is niet helemaal gelijk. Zoals in het eerste deel van dit hoofdstuk is behandeld, schijnt het merendeel van de geïnterviewde gemeenten op dit moment niet bewust bezig te zijn met het realiseren van alle onderdelen van een BVO. Daarentegen neemt iedere gemeente verantwoordelijkheid voor het bewerkstelligen van voorzieningen, wat bijdraagt aan een BVO. Uit onderstaand citaat blijkt hoe de gemeente Goeree-Overflakkee haar faciliterende rol invult.

> *'Wij zitten in de gemeente in de basis wat meer in de facilitering. Dat zit dan in de facilitering van heel specifiek sportaccommodaties, maar ik kijk ook naar de inrichting van de buitenruimte.'*
> - Respondent gemeente Goeree-Overflakkee

Hoe deze voorzieningen eruitzien, waarom, wanneer en met welk doel ze worden aangelegd, wordt in de meeste gevallen niet volledig zelfstandig door de gemeente bepaald. Door alle geïnterviewde gemeenten wordt voorafgaand aan het ontwikkelen van voorzieningen door gemeente nagegaan wat de behoeften van bewoners is, om hier vervolgens op in te spelen. Op deze manier proberen gemeenten het faciliteiten aanbod af te stemmen op de wensen van hun burgers. Uit onderstaand citaat blijkt hoe gemeente De Wolden hierin staat.

> *'Dus wij luisteren vooral van onderop van waar is behoefte aan en daar proberen we dan in te faciliteren, maar wij leggen niets van bovenaf op.'*
> - Respondent gemeente De Wolden

De faciliterende rol bestaat in dit opzicht uit het realiseren van voorzieningen. De gemeenten De Wolden, Eersel, Goeree-Overflakkee, Hollands Kroon, Nederweert en Waterland vullen de faciliterende rol echter nog verder in. Met behulp van geld en kennis proberen gemeenten onder andere sportverenigingen te ondersteunen en in leven te houden. Een mogelijke reden hiervoor is dat zij sportverenigingen belangrijker vinden in de BVO of voor de leefbaarheid van de dorpskernen. Uit onderstaand citaat blijkt hoe Hollands Kroon haar kennis inzet om sportverenigingen te ondersteunen.

> *'We hebben ook andere expertise in huis als gemeente om deze partij te helpen, en dat hoeft niet alleen maar om geld te gaan.'*
> - Respondent gemeente Hollands Kroon

Regisseren

Een tweede rol die in de interviews naar voren kwam, is de regisserende rol. De scheidslijn tussen faciliteren en regisseren is echter maar heel dun. Hollands Kroon, Hulst, Ommen en Texel zien zichzelf als een zogenaamde regiegemeente. Ze besteden veel uit aan andere partijen, maar blijven zelf de regie houden. Op deze manier ligt er minder werk en verantwoordelijkheid bij de gemeente zelf, maar blijft ze wel het overzicht en de eindverantwoordelijkheid houden. Gemeenten doen dit om meer verbondenheid met inwoners en andere partijen te ervaren. Zij proberen aan te sluiten op de initiatieven, wensen en behoeften van inwoners. Als faciliteren in zekere zin wordt opgevat als het ondersteunen van initiatieven, is dit beter op te vatten als een regisserende rol. De meeste gemeenten die zichzelf dus vooral een faciliterende rol toedichten, zijn ook te beschrijven als een regiegemeente, zoals ook geldt voor de onderstaande gemeenten. Uit onderstaand citaat blijkt hoe gemeente Texel invulling geeft aan haar regisserende rol.

> *'Wij pakken in eerste instantie een regisserende rol. (…) Wij proberen vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid en op basis van eigen initiatieven van partijen dingen te realiseren.'*
> - Respondent gemeente Texel

De gemeenten Goeree-Overflakkee, Hollands Kroon, Hulst en Texel zetten een stichting in, die activiteiten en evenementen organiseert in opdracht van de gemeente. Op deze manier heeft de gemeente meer zicht op wat er georganiseerd wordt, behoudt ze de regie, maar is ze toch niet zelf de organisator. Uit onderstaand citaat blijkt hoe de gemeente Hulst dit doet.

> *'Er worden hier heel veel dingen georganiseerd. De gemeente neemt daar de regierol in, dat wil zeggen wij hebben een samenwerking met de welzijnsorganisatie 'Hulst voor elkaar'. (…) Wij geven in eerste instantie opdracht van die en die pijlers vinden wij belangrijk en van daaruit maken zij een uitvoeringsplan.'*
> - Respondent gemeente Hulst

Stimuleren

Een andere rol die duidelijk naar voren kwam, was de stimulerende rol. Hoe deze wordt ingevuld, verschilt echter sterk per gemeente. Ameland, De Wolden, Eersel, Goeree-Overflakkee, Hulst, Nederweert, Noordoostpolder, Ooststellingwerf, Texel en Tholen proberen inwoners actief te stimuleren om te gaan bewegen, door bijvoorbeeld de inzet van combinatiefunctionarissen of buurtcoaches.

> *'Wij hebben de buurtsportcoaches (…) en wat we laatst hebben geprobeerd is om met name mensen te vinden die nog niet aan het sporten zijn, om die in de benen te krijgen, om die te gaan motiveren om ook te gaan sporten.'*
> - Respondent gemeente Ameland

De gemeenten Borsele, Coevorden, Dalfsen, Hollands Kroon, Ommen, Tubbergen en Waterland hebben juist een aanpak waarin buurtsportcoaches of combinatiefunctionarissen een kleinere rol spelen, met als doel burgers te stimuleren om te gaan bewegen. Stimuleringsbeleid wordt vaker gedifferentieerd naar bevolkingscategorie, maar daarover volgt meer in de paragraaf over demografische factoren. Binnen de onderzochte gemeenten bestaat geen overeenstemming over of en hoe actief de stimulerende rol van de gemeente moet zijn en of hier wel of geen beleid voor gemaakt dient te worden. Uit onderstaand citaat blijkt dat de gemeente Tubbergen er juist bewust voor kiest om geen stimuleringsbeleid te ontwikkelen en het aan burgers zelf over te laten. Het feit dat daar 96% van de burgers aangesloten is bij een vereniging doet sterk vermoeden dat de rol van de gemeente hierin niet de enige factor.

'Wij doen helemaal niks en misschien is dat wel een van de grote krachten waarom er eigenlijk zoveel gebeurt. (…) In principe is 96% aangesloten bij een vereniging, dus in dat opzicht weten inwoners heel goed de sport te vinden en zelf te bewegen.'
- Respondent gemeente Tubbergen

Het stimuleren van inwoners om te gaan bewegen is echter niet de enige invulling die aan de stimulerende rol wordt gegeven. Alle gemeenten kiezen ervoor om inwoners en verenigingen te stimuleren om initiatieven in te brengen, die gericht op sport en bewegen en/of het bevorderen van een gezonde leefstijl waar sport en bewegen een onderdeel van uitmaakt. Het gaat hierbij om financiële stimulering vanuit bijvoorbeeld een subsidiepot, gemeentelijk fonds of stichting. Uit onderstaand citaat blijkt hoe de gemeente Noordoostpolder dit doet.

'Er is een subsidiepot waarin we inwoners en verenigingen stimuleren om activiteiten en evenementen te organiseren die inwoners aanzetten om in beweging te komen.'
- Respondent gemeente Noordoostpolder

Uit de interviews blijkt dus dat gemeenten zichzelf een drietal rollen toebedelen, die soms erg dicht bij elkaar liggen. Alle gemeenten zien zichzelf als faciliterend, maar sommige aspecten daarvan kunnen ook opgevat worden als regisserend. Gemeenten die veel aansluiten bij initiatieven zijn eerder regisserend dan faciliterend te noemen. Daarnaast hebben ook alle gemeenten een stimulerende rol, maar hoe zij die invullen is zeer verschillend.

5.3.2 Domeinen

Sport- en beweegbeleid heeft vaak betrekking op meerdere ambtelijke domeinen. Sport of sport en bewegen op zichzelf valt meestal onder het sociaal domein of een soortgelijk domein. Als het echter gaat om de BVO, zijn daar veel meer domeinen bij betrokken. De visie op de BVO van een gemeente wordt in zekere mate ook beïnvloed door de domeinen die men daarbij betrekt en door hoe de samenwerking is tussen deze domeinen. Domeinen die door veel van de gemeenten genoemd worden, zijn fysiek domein/openbare ruimte/ruimtelijke ordening, economie/financiën, groen, onderwijs en zorg. In sommige gemeenten worden verschillende van deze domeinen samengebracht onder enkele grotere domeinen. In onderstaand citaat valt te lezen welke domeinen in gemeente Coevorden van belang zijn.

'Economie en leefbaarheid, gezondheidspreventie en welzijn, jeugd, onderwijs, sociaal domein zijn natuurlijk hele belangrijke, maar ook fysieke domeinen.'
- Respondent gemeente Coevorden

In een enkele gemeente is ook toerisme van belang. Het gaat dan om toeristische gemeenten als Ameland, Goeree-Overflakkee, Hollands Kroon, Ooststellingwerf, Texel en Waterland. In deze gemeenten is sprake van relatief veel toerisme, waardoor er vaak sport-, spel- en beweegaanbod speciaal voor toeristen wordt gecreëerd. Inwoners van deze gemeenten maken daar echter ook gebruik van, waardoor ook het domein toerisme van belang is voor de ontwikkeling van de BVO. Dit blijkt onder andere uit onderstaand citaat.

'Bepaalde ontwikkelingen die worden ook al vrij snel opgehangen aan Texel sporteiland, bijvoorbeeld het kunstgrasveld, ja dat moest toch ook vooral komen omdat het een bijdrage kon leveren aan Texel sporteiland.'
- Respondent gemeente Texel

Voor de visie op de BVO en het ontwikkelen hiervan is het echter vooral van belang hoe de samenwerking tussen de domeinen is. Dit verschilt in grote mate tussen de gemeenten. In de eerste plaats zijn er gemeenten, zoals Ameland, Borsele, Eersel, Goeree-Overflakkee, Hulst, Noordoostpolder, Texel, Tholen

en Tubbergen waar weinig samenwerking is tussen de verschillende domeinen voor het ontwikkelen van een sport- en beweegbeleid. Hoe dit komt, is niet duidelijk. Wel blijkt dat deze gemeenten in de toekomst graag meer willen samenwerken tussen de domeinen. Uit onderstaand citaat blijkt dat domeinen soms langs elkaar heen kunnen werken.

> *'Maar het is altijd wel de vraag, want, dat hoor ik van mijn collega heel vaak, die komt ook heel vaak in de laatste fase van zo'n project van "Oh we moeten ook nog iets regelen op het gebied van wandelpaden in de wijk ofzo of een trapveldje in de wijk" en dan is er eigenlijk net geen ruimte meer en dan ligt ergens achter in een wijk ergens helemaal ver weg gestopt naast het hondenloopveldje nog wel een veldje wat je kan gebruiken om als trapveldje in te richten. Dus het is wel een uitdaging om dat over alle beleidsvelden uit te smeren binnen onze gemeente.'*
> - Respondent gemeente Tholen

Daarnaast wordt in de gemeenten Coevorden, Dalfsen, De Wolden, Hollands Kroon, Nederweert, Ommen, Ooststellingwerf en Waterland veel samengewerkt tussen de domeinen. Volgens een de respondenten komt dit doordat de gemeente zo klein is. Door de kleinschaligheid zitten de domeinen dichter bij elkaar en zijn er minder mensen. Op deze manier is het makkelijker om even bij elkaar binnen te lopen en samen te werken. Tevens geven deze gemeenten aan dat domeinen hun krachten bundelen wat ervoor zorgt dat er meer kennis en kunde bij elkaar komt, waardoor het mogelijk is om een meer omvattend en sluitend beleid te maken. De gemeenten Ameland, Borsele, Hulst, Nederweert, Texel en Tholen zetten sport en bewegen steeds meer in als middel om doelen op andere beleidsterreinen te realiseren. Enkele van hen geven aan dat het van groot belang is om andere domeinen te blijven attenderen op de toegevoegde waarde die sport op bewegen kan hebben op andere terreinen. Uit onderstaand citaat blijkt hoe een kleine organisatie voordelen biedt binnen de gemeente Nederweert.

> *'Wij zijn een hele kleine gemeente, we hebben maar 100 medewerkers en ook maar 3 afdelingen. (…) Als hier een vraag is binnengekomen, dan loop ik 15 meter en dan zit ik op een ander domein. Dus dat is onze kracht.'*
> - Respondent gemeente Nederweert

Op het gebied van domeinen is dus duidelijk te zien dat gemeenten intern anders in elkaar zitten en dat de samenwerking ook anders verloopt waardoor de visies van gemeenten op de BVO uiteen kunnen lopen. Toch is het bij het gros van de onderzochte gemeenten zo dat er sprake is van veel samenwerking of dat de samenwerking in ontwikkeling is. Weliswaar verloopt deze samenwerking volgens sommige respondenten beter dan volgens anderen. Maar over het algemeen leeft bij de gemeenten wel het gevoel dat het beter is om samen te werken, omdat dat een beleid breder wordt gedragen binnen de gemeente, beter doordacht is en is afgestemd op diverse doelen uit meerdere domeinen. Daarnaast is een samenwerking tussen domeinen in een kleine gemeente ook makkelijker te realiseren, doordat de fysieke afstand tussen afdelingen kleiner is.

5.3.3 Burgerparticipatie

Een volgend aspect dat van belang is in het ontwikkelen van de BVO, is de mate waarin burgers worden betrokken in het beleid, wat iets zegt over de mate van interactieve besluitvorming in een gemeente. Eerder is al genoemd dat veel gemeenten faciliterend of regisserend optreden en vooral reageren op de behoefte van burgers. Dit aspect zal hier dus maar kort behandeld worden. Uit de interviews met alle gemeenten bleek dat het heel belangrijk is om burgers te betrekken bij het beleid, waardoor het draagvlak wordt vergroot. Hoe groot deze inbreng is, verschilt wel per gemeente. In de meeste gevallen komen ideeën vanuit burgers en worden deze actief betrokken bij het maken van beleid, maar er zijn ook gemeenten waarin burgers ook verantwoordelijk zijn voor de uitvoering. Uit onderstaand citaat blijkt wat de toegevoegde waarde is van het betrekken van burgers bij het vormgeven van een visie op de BVO.

'Voorheen deden we het zelf en was het maar de vraag of ze dat wilden. En nu steken we er tijd in om het samen met de samenleving te doen, waardoor het vertraagt, maar waardoor het wel meer oplevert aan de achterkant.'
- Respondent gemeente Tholen

Kortom, gemeenten stemmen er allemaal mee in dat het van groot belang is dat burgers worden betrokken in het beleid en dat het beleid wordt afgestemd op hun behoeften. Maar hoe ver de inbreng van burgers gaat, daarover zijn de gemeenten verdeeld.

Behalve burgers worden in alle gemeenten ook andere partijen betrokken bij het beleid. Daarvoor wordt vaak als reden genoemd dat die partijen sterk verbonden zijn met de doelgroep waarop het beleid gericht is. De gemeenten vinden het van belang dat deze organisaties betrokken worden in het ontwikkelen en wellicht uitvoeren van beleid. Zo kunnen hun belangen worden meegenomen, wat overeenkomt met de reden voor het betrekken van burgers in beleid.

In alle gemeenten worden maatschappelijke partners genoemd, zoals welzijnsstichtingen, sportverenigingen en organisaties op het gebied van gezondheidszorg. Het is voor alle gemeenten van belang dat de betrokken partijen daadwerkelijk iets te zeggen hebben over het beleid en er ook achter staan, met name omdat die maatschappelijke partners in veel gevallen het sportbeleid (ten dele) moeten uitvoeren. Daarnaast zijn sportverenigingen vaak ook een wezenlijk deel van de samenleving, waar veel mensen lid van zijn, dus vertegenwoordigen zij veel inwoners wanneer zij inspraak hebben. Uit onderstaand citaat blijkt hoe belangrijk sportverenigingen zijn voor de gemeente Goeree-Overflakkee.

'Wat ik zelf ook een aandachtspunt vind is dat je zou kunnen redeneren dat des te meer mogelijkheden je in de inrichting van de openbare ruimte geeft om niet georganiseerd te kunnen sporten, dat je daarmee de drempel voor mensen om lid te zijn van een vereniging steeds hoger maakt. En niet vanuit sportparticipatie vinden we het verenigingsleven belangrijk, maar ook vanuit tal van sociale aspecten.'
- Respondent gemeente Goeree-Overflakkee

5.3.4 Samenwerking

Gemeenten werken ook samen met andere gemeenten of partijen op regionaal en/of provinciaal niveau. Voor alle geïnterviewde gemeenten geldt dat zij ten minste één samenwerking zijn aangegaan. De reden voor samenwerking is voor vrijwel alle gemeenten de afstemming van beleid. Sport en bewegen houdt niet op bij de gemeentegrens, dus om het beleid tussen gemeenten op elkaar te laten afstemmen en kennis en kunde te delen, is het van belang dat gemeenten hierin samenwerken. Daarnaast willen gemeenten ook niet dat er onderlinge concurrentie ontstaat tussen bijvoorbeeld sportverenigingen. Om dus te zorgen dat beleid enigszins met elkaar overeenkomt en het een andere gemeente niet schaadt, kiezen gemeenten ervoor om een samenwerking aan te gaan. Veel van deze samenwerkingen bestaan puur uit overleggen tussen de beleidsambtenaren van de verschillende regionale of provinciale gemeenten. In een enkele regio wordt een stap verder gegaan. Zo wordt er in Zeeland voor gekozen om een provinciaal Sportakkoord op te stellen waarin alle Zeeuwse gemeenten betrokken zijn. Hier gaat het dus om meer dan afstemming, het gaat namelijk ook om het creëren van een gezamenlijke visie die vertaald wordt naar regionaal beleid. Voor de meeste geïnterviewde gemeenten is dit echter niet het geval. Uit onderstaand citaat blijkt dat in de gemeente Ooststellingwerf bij het opzetten van een eigen sportcentrum afstemming plaatsvindt met naburige gemeente.

'Wij hebben een heel mooi multifunctioneel centrum, maar als je vijf kilometer aan de andere kant van de gemeentegrens komt, daar hadden ze ook al een sporthal, dus je moet ook geen concurrenten van elkaar worden. En daar moet je goed proberen wat afstemming in te vinden.'
- Respondent gemeente Ooststellingwerf

Voor de gemeenten Goeree-Overflakkee, Hollands Kroon, Hulst en Ooststellingwerf geldt dat zij ook lid zijn van de P10. Deze gemeenten geven als reden dat de P10 ervoor zorgt dat zij meer ingang hebben in nationaal overleg. Daarnaast levert deze samenwerking kennis op en is er een grotere kans dat zij economische middelen vanuit het Rijk ontvangen. Kleine gemeenten zijn natuurlijk maar kleine spelers, dus zullen afzonderlijk slechts een geringe stem hebben. Wanneer zij echter verenigd zijn in de P10, wordt hun stem veel groter. Uit onderstaand citaat blijkt welke voordelen de gemeente Hollands Kroon ziet in de aansluiting bij de P10.

> *'Wat het ons vooral gebracht heeft is toch wel die lobby-functie en dat we door de P10 meer een gesprekspartner voor bijvoorbeeld het Rijk of de VNG zijn, om ook de belangen van het platteland te laten horen op verschillende thema's.'*
> - Respondent gemeente Hollands Kroon

Daarnaast zijn de gemeenten Ameland, Coevorden, Dalfsen, De Wolden, Goeree-Overflakkee, Noordoostpolder en Ommen aangesloten bij het programma Jongeren Op Gezond Gewicht. Dit is een landelijk programma, waarin wordt ingezet op de jeugd. Gemeenten geven hieraan zelf een invulling. De gemeente Hulst gebruikt een zeer vergelijkbaar concept. De andere gemeenten differentiëren op andere manieren de visie op de BVO naar jeugd. Meer hierover volgt in de paragraaf over demografische factoren. Uit onderstaand citaat blijkt wat het JOGG programma inhoudt voor de gemeente Coevorden.

> *'De JOGG zet zich in op gezonde jeugd, gezonde toekomst in zes omgevingen en die willen we gezonder gaan maken. Dan heb je het over de thuisomgeving, de schoolomgeving, de sportomgeving, de buurt, media en de werkomgeving van bijvoorbeeld ouders, die op elkaar inspelen.'*
> - Respondent gemeente Coevorden

Een laatste bijzondere vorm van samenwerking, die slechts voorkomt in drie geïnterviewde gemeenten, is de ambtelijke samenwerking. De drie geïnterviewde gemeenten Tubbergen, De Wolden en Ommen gaven aan dat zij samenwerken met respectievelijk Dinkelland, Hoogeveen en IJsselland. Zij zijn een ambtelijke samenwerking aangegaan, zodat ze meer capaciteit ter beschikking hebben, zowel financieel als ambtelijk. Deze vergrote capaciteit kan er weer voor zorgen dat de kwaliteit omhoog gaat. Daarnaast geldt voor de gemeenten Tubbergen en Dinkelland dat deze gemeenten beide plattelandsgemeenten zijn met veel dezelfde kenmerken. Door deze overlap is het makkelijker om samen te werken, wat blijkt uit onderstaand citaat.

> *'Het zijn dezelfde soort gemeenten, het zijn beide plattelandsgemeenten, veelal dezelfde uitdagingen, problematieken en kansen. Dus daardoor is destijds die samenwerking aangegaan.'*
> - Respondent gemeente Tubbergen

Kortom, alle gemeenten werken op regionaal of provinciaal niveau samen, in ieder geval om beleid af te stemmen. Daarnaast zijn er nog gemeenten die een stap verder gaan, door samen te werken of samen beleid te ontwikkelen en hieraan gezamenlijk uitvoering geven.

5.3.5 Isomorfisme

Een laatste onderdeel dat behoort tot de institutionele factoren is het isomorfisme, dus in hoeverre gemeenten steeds meer op elkaar gaan lijken door beleid en uitvoering van elkaar over te nemen. Op dit gebied trekken alle zeventien onderzochte gemeenten op hoofdlijnen dezelfde lijn. Beleid of onderdelen van beleid van andere gemeenten zijn nooit letterlijk over te nemen, omdat elke gemeente uniek is. Elke gemeente heeft unieke eigenschappen die ervoor zorgen dat beleid dat in een bepaalde gemeente werkt, nooit een op een overgenomen kan worden. Dit blijkt uit onderstaand citaat.

'Uiteindelijk is iedere gemeente wel uniek. Wij zijn geen gemeente Emmen, die voert een ander beleid, die heeft ook een andere samenstelling van inwoners, die hebben andere problemen. Dus dan ga je daar ook je sportbeleid op inrichten.'
- Respondent gemeente De Wolden

Daarentegen doen alle onderzochte gemeenten wel inspiratie op bij het beleid van andere gemeenten. Ze kijken bijvoorbeeld naar het Sportakkoord van andere gemeenten, of nemen voorbeelden over die ze in overleg met collega's te horen hebben gekregen. Daarnaast wordt er door veel respondenten aan collega's uit andere gemeenten gevraagd hoe daar een bepaald vraagstuk wordt aangepakt. Op die manier krijgt men weer ideeën over hoe dat in de eigen gemeente ingevuld kan worden. Uit onderstaand citaat blijkt waarom de gemeente Nederweert inspiratie opdoet bij andere gemeenten.

'We zouden wel gek zijn als we niet kijken wat er in andere gemeenten gebeurt en om vervolgens te kijken hoe we dat in onze gemeente kunnen gebruiken. We zouden misschien wel het driedubbele aantal fte nodig hebben om dat allemaal zelf te ontwikkelen.'
- Respondent gemeente Nederweert

Het inspiratie opdoen bij andere gemeenten is voor veel van de onderzochte gemeenten dus in zekere mate ook een besparing van tijd. In kleinere gemeenten is de ambtelijke capaciteit kleiner, waardoor er minder gelegenheid is om nieuwe ideeën te bedenken. Wanneer inspiratie is opgedaan bij andere gemeenten, scheelt dat dus veel tijd. Hierdoor kunnen gemeenten dus in onderdelen van het beleid op hoofdlijnen op elkaar lijken. Het beleid is echter altijd toegespitst op de specifieke kenmerken van de bewuste gemeente.

5.4 Economische factoren

Nu de inrichting van de gemeente op politiek en bestuurlijk niveau is behandeld, zal in deze paragraaf verder ingegaan worden op de rol van economische factoren in de vormgeving van de visie op de BVO. Achtereenvolgens worden de financiële en ambtelijke capaciteit behandeld. Steeds zal ingegaan worden op de ervaren beschikbaarheid van deze capaciteiten en de implicaties daarvan voor de vormgeving van de visie op de BVO.

5.4.1 Financiële capaciteit

Om te beginnen is er een duidelijk onderscheid te maken tussen twee categorieën van respondenten. De respondenten uit de gemeenten Ameland, Coevorden, Eersel en Noordoostpolder ervaren dat er voldoende financiële capaciteit beschikbaar is voor de ontwikkeling van de BVO. Tegenover deze vier gemeenten staat een groep van tien respondenten uit Dalfsen, De Wolden, Goeree-Overflakkee, Hollands Kroon, Hulst, Ooststellingwerf, Tholen, Tubbergen en Waterland die juist beperkingen in de vormgeving van de BVO ervaren door een beperkte financiële capaciteit. Voor de overige vier respondenten uit Borsele, Nederweert, Ommen en Texel is op basis van de data geen eenduidige uitspraak te doen over de financiële capaciteit.

In gemeenten Ameland, Coevorden, Eersel en Noordoostpolder, waar de financiële capaciteit als voldoende wordt ervaren, wordt door respondenten vooral gesproken over kansen voor de ontwikkeling en uitvoering van de visie op de BVO. Dit impliceert een bepaalde onzekerheid die blijkbaar blijft bestaan ondanks het toereikende budget. Ondanks dat er een basisbudget voor de BVO (of sport en bewegen) in de gemeentebegroting opgenomen kan zijn, moeten beleidsmedewerkers namelijk voor andere initiatieven een voorstel ter beoordeling bij de gemeenteraad neerleggen om extra budget te kunnen verkrijgen. Wanneer de gemeentelijke politiek de BVO hoger op de agenda heeft staan en er dus meer belang en aandacht aan toe kent, is het makkelijker voor een ambtenaar om financiële middelen te verkrijgen vanuit de gemeente. De gemeente Eersel geeft aan dat voor nieuwe initiatieven meer financiële ruimte nodig is, waarbij het onzeker is of die ruimte er ook zal komen.

> *'Als je ambitie hebt dan hoort daar ook vaak budget bij. Maar binnen onze begroting kunnen we dit allemaal in de lucht houden op een goede, veilige, verantwoorde manier. Maar wij zijn nu van plan om samen met de voetbalvereniging in Eersel bijvoorbeeld een kunstgrasveld aan te leggen. Nou dan moeten we daar dus, buiten de gewone begroting en de exploitatie, natuurlijk extra budget voor aanvragen bij de raad. Maar ja, die projecten dat is dan gewoon maatwerk. Dus als er initiatieven zijn, dan moeten we daarmee aan de gang en dan moeten wij dus aan de gemeenteraad geld daarvoor vragen.'*
> - Respondent gemeente Eersel

Wat betreft de ervaren beperkingen in de financiële capaciteit bestaan er vooral veel verschillen in de manier waarop dit zich uit en hoe gemeenten er mee omgaan. Zo geven de gemeenten Dalfsen en Tholen aan dat de inzet van buurtsportcoaches ervoor zorgt dat men uitvoering kan blijven geven aan de visie op de BVO. Onderstaand citaat illustreert dit.

> *'Het is nu met name de inzet van de buurtsportcoach waardoor je iets kan doen. Want financieel is het redelijk snel op.'*
> - Respondent gemeente Tholen

Daarnaast blijkt dat het creatief en flexibel omgaan met kansen belangrijk zijn voor een efficiënte ontwikkeling van de visie op de BVO. Zo probeert de gemeente Ooststellingwerf bundelingen te zoeken in fondsen en provinciale gelden en mee te liften op geplande projecten door de BVO daaraan toe te voegen, zonder extra geld te betalen voor die toevoegingen aan bijvoorbeeld de provincie.

'(...) Via fondsen en zo proberen we heel veel te realiseren en daar zijn we ook creatief in; fondsen met elkaar verbinden, provinciaal geld. Maar we hebben hier, naast het gemeentelijke fonds, ook nog lokale fondsen via de Rabobank en via… (...) Maar ook als er zich situaties voordoen (...) De N381, dat is een vierbaansweg van Leeuwarden richting Emmen. En die komt hier naar Oosterwolde toe en daar heeft de provincie dus net heel veel geld in gestoken. En op die manier, in de omgeving daarvan proberen wij dan als gemeente natuurlijk mee te liften, in de zin van dat wij ook die BVO natuur daar een goede plek willen geven. En dan is er dus toch al geld vrijgemaakt voor die weg en op die manier proberen we dan te kijken, hoe we daarin mee kunnen liften.'
- Respondent gemeente Ooststellingwerf

Ook noemen de gemeenten Hulst en Tholen dat de bestaande buitenruimtes, zoals die tot dan toe zijn ingericht, ook onderdeel kunnen zijn van de BVO, waardoor de BVO met de inzet van weinig financiële middelen gerealiseerd worden. Ook de andere gemeenten noemen dat de buitenruimte onderdeel uit kan maken van de BVO, maar koppelen hier niet expliciet een efficiëntere inzet van middelen aan. Onderstaand citaat van de respondent uit de gemeente Hulst laat zien hoe de bestaande buitenruimte onderdeel uitmaakt van de BVO.

'We hebben natuurlijk beperkt budget aan middelen. Dus je moet kijken van hoe je daar goed mee omgaat. Dus wij hebben natuurlijk een gemeente waar je veel groen en ruimte hebt. Dus ik denk door creatief omgaan met de ruimtes die er zijn, kun je al heel veel budget besparen.
(...) En ook speelterreintjes, dat zijn natuurlijk ook belangrijke onderdelen bij een beweegvriendelijke omgeving.'
- Respondent gemeente Hulst

Tevens blijkt uit alle interviews dat er sprake is van een teruglopend ledenaantal bij sportverenigingen. Dat levert spanningen of zogenoemde dilemma's op binnen de gemeentegrenzen, zoals de spanning tussen het in stand houden van verenigingen door het verlenen van subsidies en het behouden van voldoende budget voor de vormgeving van de BVO met bezuinigingen op verenigingssubsidies tot gevolg. Dit blijkt uit onderstaand citaat.

'Geld is er altijd tekort natuurlijk hè, en de gemeenten staan volop in de belangstelling op dit moment en het is alom bekend dat alle gemeenten, bijna alle gemeenten, geld tekort hebben. Dus dat is hierin [in de vormgeving van de BVO] ook een probleem. (...) Factoren die belangrijk zijn voor het maken van beleid? Ja, ik denk dat de financiën belangrijk zijn. (...) Het gebrek daaraan. En dat heel veel verenigingen zijn noodlijdend en willen graag gesubsidieerd worden, terwijl de gemeente eigenlijk moet snijden in de subsidies. Dus dat is lastig.'
- Respondent gemeente Waterland

Een andere spanning die boven tafel kwam is die tussen de leefbaarheid en de kwaliteit van de inrichting van de BVO. Bij leefbaarheid gaat het bijvoorbeeld om een minimumaantal sport- en beweegvoorzieningen, ongeacht het gebruik. Terwijl de kwaliteit van de inrichting van de BVO gaat over het lastiger kunnen waarborgen van de kwaliteit wanneer geld verdeeld is over een groot aantal sport- en beweegvoorzieningen. Uit onderstaand citaat blijkt hoe de gemeente Hulst omgaat met dit dilemma.

'We zijn ook met een nieuw accommodatiebeleid bezig, hoe gaan wij in de toekomst met onze accommodaties om? Want verenigingen lopen terug. Je kunt niet in elke kern elke accommodatie behouden. Dus daar zijn wij ook naar aan het kijken hoe we dat in de toekomst gaan inzetten. Aan de ene kant heb je de leefbaarheid, maar aan de andere kant moet je ook die kwaliteit kunnen waarborgen.'
- Respondent gemeente Hulst

Tot slot zijn zeven respondenten ook ingegaan op de toekomstige financiële middelen voor de BVO en de ontwikkelingen daarin. In de gemeenten Borsele en De Wolden bestaat er allereerst onzekerheid over de ontwikkeling voor het beschikbare budget vanwege onzekerheid over de prioritering van de BVO door de gemeentelijke politiek ten opzichte van de andere domeinen in de gemeente. Daarnaast verwachten de respondenten uit de gemeenten De Wolden, Eersel, Goeree-Overflakkee, Hollands Kroon, Nederweert en Ooststellingwerf negatieve financiële ontwikkelingen voor de BVO als gevolg van de Coronacrisis. Bovendien noemen de respondenten uit Hollands Kroon en Ooststellingwerf de decentralisering van de Wmo als factor waardoor minder ruimte is voor de vormgeving van de BVO. En voor alle plattelandsgemeenten geldt volgens de respondenten uit de gemeenten Nederweert en Ooststellingwerf dat door de herverdeling van het gemeentefonds ook minder financiële middelen naar plattelandsgemeenten zal gaan, wat in ieder geval in die twee gemeenten waarschijnlijk een rol zal spelen in het vormgeven van de visie op de BVO. Er bestaat dus een kans of gevaar dat door deze ontwikkelingen in de toekomst vanuit de gemeentepolitiek minder belang en dus minder financiële middelen toegekend zullen worden aan de BVO. In de uitvoering van beleid komt de focus dan bijvoorbeeld te liggen op het domein van ruimtelijke inrichting of gezondheid, waarin sport en bewegen slechts een kleine rol speelt. Uit onderstaand citaat blijkt hoe de verschillende ontwikkelingen die spelen in de gemeente Ooststellingwerf zorgt voor onzekerheid omtrent financiële middelen voor de BVO.

> *'Corona is een probleem. (...) Er komt een herverdeling van het gemeentefonds en dat pakt zoals het nu lijkt heel slecht uit voor de plattelandsgemeenten. Met name de grote steden in het Westen die gaan daarop vooruit en het betekent voor ons iets van 1,5 miljoen structureel minder geld. Dat is een heel groot bedrag. (...) De Wmo jeugdzorg is ook een groot probleem. Met name voor de kleinere gemeenten maar ook voor de grote hoor. Wat daar aan geld in omgaat en wat daar in de toekomst aan geld in blijft omgaan, en de onzekerheid daarover, en het moeilijk kunnen begroten hoe groot dat bedrag in de toekomst zal zijn. Dus het zijn eigenlijk drie pijlers op dit moment waar de gemeente financieel, toch wel in lastig weer zit.'*
> - Respondent gemeente Ooststellingwerf

De visie op de BVO en het belang dat daaraan toegekend wordt is dus in eerste instantie een politieke keuze, zoals eerder in deze paragraaf is behandeld, maar politieke keuzes worden continu beïnvloed door financiën of andere factoren en ontwikkelingen die spelen. In alle geïnterviewde gemeenten is bij de respondenten een vergelijkbaar gedachtepatroon te herkennen over de directe rol van politiek en de indirecte rol van de financiële capaciteit bij de vormgeving en uitvoering van de visie op de BVO. Uit onderstaand citaat blijkt hoe de veranderde financiële situatie van de gemeente Borsele van invloed is op de mogelijkheden voor het ontwikkelen van de BVO.

> *'Het is zo dat de nota Samenspel, die jullie heel netjes gelezen hebben, die liep eigenlijk 2019 af. Toen waren er al bezuinigingen aangekondigd en dat is de reden dat de nota nog met één jaar verlengd is tot eind 2020. We zouden nu een nieuwe nota gaan schrijven, maar vanwege nog grotere bezuinigingen is er nu een soort discussie aangekondigd, een kerntakendiscussie, dus de gemeente gaat kijken wat voor een soort gemeenten willen we zijn? En wat willen we nog wel of niet doen? (...) Sport is geen wettelijke taak dus we zijn, we vrezen een beetje wat er met sport gaat gebeuren in de toekomst.'*
> - Respondent gemeente Borsele

5.4.2 Ambtelijke capaciteit

Wat betreft de vraag of er voldoende aanwezigheid van ambtelijke capaciteit wordt ervaren door de respondenten, verschillen de meningen. Respondenten uit de gemeente Ameland, Borsele, Eersel, Noordoostpolder, Ooststellingwerf, Texel en Tholen ervaren dat er voldoende ambtelijke capaciteit is voor het vormgeven van de BVO. Dit terwijl respondenten uit de gemeenten Coevorden, Dalfsen, De

Wolden, Hollands Kroon, Hulst, Nederweert, Ommen, Tubbergen en Waterland beperkingen ervaren in de vormgeving van de BVO door de ambtelijke capaciteit. Opvallend is dat deze indeling voor een deel samen lijkt te hangen met de ervaringen wat betreft financiële capaciteit. Alle respondenten ervaarden dat zij voldoende financiële middelen ter beschikking hadden zijn ook overwegend positief over de ambtelijke capaciteit. Mogelijk heeft dit te maken met voldoende mogelijkheden om ambtelijke capaciteit in te kunnen kopen, maar dit is niet definitief te concluderen uit de data.
In de interviews met de respondenten uit de gemeente Goeree-Overflakkee en Hollands Kroon werd niet duidelijk of de ambtelijke capaciteit toereikend zou zijn voor de vormgeving van de BVO. De respondent uit de gemeente Coevorden gaf echter wel een nuance, omdat de vraag of de ambtelijke capaciteit voldoende is ook afhankelijk zou zijn van de beleidskeuzes die in een jaar worden gemaakt en de verantwoordelijkheden die de gemeente draagt in de uitvoering van dat beleid. Onderstaand citaat illustreert dit.

> *'Capaciteit dat is al een tweede. Wat ik op dit moment probeer te doen is het mee te nemen in de keuzes die we maken. En ja, vervolgens ligt dat er ook echt aan of dit voor ons extra werk gaat kosten of dat het puur zit in kaders die je ook stelt aan initiatiefnemers.'*
> - Respondent gemeente Coevorden

De ambtelijke capaciteit in de geïnterviewde gemeenten op het gebied van sport en bewegen uitgedrukt in beschikbare uren verschilt wel, maar niet extreem. Op beleidsmatig niveau wordt tussen de 0,25 en 1,6 FTE besteedt aan sport en bewegen, waarbij het zwaartepunt ligt rond de 1 FTE. De capaciteit op het gebied van de uitvoering van de BVO lijkt wat meer te verschillen tussen de geïnterviewde gemeenten. Hoewel dit niet in ieder interview concreet is geworden in termen van FTE's, lijkt het erop dat het aantal FTE's bij gemeentelijke uitvoeringsorganisaties op het gebied van sport en bewegen varieert van ongeveer 2 FTE tot zo'n 5 FTE.

Opvallend is dat alle respondenten overwegend positief zijn over de ambtelijke capaciteit als het gaat om de beschikbare kennis en kunde voor de meeste zaken op het gebied van sport en bewegen, wat impliceert dat de negatieve kijk op de ambtelijke capaciteit met name wordt veroorzaakt door de FTE's. Ambtenaren bezitten in alle gevallen de nodige basiskennis en soms zelfs ook meer specialistische kennis en kunde, en in alle andere gevallen zijn er bij tekorten voldoende mogelijkheden om advies en expertise op andere manieren te verkrijgen vanuit externe partijen, andere overheden, uitvoeringsorganisaties of zelfs de eigen buurtsportcoaches. Uit onderstaand citaat blijkt dat de gemeente Dalfsen veel kennis verkrijgt vanuit externe partijen.

> *'Bij ons in de gemeente is het nog wel zo dat er heel snel ook externe inhuur wordt gedaan van andere partijen, omdat bepaalde kennis en expertise ontbreekt. En het hele wetenschappelijke stuk mist bij heel veel mensen ook gewoon, volgens mij ben ik de enige die het leuk vindt om wetenschappelijke literatuur toe te passen op beleid en vindt verder iedereen dat onzin en niet interessant. Ik denk niet dat bij iedereen voldoende kennis is om dat [het vormgeven van een visie op de BVO] ook echt op de juiste manier aan te pakken, nee.'*
> - Respondent gemeente Dalfsen

Ook geven de respondenten uit de gemeenten Hollands Kroon, Noordoostpolder en Ooststellingwerf aan dat niet alleen een domein overstijgende aanpak, zoals behandeld bij de institutionele factoren, maar ook overleg in het team van het sociaal domein al bij kan dragen aan een toename van kennis en kunde. Ambtenaren kunnen vanuit verschillende relevante aspecten vernieuwende inzichten bieden, maar ook door overleg meer expertise krijgen voor een betere visie op de BVO of ander beleid. Uit onderstaand citaat blijkt hoe dit werkt binnen de gemeente Noordoostpolder.

> *'Ik denk dat dat [voldoende ambtelijke capaciteit] er wel is, ja. Maar we zijn wel een kleine gemeente. Op sport zit ik alleen, op volksgezondheid zit er één, op jeugd zitten er vier, maar dat*

is weer verdeeld in verschillende onderdelen. Maar ik denk wel dat we daar, met elkaar, wel heel veel kennis hebben en daar een goede visie ook op kunnen neerleggen. Al is ondersteuning vanuit landelijk natuurlijk altijd fijn, ja.'
- Respondent gemeente Noordoostpolder

De redenen die naar voren komen voor de ervaring van een beperkte capaciteit zijn erg wisselend en algemeen omschreven. Zo worden de grootte van de gemeente, het relatief nieuwe thema van de BVO en de wil om een zelfstandige gemeente te blijven aangedragen als belangrijke redenen. Uit onderstaand citaat blijkt hoe de gemeente Waterland keuzes moet maken door de beperkte capaciteit.

'(...) in Zaanstad zijn 12 ambtenaren voor sport bezig met de nodige stagiaires en administratieve ondersteuning, dus dat is natuurlijk een heel ander verhaal. En met z'n tweeën weet je altijd meer dan alleen. Dus natuurlijk werk ik ook samen met de beleidsambtenaar in Landsmeer, maar die zit daar ook alleen. Dus ja, we moeten met een kleine organisatie, kleine gemeente moet je altijd heel veel doen. En dat is niet altijd even makkelijk. Nou ja, de gemeente kiest ervoor om zelfstandig te blijven dus dan is dat de consequentie.'
- Respondent gemeente Waterland

Echter, de respondent uit de gemeente Eersel stelt dat de ambtelijke capaciteit in perspectief moet worden gezet van de context. Kleine gemeenten hebben ook minder werk dan grotere gemeenten. Daardoor leidt een beperkte ambtelijke capaciteit niet altijd, en in het geval van de gemeente Eersel niet, tot beperkingen in de vormgeving of uitvoering van de visie op de BVO. Dit blijkt uit onderstaand citaat.

'Dus voor specifieke vraagstukken of projecten, zoals nu ook het Sportakkoord, dat doen we wel samen met die bureaus en dat is denk ik niet heel veel anders dan dat in gemeente Eindhoven gebeurt. Alleen de gemeente Eindhoven heeft veel meer accommodaties, dus ook meer ambtelijke capaciteit nodig. Maar op het gebied van projecten draaien ofzo, weet ik niet of dat het wezenlijk anders is.
Interviewer: Dus u zegt omdat er minder accommodaties zijn is eigenlijk de ambtelijke capaciteit in verminderde vorm ook wel goed?
In de basis wel, ja.'
- Respondent gemeente Eersel

Kortom, gemeenten zijn het niet eens over de vraag of de mate van financiële capaciteit voldoende is voor het ontwikkelen van de BVO. Daardoor moeten soms afwegingen gemaakt worden tussen het behoud van voorzieningen of het ontwikkelen van de BVO. Over de ambtelijke capaciteit bestaat meer overeenstemming. Gemeenten ervaren over het algemeen een beperkte ambtelijke capaciteit, maar vinden wel dat er genoeg kennis en kunde aanwezig is om de BVO te ontwikkelen.

5.5 Demografische factoren

Waar eerder de invloed van de inrichting van de gemeente als organisatie aan bod kwamen, zal nu meer worden gekeken naar de rol van demografie in de gemeente. Hierbij zal allereerst worden gekeken naar relevante bevolkingsontwikkelingen binnen de gemeenten, die naar voren zijn gekomen in de interviews. Daarna zal worden gekeken in hoeverre gemeenten hun visie op de BVO ook differentiëren naar bevolkingscategorieën.

5.5.1 Bevolkingsontwikkelingen: krimp, vergrijzing en ontgroening

Wat aan het licht komt in de interviews, is dat specifieke bevolkingsontwikkelingen gevolgen hebben voor het sporten en bewegen binnen de gemeente. Veelgehoorde belangrijke ontwikkelingen zijn krimp, ontgroening en vergrijzing in de plattelandsgemeenten. Hierbij zijn vooral de gevolgen van deze demografische ontwikkelingen van belang voor de visie van de gemeente op de BVO.

Een veelgehoord effect van deze demografische ontwikkelingen is met name dat er een druk ontstaat op de sportverenigingen. De gemeenten Ameland, Borsele, Coevorden, De Wolden, Eersel, Goeree-Overflakkee, Hollands Kroon, Hulst, Nederweert, Noordoostpolder, Ooststellingwerf, Texel, Tholen en Waterland bevestigen deze toenemende druk op de verenigingen, maar welk aspect van deze druk de nadruk krijgt, verschilt per gemeente. De gemeente Texel geeft in haar beleidsnota een specifiek overzicht van welke gevolgen de demografische ontwikkelingen met zich meebrengen.

> *'Het wordt steeds lastiger om de ledenaantallen op niveau te houden, bestuurlijke en organisatorische slagkracht in stand te houden en financieel fundament te houden.'*
> - Beleidsnota (Gemeente Texel, 2017, p. 23)

Voornamelijk zien deze gemeenten de financiële druk terug bij de verenigingen als gevolg van de vergrijzing en ontgroening. Naast deze directe druk op de vereniging, worden er ook nog aanvullende beperkingen of ontwikkelingen gesignaleerd als gevolg van deze demografische ontwikkelingen. De keuze van de gemeente om een vereniging financieel te ondersteunen blijkt vooral afhankelijk te zijn van hoe toekomstbestendig een vereniging is en of deze hierdoor nog een bestaansrecht heeft. Zoals blijkt uit het onderstaande citaat, ziet de gemeente Eersel bijvoorbeeld dat er ook een indirecte druk ontstaat op de gemeente zelf door de druk op de vereniging.

> *'Maar die [vereniging] had nog maar 22 leden en de vraag is natuurlijk op een gegeven moment van, want de exploitatie van een sportpark voor korfbal kost natuurlijk wel de nodige centen en kun je het uitleggen aan de belastingbetaler dat wij de lichtmasten en het grasmaaien en alles voor 22 leden nog in de lucht houden? Dus ja, dat zijn moeilijke discussies, vaak wel een beetje emotionele discussies…'*
> - Respondent gemeente Eersel

De respondenten uit de gemeente Dalfsen, Ommen en Tubbergen zien, net zoals de andere gemeenten, een teruglopend ledenaantal bij de verenigingen, wat kan leiden tot een druk op deze verenigingen. Echter, zij benoemen niet expliciet dat dit het gevolg is van demografische ontwikkelingen. De reden dat deze groep gemeenten dit niet direct als een gevolg zien van demografische ontwikkelingen en de andere groep gemeenten wel, is niet duidelijk naar voren gekomen in de interviews.

Bij het inspelen op de gevolgen voor verenigingen van deze demografische ontwikkelingen, zien de eerdergenoemde gemeenten een belangrijke rol weggelegd voor samenwerkingen tussen verenigingen. Waardoor de druk zowel op de verenigingen als op de gemeente afneemt. Ook de gemeente Dalfsen, Ommen en Tubbergen zien dat er meer samenwerking nodig is tussen verenigingen en met de gemeente om het tekort aan ledenaantallen op te kunnen vangen. Uit onderstaand citaat blijkt dat de gemeente

Texel in gesprekken met sportverenigingen probeert aan te sturen op samenwerkingen. Hier zien we ook de eerder besproken regisserende rol van de gemeente terug.

> *'Dus als je gaat samenwerken of daar een grote vereniging van maakt dan ben je als vereniging veel slagvaardiger en dan kun je veel meer. Daar proberen we het gesprek over aan te gaan met sport op Texel, maar dat heeft nog steeds niet geleid tot concrete acties.'*
> - Respondent gemeente Texel

5.5.2 Bevolkingscategorieën

Naast de bevolkingsontwikkelingen, wordt er door de gemeenten in dit onderzoek ook rekening gehouden met bevolkingscategorieën in het ontwikkelen van een visie op de BVO. Hierbij valt het op dat alle gemeenten hun visie op de BVO differentiëren naar verschillende bevolkingscategorieën. Er wordt dan met name ingezet op senioren en jongeren. Enkel de gemeente Ameland geeft aan juist niet in te zetten op specifieke doelgroepen, maar het juist breed wilt oppakken.

Het differentiëren op senioren komt voor in alle gemeenten. Ondanks dat de gemeente Ameland niet differentieert naar een bevolkingscategorie, maken ook hier de senioren een onderdeel uit van de brede doelgroep in de gemeente. De reden dat alle gemeenten rekening houden met de doelgroep senioren is een gevolg van de vergrijzing. Een groot deel van inwoners vergrijst en dit moet volgens de gemeenten in ogenschouw worden genomen bij het ontwikkelen van de visie op de BVO. De doelen die veelal worden genoemd, zijn het behouden en bevorderen van de vitaliteit van senioren en het laten dalen van het percentage overgewicht onder senioren. Om dit te kunnen bereiken, willen de gemeenten gebruik maken van de BVO. Zoals blijkt uit onderstaand citaat zet de gemeente Tholen vooral in op senioren, omdat het enerzijds noodzakelijk is door de vergrijzing, anderzijds zet de gemeente op deze groep in omdat het een toegankelijke doelgroep is.

> *'Dus daarom zetten wij ook specifiek in op die groep senioren, die is relatief groot en daar is makkelijk resultaat te behalen, daar zijn makkelijk resultaten te behalen, maar het is ook gewoon nodig, omdat je er steeds meer van krijgt.'*
> - Respondent gemeente Tholen

Daarnaast merken de gemeenten Dalfsen, Hulst, Hollands Kroon, Nederweert, Noordoostpolder en Ommen op dat zij eerder met name hebben ingezet op jongeren, maar nu met name meer willen inzetten op de senioren doelgroep. Zij ervaren dat er al voldoende sport-, spel- en beweegaanbod voor jongeren is gecreëerd en willen nu de behoeften op het gebied van sport en bewegen van de senioren inventariseren. Daarnaast speelt de vergrijzing een belangrijke rol. De andere gemeenten ervaren dit in mindere mate of niet. Uit onderstaand citaat blijkt dat de gemeente Nederweert nu ook de behoeften van senioren wil inventariseren.

> *'Beweegvriendelijke omgeving is niet alleen voor die doelgroep interessant, maar voor alle bewoners, dus dat betekent ook dat we bijvoorbeeld aan de slag zijn gegaan met diverse partners (…) om te kijken van hoe kunnen we nou realiseren dat ook senioren, de oudere senioren zelfs, gebruik gaan maken van die openbare ruimte?'*
> - Respondent gemeente Nederweert

Naast de doelgroep senioren, komt ook naar voren dat alle gemeenten inzetten op een jongere doelgroep. Dit wordt door verschillende gemeenten gedaan aan de hand van samenwerkingen met het onderwijs, het starten van projecten zoals Jongeren Op Gezond Gewicht en het geven van clinics aan jongeren. Onderstaand citaat geeft aan hoe de gemeente Ommen steeds meer aandacht heeft voor jongeren.

'…er is de laatste jaren inderdaad heel erg geïntensiveerd op het gebied van sport voor kinderen, voor jeugd…'
- Respondent gemeente Ommen

Tevens differentiëren verschillende gemeenten binnen deze doelgroep naar onder andere kinderen met een motorische achterstand. In een zestal gemeenten, Ameland, Borsele, De Wolden, Goeree-Overflakkee, Hulst en Nederweert, wordt uitdrukkelijk de motoriek van kinderen genoemd. Volgens de respondenten van deze gemeenten gaat de motoriek van kinderen steeds meer achteruit. Om dit tij te keren, werken deze gemeenten samen met het onderwijs. Sommige gemeenten kiezen ervoor om bijvoorbeeld beweegcoaches in te zetten om gekwalificeerd bewegingsonderwijs aan te bieden, zo proberen zij de motoriek van kinderen te verbeteren. Uit onderstaand citaat blijkt hoe de gemeente Nederweert hiermee omgaat.

'Onderzoeken wijzen uit dat de motorische achterstanden van kinderen gigantisch worden en dat vinden wij heel zorgwekkend. (…) We zijn dus omgegaan naar de MQ-scan en we screenen 2 keer per jaar of de kwaliteitsslag die wij willen maken binnen het bewegingsonderwijs, maar waar we ook mee bezig zijn in de buitenruimte, of we dat ook terugzien in verbeterd resultaten van motoriek.'
- Respondent gemeente Nederweert

Daarnaast geven de gemeenten Ameland, Dalfsen, Eersel, Goeree-Overflakkee, Hulst, Ommen, Ooststellingwerf en Texel aan te differentiëren op meer of andere categorieën dan enkel senioren en jongeren. De andere gemeenten gaven in het interview aan met name te focussen op de doelgroep senioren en jongeren. In de gemeente Eersel wordt er gedifferentieerd op jonge ouders. De reden hiervoor is dat deze vaak druk zijn met kinderen en het werk. Sporten krijgt dan geen prioriteit. Toch valt op dat vooral de leeftijdsgroep 30 tot 60 jaar in vrijwel geen enkele gemeente aandacht krijgt in de visie op de BVO. Een duidelijke verklaring hiervoor ontbreekt. De inzet op veel verschillende doelgroepen is ook te zien in het onderstaande citaat. Deze tendens om te differentiëren naar meerdere doelgroepen kan worden verklaard doordat het concept inclusief sporten wordt genoemd als een van de ambities in hun visie.

'Dat zijn kwetsbare doelgroepen, (…) maar dan denken we met name aan mensen met een fysieke of verstandelijke beperking, dan denken we aan mensen die een migratieachtergrond hebben en dan kunnen we denken aan mensen die om financiële redenen moeite hebben om sociaal en sportief te participeren.'
- Respondent gemeente Goeree-Overflakkee

Ten slotte valt op dat de gemeente Ameland niet gericht inzet of focust op een bepaalde doelgroep bij het ontwikkelen van een visie op de BVO. Er wordt vaak gestreefd naar een sport-, spel- en beweegaanbod dat niet gericht is op een specifieke doelgroep, maar juist toegankelijk is voor een brede doelgroep binnen de gemeente. Om deze reden wordt het sport-, spel- en beweegaanbod binnen de dorpskernen ook niet gedifferentieerd naar een specifieke bevolkingscategorie, dit blijkt ook uit onderstaand citaat van gemeente Ameland.

'(…) dus we willen eigenlijk het heel breed oppakken en we hebben niet speciaal doelgroepen, het gaat ons echt om de hele Amelander bevolking.'
- Respondent gemeente Ameland

Samenvattend ziet iedere gemeente dat de verenigingen te maken hebben met teruglopende ledenaantallen en hierdoor druk ervaren. Een groot deel van de gemeente ziet deze druk als een gevolg van de eerder besproken demografische ontwikkelingen. Daarnaast blijkt dat alle gemeente, behalve de

gemeente Ameland, differentiëren naar diverse bevolkingscategorieën. De gemeente Ameland zet daarentegen juist in op een zo breed mogelijke doelgroep.

5.6 Geografische factoren

Naast de demografische factoren, kunnen ook geografische factoren een rol spelen. In deze paragraaf zal worden gekeken naar de mate van differentiatie tussen dorpskernen op het gebied van sport en bewegen. Daarna zal de ervaren straatconnectiviteit van de gemeenten worden beschreven. Ten slotte komt het gebruik van de natuur in de visie op de BVO aan bod.

5.6.1 Differentiatie tussen dorpskernen

Het differentiëren tussen dorpskernen is iets dat terugkomt in de interviews met respondenten uit de gemeente Dalfsen, Hollands Kroon, Noordoostpolder en Tholen. De voornaamste reden voor de differentiatie naar dorpskernen is dat iedere kern volgens de respondenten uniek is. Een manier hoe gemeenten hierop inspelen is kerngericht werken, zoals de gemeente Dalfsen doet.

> *'We kunnen gericht werken aan oplossingen die voor een kern, wijk of groep inwoners het beste past. Het beleid en de werkzaamheden zijn niet geheel verschillend maar de accenten kunnen anders liggen, omdat lokaal de problematieken en uitdagingen verschillen.'*
> Beleidsplan (Gemeente Dalfsen, 2019, p. 7)

De gemeente Tholen ziet het kerngericht werken ook als een manier om in te spelen op de ontwikkelingen rondom de demografische factoren, die daardoor druk zetten op de leefbaarheid van de verenigingen. De gemeente probeert verenigingen te motiveren om meer te kijken naar multifunctionele inrichtingen, zodat in de kantine van bijvoorbeeld de voetbalvereniging overdag de jeu de boulesclub uit een andere kern zich hier kan vestigen. Op deze manier kunnen verenigingen, waar een grote druk op staat, zich toch vestigen en voortbestaan.

De andere gemeenten kiezen er niet bewust voor om te differentiëren tussen dorpskernen, maar doen het vaak wel. De reden hiervoor is niet omdat iedere kern uniek is, maar het differentiëren ontstaat vaak vanuit noodzaak. Het is simpelweg niet haalbaar volgens deze gemeenten om een gelijk aanbod van voorzieningen te realiseren in iedere dorpskern, zoals ook blijkt uit onderstaand citaat.

> *'We proberen zoveel mogelijk om iedere kern dezelfde accommodaties te geven, maar dat lukt niet altijd.'*
> - Respondent gemeente Waterland

Ook bij de sport-, spel- en beweegfaciliteiten zien we een differentiatie terug in de dorpskernen. Uit de interviews blijkt dat de onderzochte gemeenten eensgezind zijn over de differentiatie van sport-, spel- en beweegfaciliteiten naar verschillende dorpskernen. Het is niet wenselijk om te differentiëren, maar bijna onmogelijk om voor iedere kern gelijke sport-, spel- en beweegfaciliteiten te realiseren.

Alle gemeenten beschrijven dat een totaal gelijk aanbod van sport-, spel- en beweegfaciliteiten bijna niet mogelijk is. Een veelgehoorde reden hiervoor is dat het vaak niet haalbaar is om net zoveel faciliteiten in de kleine kernen te realiseren als in de grotere kernen. Bovendien beschrijft de gemeente Hollands Kroon dat dit ongelijke aanbod vaak niet alleen voor sportvoorzieningen geldt, maar ook voor andere voorzieningen, zoals de supermarkt, dit blijkt uit onderstaand citaat.

> *'(…) omdat het gewoon qua inwonersaantallen anders ook niet kan blijven bestaan en dat er gewoon niet genoeg vraag naar is.'*
> - Respondent gemeente Hollands Kroon

De gemeente Hollands Kroon zet om deze reden juist actief in op het concentreren van de sportfaciliteiten in de grootste kernen om zo te kunnen streven naar goede kwaliteit met beperkte

middelen. De gemeente heeft een grotere rol in de grotere kernen met betrekking tot de sportfaciliteiten. In de kleinere kernen is de gemeente nog steeds bereid om mee te werken, maar moet het initiatief meer uit de dorpen zelf komen. Ook de gemeente Borsele en Texel zien het concentreren of centraliseren van de sportfaciliteiten in de grootste kernen als een mogelijkheid voor in de toekomst.

Om het aanbod van sport-, spel-, en beweegfaciliteiten toch enigszins gelijk te maken, zetten de gemeenten Ameland, Dalfsen, Eersel, De Wolden, Goeree-Overflakkee, Nederweert, Noordoostpolder, Tholen en Waterland in op een gelijk aanbod van basisfaciliteiten in de dorpskernen. De overige gemeenten signaleren dat een gelijk aanbod van sport-, spel- en beweegfaciliteiten inderdaad bijna onmogelijk is, maar hoe zij hiermee omgaan, is niet duidelijk geworden. Uit onderstaand citaat blijkt hoe gemeente Nederweert hier invulling aan geeft.

> *'Wij proberen, hoe dan ook, maar niet ten koste van alles, dat zeg ik er gelijk bij, om die basis sportvoorzieningen in die kernen vanwege inderdaad dat sociale aspect, overeind te houden.*'
> - Respondent gemeente Nederweert

Wat de gemeenten als basisfaciliteiten in de BVO zien, verschilt per gemeente. Zo vormen in de gemeente Nederweert vooral gymzalen, tennis- en voetbalclubs de basis. De gemeente Waterland ziet naast de gymzalen ook onderdelen van de openbare ruimte, zoals fietspaden, als voorziening. De gemeente Ooststellingwerf beschrijft dat er in de kleinste kernen vaak wel trapvelden zijn, een iets grotere kern zal meer sportvoorzieningen hebben, zoals voetbal- of korfbalverenigingen. Uit onderstaand citaat blijkt dat speelplekken en -toestellen door de gemeente Ommen ook als onderdeel worden gezien van de BVO.

> *'Ja, ik noem spelen, want dan heb ik het meer over de klimtoestellen en zo, want dat heb ik niet zo scherp. Kijk, bewegen an sich, in algemene zin maakt dat daar wel onderdeel van uit, sport en bewegen...'*
> - Respondent gemeente Ommen

5.6.2 Straatconnectiviteit

Ook de straatconnectiviteit is een onderwerp dat speelt binnen de gemeenten. De gemeenten Ameland, Coevorden, De Wolden, Hulst, Ooststellingwerf en Waterland zien de afstanden tussen de dorpskernen als een probleem voor de beweegvriendelijkheid van de omgeving, omdat de afstanden in deze gemeenten vaak te groot zijn om binnen afzienbare tijd te voet of per fiets te overbruggen. De gemeente Nederweert beschrijft dat deze afstanden te overzien zijn wanneer deze in perspectief worden gebracht; voor een plattelandsgemeente ben je vrij snel in een andere kern. De overige gemeenten zeggen voornamelijk dat er in iedere kern wel een faciliteit is, waardoor de afstand tussen de dorpskernen minder problematisch is. Dat de afstanden vaak net te groot zijn om met de fiets of te voet af te leggen, blijkt ook uit onderstaand citaat van de gemeente De Wolden.

> *'Ja, in die hoofdkernen kan alles te fiets, maar de mensen die echt in de kleinere kernen wonen… als je naar een grotere voorzieningen toe moet, ja, dan gebeurt dat hoofdzakelijk toch per auto.'*
> - Respondent gemeente De Wolden

Eerder werd al benoemd dat veel gemeenten streven naar een gelijk aanbod van basisfaciliteiten in de verschillende dorpskernen. Dit niveau van de basisfaciliteiten in de dorpskernen is ook belangrijk met betrekking tot het concept straatconnectiviteit voor de gemeenten Ameland, Dalfsen, Hulst, Hollands Kroon, Ooststellingwerf en Waterland. In de gemeente Dalfsen wordt geprobeerd, met aandacht voor de af te leggen afstanden, niet alle faciliteiten in de hoofdkern Dalfsen te plaatsen. Zeker de basisfaciliteiten voor het sporten en bewegen probeert de gemeente in iedere kern te creëren, waardoor het makkelijker wordt om te voet of fietsend naar een dergelijke faciliteit te gaan. De gemeente Ooststellingwerf probeert dit ook te realiseren, maar voor minder reguliere sporten is dit lastig, zoals blijkt uit dit citaat.

'…voor andere sporten, dan zal men toch nog naar andere kernen moet, maar dan gaat men vaak met de auto.'
- Respondent gemeente Ooststellingwerf

Over de verbeterpunten met betrekking tot de straatconnectiviteit zijn de gemeenten eensgezind. Wat met name naar voren komt, is dat meer gedaan moet worden aan de veiligheid van de fietsroutes in de gemeenten. De gemeenten Coevorden, Dalfsen en Hulst zien dat het tussen de dorpskernen vaak nog ontbreekt aan goede verlichting op fietsroutes, zo blijkt ook uit onderstaand citaat.

'Qua verkeersveiligheid, Emmeloord is wat groter, dus daar is het misschien wat lastiger om in een openbare ruimte iets te organiseren. En in een dorp valt dat relatief mee, we hebben natuurlijk wel de wegen, de grote randwegen, maar daar is dat weer iets minder.'
- Respondent gemeente Noordoostpolder

5.6.3 Gebruik van de natuur

In principe zien alle ondervraagde gemeenten de natuur als belangrijk element van de BVO, maar er zijn verschillen in de mate waarin de natuur wordt gebruikt als onderdeel van de BVO.
Allereerst kennen de gemeenten Ameland, Borsele, Coevorden, Dalfsen, Goeree-Overflakkee, Hulst, Nederweert, Ooststellingwerf, Texel, Tubbergen en Waterland een prominente rol toe aan de natuur in hun visie op de BVO. Hier wordt echter met name gesproken over standaard ongeorganiseerde sporten, zoals hardlopen, wandelen en mountainbiken. Maar ook spelen komt voorbij. Hoe de gemeente Hulst dit doet, blijkt uit onderstaand citaat.

'(...) dat ze een buitenspeelcoach hebben aangesteld die na school, één keer in de week, met een groepje kinderen op pad gaan om de wijk te verkennen. Van wat, waar kunnen we eigenlijk allemaal spelen? Dat hoeft niet alleen in een speeltuin te zijn. Dus ontdek je eigen wijk, waardoor ze misschien daarna ook zelf dat eerder zullen doen.'
-Respondent gemeente Hulst

Bij het gebruik van de natuur benoemen gemeenten Ameland, Eersel, Ommen en Ooststellingwerf ook dat het belangrijk is om te kijken naar regionale- en provinciale samenwerkingen. De reden voor deze samenwerkingen is dat een fietspad of wandelroute vaak verder gaat dan de gemeentegrenzen. Uit onderstaand citaat blijkt hoe dit speelt in de gemeente Ooststellingwerf.

'Ja daar is ook afstemming en kijken van we hebben bepaalde natuurgebieden die die gaan over de gemeentegrenzen heen en daar proberen, dat het fietspad niet uhm in een goede staat ophoudt bij onze gemeentegrens en dat de andere er dan een puinhoop van maken, dat soort dingen. (...) Dat is een probleem trouwens, dat dat niet alleen met gemeente. Maar ook met uhm andere overheidsorganisaties zoals Staatsbosbeheer. Ja die uhm hebben volgens mij ook niet veel geld te makken meer. En dus het onderhoud van fietspaden en dat soort zaken laat wel te wensen over, ja dat is lastig.'
- Respondent gemeente Ooststellingwerf

Het behouden van een balans tussen het beschermen van de natuur enerzijds en het gebruik van de natuur voor sporten en bewegen anderzijds komt in de gemeenten Dalfsen, Noordoostpolder en Texel terug. Binnen deze gemeenten wordt gestreefd naar het creëren van een balans in het gebruik en behoud van de natuur. In de andere gemeenten is dit niet expliciet ter sprake gekomen, maar zou het ook kunnen leven. De gemeente Dalfsen kiest er enerzijds voor om bepaalde gebieden de elementen bewegen en gezondheid terug te laten komen, anderzijds wijst ze speciaal ook gebieden aan als rustgebieden. Dit blijkt uit onderstaand citaat.

'We proberen dan bewust plekken aan te wijzen waarin we wat meer bewegen en ontmoeten plek kunnen geven, maar ook plekken waarin we dus bepaalde natuurgebieden ook echt de natuur zijn gang laten gaan…'
- Respondent gemeente Dalfsen

De toeristische gemeenten Ameland, Hollands Kroon, Ommen, Ooststellingwerf, Texel en Tubbergen zien de BVO ook als een mogelijkheid om de natuur te koppelen met het toerisme. De gemeenten zien bijvoorbeeld mogelijkheden om ook toeristen te motiveren om in de vorm van ongeorganiseerd sporten en bewegen meer gebruik te laten maken van de natuur. Uit onderstaand citaat blijkt hoe gemeente Texel de natuur inzet voor de BVO.

'En juist die buitensporten lenen zich om op Texel uit te voeren en daarvan uit is ook het idee ontstaan om Texel ook uit te dragen en te promoten als sportieve vakantiebestemming.'
- Respondent gemeente Texel

Ten slotte zijn er ook gemeenten die op dit moment de natuur nog niet volledig onderdeel hebben gemaakt van de BVO, maar er wel naar streven om dit in de toekomst te verwerken in hun Omgevingsvisie of visie op de BVO. Het gaat hier om de gemeenten De Wolden, Eersel, Hollands Kroon, Noordoostpolder, Ommen en Tholen. Mogelijk zien zij door de huidige ontwikkelingen omtrent de BVO nieuwe kansen voor bestaande natuur. Zoals blijkt uit onderstaand citaat, heeft de gemeente De Wolden de wens uitgesproken om in een nieuw toekomstig sportbeleid meer gebruik te maken van de natuur.

'En ja, als plattelandsgemeente hebben we heel veel groen en daar zouden we meer gebruik van moeten maken in de praktijk en dat gebeurt gewoon te weinig.'
- Respondent gemeente De Wolden

Kortom, uit deze paragraaf blijkt dat gemeenten verschillen wat betreft de differentiatie van sport-, spel- en beweegaanbod in de verschillende dorpskernen. Ook spelen de afstanden tussen de dorpskernen daarin een rol. Daarnaast zijn de gemeenten verdeeld over het gebruik van de natuur in de visie omtrent de BVO. Veelal wordt deze alleen gebruikt voor de standaard ongeorganiseerde sporten, terwijl er veel meer mogelijkheden zijn.

5.7 Sociale factoren

Nadat eerder is ingegaan op de geografische en demografische kenmerken van de gemeente, willen we in deze paragraaf verder ingaan op de samenleving. Deze paragraaf gaat over de gemeenschapszin in de verschillende gemeenten. We behandelen hoe deze tot uiting komt en welke invloed dit heeft op de verschillende onderdelen van de BVO. Allereerst gaan we in op het verschil in gemeenschapszin tussen dorpskernen. Vervolgens wordt behandeld hoe de gemeenschapszin invloed heeft op het verenigingsleven. Daarna bespreken we hoe gemeenschapszin in de verschillende gemeenten van invloed is op de vormgeving en uitvoering van de BVO. Ten slotte wordt nog kort ingegaan op de invloed van gemeenschapszin op burgerparticipatie.

5.7.1 Gemeenschapszin binnen dorpskernen

Over het algemeen laten alle respondenten vanuit alle gemeenten weten dat gemeenschapszin erg belangrijk is binnen plattelandsgemeenten. De gemeenten Eersel, Coevorden, Ommen, Ooststellingwerf en Tholen zien hierbij ook een verschil in de mate van gemeenschapszin tussen de kleinere en grotere dorpskernen. Daarnaast zijn er gemeenten die niet zozeer de verschillen tussen grote en kleine dorpskernen noemen, maar wel erkennen dat de gemeenschapszin in het algemeen belangrijk is in dorpskernen. Dit zien onder andere de gemeente Dalfsen, De Wolden, Goeree-Overflakkee, Nederweert, Noordoostpolder, Texel, Tubbergen. In de kleinere, afgelegen dorpskernen is veel meer sprake van een ons-kent-ons gevoel en is volgens de respondenten ook het zelf organiserend vermogen groter, zoals ook blijkt uit onderstaand citaat van de gemeente Eersel.

> *'...hoe kleiner de kern, hoe meer men van elkaar afhankelijk is en hoe groter die gemeenschapszin is.'*
> - Respondent gemeente Eersel

Naast de verschillen tussen de grotere en kleinere dorpskernen, zien de respondenten uit de gemeenten Ameland, Borsele, Hollands Kroon en Hulst ook in het algemeen verschillen tussen de dorpskernen, afgezien van de grootte van de kern. Binnen de kernen heerst inderdaad een wij-cultuur, maar er zitten zeker ook verschillen tussen dorpskernen. Zo ziet de gemeente Borsele vooral verschillen tussen de mentaliteit van mensen en dat soms zelfs een beetje rivaliteit ontstaat tussen de dorpen. Ook de gemeente Ameland ziet dat ieder dorp binnen de gemeente haar eigen unieke karakter heeft, zoals blijkt uit onderstaand citaat.

> *'...het is niet wij-zij, het is ook niet Nederland-Duitsland of Nederland-België (…) dus het is wel wij Amelanders, maar ieder dorp heeft wel zijn eigen identiteit.'*
> - Respondent gemeente Ameland

5.7.2 Gemeenschapszin en de visie op de BVO

Gemeenten noemen het belang van gemeenschapszin bij het uitvoering geven aan de BVO. Het verenigingsleven heeft volgens alle gemeenten een belangrijke functie in het behouden van de leefbaarheid in dorpskernen. Echter, alle gemeenten benadrukken dat het verenigingsleven alleen in stand kan worden gehouden door voldoende vrijwilligers, die zich willen binden aan verenigingen. Helaas zien alle gemeenten dat de bereidheid om vrijwilliger te worden, afneemt, maar dit lijkt een landelijke trend te zijn. Dit zorgt voor een toenemende druk op zowel de verenigingen als de gemeente, zoals eerder aan bod gekomen is. Hierin komt vaak de tegenstelling gemeenschapszin versus individualisering terug. Er lijkt minder binding te zijn tussen leden en vereniging en men zegt makkelijker een lidmaatschap op. Uit onderstaand citaat blijkt hoe dit speelt binnen de gemeente Goeree-Overflakkee.

'Tegelijkertijd zien wij ook hier de ontwikkelingen rondom individualisering en de wat lagere verbondenheid aan het verenigingsleven die constateren we hier ook… En dat is voor sport wel een hele specifieke uitdaging.'
- Respondent gemeente Goeree-Overflakkee

De mate waarin de gemeenschapszin binnen dorpskernen wordt gebruikt door gemeenten in de BVO lijkt te verschillen tussen gemeenten. Dit onderwerp is echter niet in alle interviews expliciet aan bod geweest, waardoor geen aanwijsbare verklaringen gevonden kunnen worden. Enerzijds geven de gemeenten Eersel, Hollands Kroon en Texel aan geen directe relatie te herkennen tussen de BVO en gemeenschapszin. Anderzijds zijn er gemeenten die gemeenschapszin inzetten als een effectief middel in de BVO. Dit zijn de gemeenten Dalfsen, De Wolden, Nederweert en Noordoostpolder. Zo laat de gemeente Dalfsen weten dat zij kijkt of de gemeenschapszin kan worden toegepast in de visie op BVO. Door de bezuinigingen op sportfaciliteiten, kijkt de gemeente of inwoners in een kern bereid zijn om vrijwilligerswerk te doen in bijvoorbeeld een zwembad. Dit blijkt uit onderstaand citaat.

'Dus dat we ook die gemeenschapszin gaan gebruiken in de praktijk en dat is nog niet eerder gebeurd echt op die manier dus ik ben wel benieuwd hoe dat dan uit gaat pakken, want dan zou je ook kunnen zien van hoe ver reikt die gemeenschapszin ook echt voor je publieke voorzieningen in je kern.'
- Respondent gemeente Dalfsen

Zoals al eerder genoemd in de institutionele factoren, kennen veel van de onderzochte gemeenten een vrij grote rol toe aan burgerinitiatieven en beschouwen ze zichzelf vooral als faciliterend of regisserend. Toch geven respondenten uit de gemeente Dalfsen, Eersel en Hulst aan dat de gemeenschapszin geen invloed heeft op het aantal burgerinitiatieven met betrekking tot het vormgeven van de BVO dat wordt ingebracht en uitgevoerd. Er moet echter benoemd worden dat de rol van gemeenschapszin in burgerinitiatieven omtrent het vormgeven van de BVO niet expliciet in iedere interview behandeld is. Deze relatie is enkel door de eerdergenoemde respondenten zelf gelegd tijdens het interview. Zowel de gemeente Eersel als de gemeente Dalfsen ziet dat de uitvoering van burgerinitiatieven tegenvalt doordat inwoners vaak geen tijd of energie meer hebben.

'Ik geloof daar best wel in, alleen, om het dan duurzaam en structureel weg te zetten, is altijd een beetje lastig. Omdat burgers ooit goede ideeën hebben en enthousiast zijn, maar de, het risico is dat er dan toch na verloop van tijd verwatert, omdat die burger geen tijd meer heeft, of die is verhuisd.'
- Respondent gemeente Eersel

Kortom, gemeenschapszin heeft een grote rol binnen de plattelandsgemeenten, hoewel het zich verschillend voordoet tussen de dorpskernen. Hoe de gemeenschapszin echter wordt toegepast in de visie en het beleid rondom de BVO is niet eenduidig bij de verschillende onderzochte gemeenten.

5.8 Situationele factoren

Nadat in bovenstaande paragrafen alle factoren zijn behandeld zoals die zijn besproken in de literatuurstudie, wordt in deze paragraaf nog aandacht besteed aan de overige factoren die naar boven kwamen in de interviews. Allereerst gaan we in op de invloed die Corona heeft op de sport-, spel- en beweegfaciliteiten en welke gevolgen dit kan hebben in de toekomst. Daarna bespreken we nog kort welke factoren gemeenten nog meer noemen als van invloed zijnde op de BVO.

5.8.1 Corona

De huidige situatie rondom het Coronavirus kan een rol spelen in de vormgeving van de BVO. Het is moeilijk om te voorspellen welke invloed dit in de toekomst zal hebben, omdat niemand weet hoe lang deze situatie zal duren en welke structurele gevolgen er zullen zijn. Er bestaat verdeeldheid onder de respondenten over de mogelijke toekomstige structurele gevolgen van Corona voor de BVO. Uit alle interviews bleek echter dat Corona in de afgelopen maanden invloed heeft gehad op de sport-, spel- en beweegfaciliteiten. Lange tijd mocht niet binnen gesport worden en waren sportscholen gesloten. De geïnterviewden merken echter dat dit niet als gevolg had dat deze sporten volledig stil kwamen te liggen. Zij merken een toegenomen creativiteit en innovatie van sportverenigingen om sport toch op de een of andere manier door te laten gaan. Veel sportverenigingen die normaal gesproken binnen sporten, zijn in de afgelopen periode gaan buitensporten. Onderstaand citaat geeft een sprekend voorbeeld over een initiatief in Nederweert.

> *'Voor het gemeentehuis ligt een vrij verhard terrein, wat nauwelijks gebruikt wordt, alleen voor de markt. De basketbalvereniging vroeg mij of ze dat terrein mochten gebruiken voor de allerjongsten. De eerst twee keer dat die allerjongsten daar aan het basketballen waren, zaten alle banken vol met de buurtbewoners. Die vonden het fantastisch dat die kleine mannetjes met een hele grote bal die daar aan het sporten waren. Dan creëer je onbewust een stukje ontmoeting, wat dan mensen blijkbaar heel belangrijk vinden, want ze kwamen hun huis uit.'*
> - Respondent gemeente Nederweert

Sportverenigingen gaan dus opeens veel creatiever denken om toch te blijven sporten. Of dit stand houdt, is natuurlijk niet zeker. Uit de interviews met de gemeenten Goeree-Overflakkee, Nederweert, Noordoostpolder, Ommen en Tholen wordt echter wel duidelijk dat binnensportverenigingen heel enthousiast waren. Dit blijkt uit onderstaand citaat van de gemeente Ommen.

> *'Maar wat ons opvalt, is dat heel veel binnensportverenigingen die nu buiten sporten heel erg enthousiast zijn, dus dat vind ik wel een opvallend gegeven. Wat dat voor de toekomst brengt, ik heb geen idee. Misschien maakt dat wel dat we straks in plaats van binnen volleybal ook wat meer beachvolleybal gaan doen, wie zal het zeggen.'*
> - Respondent gemeente Ommen

De gemeenten De Wolden, Eersel, Goeree-Overflakkee, Hollands Kroon, Nederweert en Ooststellingwerf zijn echter bang dat in de toekomst sportverenigingen failliet gaan, doordat zij, mede door de Coronacrisis, teruglopende inkomsten hebben. Veel verenigingen hebben het, zoals al eerder genoemd, al zwaar en de Coronacrisis kan hierin de druppel zijn die de emmer doet overlopen. Uit onderstaand citaat blijkt hoe dit speelt binnen de gemeente Ooststellingwerf.

> *'Het brengt veel financiële ellende en dat komt straks nog tot uiting bij de verenigingen. Ze hebben geen inkomsten, leden die weglopen en misschien ook niet meer terugkomen.'*
> - Respondent gemeente Ooststellingwerf

Hoe het er in de toekomst uit gaat zien en wat de invloed van Corona op sport-, spel- en beweegbeleid gaat zijn, is echter niet duidelijk. Sommige gemeenten hopen dat de positieve neveneffecten van Corona,

zoals de samenwerkingen en creativiteit van verenigingen aanhouden. Ook hopen gemeenten dat de negatieve gevolgen van Corona, zoals het faillissement van verenigingen en de stijgende kosten voor gemeenten, beperkt blijven, maar dat is afhankelijk van hoe de situatie zich ontwikkelt.

5.8.2 Overige factoren

Naast alle eerdergenoemde factoren zijn er nog een paar factoren die in enkele gemeenten van belang werden geacht. Door de gemeente Ameland, Hulst en Waterland werd duurzaamheid genoemd als een belangrijke factor. Dit is iets wat volgens de respondenten in die gemeenten hoog op de agenda staat, en wat de gemeente dus ook probeert te verbinden aan sport- en beweegbeleid, zoals blijkt uit onderstaand citaat uit de gemeente Ameland.

> *'Toen wij bijvoorbeeld ons kunstgrasveld gingen aanleggen, speelde net dat gedoe met die korreltjes. We hadden die autobandenkorrels, die waren ook al aangevoerd op Ameland, maar ze waren nog niet uitgestrooid op het veld. De hele boel is weer teruggegaan. We hebben een ander kunstgrastapijt gekregen. Die was iets hoger voor het gras en daar is kurkenvulling in gekomen, ook omdat dat voor de gezondheid naar alle waarschijnlijkheid beter is volgens studies.'*
> - Respondent gemeente Ameland

Ook kwam in de gemeenten Ameland, Eersel, Goeree-Overflakkee, Hulst, Tubbergen en Waterland een dergelijk onderwerp naar voren. Hier wordt de nadruk gelegd op de toekomstbestendigheid van faciliteiten, of deze in de toekomst nog nodig zijn of dat ze samengevoegd kunnen worden.

> *'Wij zijn nadrukkelijk aan het kijken hoe het maatschappelijk vastgoed zoals we dat nu kennen, in hoeverre we dat naar de toekomst toe in stand willen houden. (...) Dus we kijken eigenlijk in een specifieke kern van is er bijvoorbeeld een basisschool die helemaal gerenoveerd moet worden of moet er een nieuwe basisschool komen of er gaan twee scholen samen? En wat is dan de staat van de gymzaal die daar ook op het dorp staat en hoe kijken we naar het verenigingsgebouw? En dan gaan we kijken hoe we dat op zo'n manier kunnen inrichten dat dat weer voor de komende tientallen jaren goed staat.'*
> - Respondent gemeente Goeree-Overflakkee

Verder werd door de gemeente Noordoostpolder vandalisme genoemd.

> *'Als je echt naar de beweegvriendelijke omgeving kijkt en je wil iets realiseren in de openbare ruimte, komt toch wel vaak het vandalisme naar voren. Hoe zorg je ervoor dat het vandalismeproof is?'*
> - Respondent gemeente Noordoostpolder

Verdere factoren die genoemd werden, zijn eerder in dit hoofdstuk al genoemd. Veel factoren die aan bod komen, spelen in (bijna) elke gemeente, maar gemeenten gaan hier anders mee om of factoren spelen op een andere manier.

5.9 Instrumenten en ondersteuning

In de voorgaande paragrafen zijn alle factoren die een rol spelen in de visie van de BVO besproken. In deze paragraaf gaan we allereerst kort in op de externe instrumenten die de gemeenten al gebruiken en ondersteunen bij de ontwikkeling van de BVO. Ten slotte behandelen we nog de behoefte die gemeenten hebben aan instrumenten en ondersteuning voor het bewust ontwikkelen hiervan.

5.9.1 Huidig gebruik van externe instrumenten

Uit de interviews bleek dat vrijwel alle gemeenten gebruik maken van externe instrumenten en adviseurs. Zoals eerder besproken nemen alle gemeenten voorbeelden van andere gemeenten over en maken die passend voor hun eigen gemeente. Daarnaast hebben de gemeenten Dalfsen, Goeree-Overflakkee, Hollands Kroon, Hulst, Nederweert, Noordoostpolder, Ooststellingwerf en Tubbergen ook genoemd dat zij gebruik maken van websites, kennisbanken en onderzoeken om hun beleid te ontwikkelen en de BVO vorm te geven. Hiervoor geldt voor hen dezelfde reden als voor het overnemen van voorbeelden van andere gemeenten. Kleinere gemeenten hebben niet de capaciteit om alles zelf te doen en daarnaast is het onnodig om opnieuw het wiel uit te vinden. Uit onderstaand citaat blijkt hoe de gemeente Noordoostpolder gebruik maakt van externe adviseurs.

> *'Ik zit nu zelf in een groep die zich bezighoudt met de functieprofielen van beweegcoaches en daar zitten beweegcoaches zelf in, maar ook het Kenniscentrum, volgens mij zit Mulier er ook in en het Ministerie van VWS. Dus zo hoor je natuurlijk van alles en dat kun je altijd weer meenemen in je lokaal beleid. Dat vind ik wel heel helpend.'*
> - Respondent gemeente Noordoostpolder

Naast het gebruik van externe kennis via websites en kennisbanken, wordt door de gemeenten Ameland, Dalfsen, Eersel, Goeree-Overflakkee, Hollands Kroon, Hulst, De Wolden, Nederweert, Noordoostpolder, Ooststellingwerf, Texel en Tholen genoemd dat zij ook gebruik maken van externe experts en adviseurs. De betrokken ambtenaren binnen de gemeenten hebben niet overal kennis over, dus voor de meer specialistische zaken wordt vaak beroep gedaan op externen. Uit onderstaand citaat blijkt hoe de gemeente Texel hiermee omgaat.

> *'Dat zijn over het algemeen adviseurs die ons kunnen adviseren over een specifieke behoefte. (…) We zijn nu bezig met plannen voor de vervanging van de atletiekbaan. Ik weet dat een atletiekbaan over het algemeen vierhonderd meter rond is en dat die over het algemeen uit vier lanen bestaat, maar niet wat er precies bij komt kijken als we die gaan vervangen. Dan huur ik iemand in die daar heel veel verstand van heeft, om daar een plan voor te ontwikkelen in samenspraak met de gemeente.'*
> - Respondent gemeente Texel

5.9.2 Benodigdheden

Als het gaat om het ontwikkelen van de BVO, hebben veel gemeenten echter nog een en ander extra nodig. Gemeenten vroegen ruwweg naar twee soorten benodigdheden. De ene soort is kennis en voorbeelden, de andere meer agendering, tijd en geld. Juist omdat de onderzochte gemeenten kleinere plattelandsgemeenten zijn, hebben ze minder capaciteit. Zoals eerder al is uitgelegd, bespaart het gebruiken van voorbeelden en kennis van anderen veel tijd. Wanneer dus meer voorbeelden te vinden zijn, is het voor deze kleinere gemeenten efficiënter om zelf beleid te ontwikkelen. Daarnaast ervaren veel respondenten dat binnen de gemeente niet genoeg kennis is om alles goed te ontwikkelen. Daardoor hebben zij behoefte aan enerzijds meer kennis en handleidingen om een BVO goed te creëren. Anderzijds is binnen de gemeenten ook behoefte aan externe adviseurs of experts die de gemeente kunnen adviseren over dit onderwerp. Uit onderstaand citaat blijkt wat de behoefte van de gemeente Ommen is.

'Ik denk dat dat met name een toolkit is, hoe je dat opstart, hoe je daarmee aan de slag gaat. Heel praktisch denk ik vooral. Misschien praktijkvoorbeelden en daarnaast ook hoe je de omgeving erbij betrekt. Ik denk dat dat wel een hele belangrijke factor is, omdat zij uiteindelijk degenen zijn die het moeten gebruiken.'
- Respondent gemeente Ommen

De website van het Kenniscentrum Sport en Bewegen, allesoversport.nl, bevat al veel van deze voorbeelden, maar deze zijn vooral toegespitst op grotere gemeenten. In een aantal interviews kwam deze website naar voren. Volgens deze respondenten is de site zeker bruikbaar voor kleinere gemeenten, doordat beleidsmakers voorbeelden toch niet rechtstreeks overnemen, maar dit vooral gebruiken ter inspiratie. Aan de andere kant wordt aangegeven dat het mooi zou zijn als er toch wat meer concrete voorbeelden van kleinere gemeenten op verschijnen, zodat een mix ontstaat van voorbeelden van kleine en grote gemeenten. Dit blijkt uit het onderstaande citaat.

'Op zich kun je natuurlijk vanuit stedelijke gebieden bijvoorbeeld wel dingen overnemen en dan kijken wat past er wel in onze gemeente? Maar het zou wel heel mooi zijn als er ook gewoon goede voorbeelden vanuit verschillende dorpen gepubliceerd worden. Het is me nog niet zo opgevallen dat het alleen maar stedelijk is, maar ik kan me voorstellen dat dat wel zo is. Ik denk dat het wel mooi is om daar iets in te doen.'
- Respondent gemeente Noordoostpolder

Als het gaat om verdere behoeften, geven alle gemeenten vooral aan dat ze meer geld nodig hebben om de BVO verder en volledig te kunnen ontwikkelen, maar dat ze niet verwachten dat er meer geld vrijkomt. Daardoor zullen ze toch moeten roeien met de riemen die ze hebben. Deze behoefte aan meer financiële middelen blijkt ook uit onderstaand citaat.

'Geld, gewoon heel simpel. In de komende periode is het vooral snijden in de budgetten (…), maar dan is extra investeren, juist in dit soort initiatieven [de BVO], in de komende periode niet aan de orde, omdat er toch keuzes gemaakt moeten worden.'
- Respondent gemeente De Wolden

Behalve geld zijn de verdere behoeften van gemeenten uiteenlopend. Noordoostpolder geeft aan dat het belangrijk is dat er landelijke prioritering van de BVO komt, waar sport, spel en bewegen een onderdeel van uitmaken, zodat op het gebied van de BVO niet alleen binnen de gemeente wordt samengewerkt, maar ook binnen de verschillende ministeries. Ook bestaat de behoefte om burgers en partijen nog meer te betrekken bij de beleidsvorming en is in de gemeenten Borsele, Hulst, Ommen en Tholen behoefte aan een soort businessmodel, waaruit cijfers duidelijk worden. Onderstaand citaat geeft aan wat de respondent uit de gemeente Ommen belangrijk vindt in een businessmodel.

'Feitelijk een business case te maken om aan te tonen van als je investeert in sport en bewegen aan de voorkant, dan levert je concreet dat en dat op aan gezondheidsvoordeel aan de achterkant, aan besparing eigenlijk.'
- Respondent gemeente Ommen

Ten slotte blijkt uit de eerder beschreven factoren dat gemeenten ook behoefte hebben aan een brede erkenning van sport, spel en bewegen binnen de gemeente als middel om beleidsdoelen te realiseren. Daarvoor is het nodig dat de gemeente meer gaat samenwerken, zowel intern als met andere partners. Daarmee hopen ze tevens dat meer geld beschikbaar gemaakt wordt om de BVO te ontwikkelen.

Kortom, gemeenten hebben vooral behoefte aan meer kennis en voorbeelden, zodat ze hun beleid ook kunnen ontwikkelen met de beperkte capaciteit binnen de gemeente, zowel ambtelijk als financieel.

6. Conclusie en discussie

De onderzoeksvraag luidde als volgt: *Welke visie hebben plattelandsgemeenten op het uitvoering geven aan het thema beweegvriendelijke omgeving?* Voordat we hier antwoord op kunnen geven, zullen we eerst antwoord geven op de verschillende deelvragen.

6.1 Huidige visie op BVO

De eerste deelvraag is hoe plattelandsgemeenten momenteel bezig zijn met het thema beweegvriendelijke omgeving. Dit onderzoek suggereert dat het erg verschilt tussen gemeenten. Voor de gemeenten Dalfsen en Nederweert is de BVO een geïntegreerd thema, waarbij zij actief inzetten op de integratie van verschillende domeinen en partijen bij het vormgeven van de BVO. Dat betekent dat alle beleidsterreinen betrokken worden bij de vormgeving van de visie van de BVO en waar mogelijk ook worden betrokken bij de uitvoering daarvan.
Voor de andere gemeenten geldt dat de BVO in veel mindere mate een bewust thema is. Binnen deze gemeenten bevat hun visie weinig concretisering. Veelal wordt in dit beeld genoemd dat de BVO een omgeving is waarin iedereen zou moeten kunnen sporten en bewegen. Hoe deze omgeving vervolgens vorm krijgt en uitgevoerd wordt buiten de standaard sport- en beweegmogelijkheden zoals sportaccommodaties en fietspaden, blijft bij veel gemeenten nog oppervlakkig. Echter kan de BVO veel meer omvatten dan hoe gemeenten hier momenteel invulling aangeven.

Daarnaast komen onderdelen van de BVO vaak terug in allerlei soorten beleid, zoals accommodatiebeleid en verenigingsbeleid, maar is er geen domein overstijgende visie wat betreft het vormgeven van de BVO. Dit laatste is, zoals gezegd, wel het geval in de gemeenten Dalfsen en Nederweert, waardoor er geen versnippering ontstaat en het beleid veelomvattender, doeltreffender en efficiënter vormgegeven kan worden. Het is dus belangrijk dat gemeenten naast de sportaccommodaties en sportverenigingen, ook focussen op andere onderdelen die bij kunnen dragen aan de BVO, zoals het effectief gebruiken van de openbare ruimte.

Het Regionaal of Lokaal Sportakkoord kan mogelijk onbedoeld bijdragen aan de eenzijdigheid, omdat de focus vooral ligt op de samenwerkende partijen op het gebied van sport en bewegen en niet op andere onderdelen van de BVO. Voor de meeste gemeenten geldt dat het Sportakkoord in ontwikkeling of uitvoering is. Zoals we bij de gemeente Dalfsen en Nederweert hebben gezien, kan een integrale samenwerking tussen verschillende domeinen mogelijk leiden tot een visie op de BVO die diverse aspecten behandeld. Integrale samenwerking kan gemeenten de mogelijkheid bieden om in te spelen op de kansen die de Omgevingswet biedt. Door vanuit verschillende perspectieven de BVO vorm te geven kan de leefomgeving en leefbaarheid worden bevorderd. In een enkele gemeente krijgt sport, spel en bewegen of de BVO een rol in de Omgevingswet, maar in de meeste gemeenten is dit niet het geval. Uit de interviews bleek echter dat dit vaak wel een wens is. De integratie staat in veel gemeenten nog in de kinderschoenen, maar er is wel steeds meer bewustwording voor het belang van de BVO. Denk bijvoorbeeld aan de wens die door veel respondenten uitgesproken is om de BVO in de Omgevingsvisie te betrekken.
Daarnaast blijkt dat gemeenten veel verantwoordelijkheid leggen bij burgers en verenigingen voor het vormgeven van de fysieke buitenruimte en de sport-, spel- en beweegfaciliteiten. Gemeenten willen middels hun faciliterende of regisserende rol burger en vereniging ondersteunen. Echter dient de vraag vanuit de burgers of verenigingen zelf te komen.

Kortom, in dit onderzoek komt naar voren dat gemeenten vaak bezig zijn met onderdelen van de BVO, maar om dit verder te ontwikkelen, is in veel gevallen meer integrale samenwerking nodig. Hoewel er binnen de gemeenten steeds meer bewustwording ontstaat voor het belang van de BVO, nemen de gemeenten hierin met name een faciliterende of regisserende rol in.

6.2 Toekomstvisie op BVO

In de tweede deelvraag wordt gevraagd naar de manier waarop plattelandsgemeenten de BVO in de toekomst willen vormgeven. Een belangrijke factor die in veel gemeenten terugkomt, is de natuur en de openbare ruimte. Zoals gezegd is dit in veel gemeenten op dit moment slechts een klein onderdeel. Daarnaast willen gemeenten meer integraal gaan samenwerken, waardoor er een domein overstijgende visie op de BVO kan ontstaan. Zo kan een beleid worden ontwikkeld, waarin behoeften, ideeën, kennis en kunde uit meerdere beleidsterreinen meegenomen worden. Dit heeft ook als praktisch voordeel dat budgetten gecombineerd kunnen worden.

Ten tweede kampen gemeenten met demografische trends zoals, vergrijzing, ontgroening, krimp en individualiseren en verwachten zij dat dit in de toekomst alleen maar zal toenemen. Het gevolg hiervan is een groeiende druk op verenigingen door teruglopende vrijwilligers- en ledenaantallen en dus inkomsten. Deze toenemende druk bij verenigingen kan gemeenten voor een dilemma stellen met betrekking tot de besteding van (beperkte) financiële middelen ten gunste van de BVO. Enerzijds willen gemeenten investeren in de openbare ruimte voor spel, sport en bewegen om te anticiperen op de gevolgen van de individualiseringstrend. Anderzijds benadrukken gemeenten het belang om verenigingen te ondersteunen voor het behoud van de sociale cohesie. Uiteraard hoeft dit geen dilemma te zijn wanneer de financiële middelen toereikend zijn. Echter verwachten gemeenten dat hun middelen verder zullen afnemen. Dit dilemma speelt momenteel al bij gemeenten, zij kampen met de vraag hoe je het sociale aspect behoudt en ervoor zorgt dat de behoefte van iedereen wordt meegenomen in de BVO, ondanks de trend van individueler buiten sporten en het wegvallen van verenigingen.

Om hierin een goede afweging te maken, is het voor gemeenten van belang dat zij actief alle burgers betrekken in de toekomst bij het vormgeven en uitvoeren van de BVO. Hoewel de belangen van burgers omtrent het ontwikkelen en vormgeven van de BVO uiteenlopen, is het toch belangrijk om te streven naar interactieve beleidsvorming, waarin samen met de burgers de diverse belangen in kaart worden gebracht en wellicht zelfs een gezamenlijke afweging kan worden gemaakt met burgers. Hierdoor kan het begrip en draagvlak voor een bepaalde keuze worden vergroot.

Samenvattend spreken gemeenten de wens uit om in de toekomst bij de vormgeving van de BVO steeds meer in te spelen op de demografische trends en in samenwerking met de maatschappij het beleid wat betreft BVO hierop beter af te stemmen. Bovendien bestaat de wens om de visie op de BVO meer integraal vorm te geven binnen de domeinen van de gemeente, zodat door de synergie die ontstaat de visie veelomvattender, efficiënter en effectiever vorm krijgt.

6.3 Behoefte aan instrumenten

In de derde deelvraag wordt gevraagd naar hoe plattelandsgemeenten denken over instrumenten die hen kunnen ondersteunen, zowel op de korte als lange termijn, in het ontwikkelen of behouden van een BVO. Uit de interviews komt naar voren dat alle gemeenten behoefte hebben aan concrete voorbeelden en stappenplannen voor de ontwikkeling en vormgeving van de BVO. Deze instrumenten zorgen ervoor dat gemeenten zelf minder tijd hoeven te besteden aan het ontwikkelen van beleid en inspiratie kunnen opdoen bij plattelandsgemeenten met vergelijkbare kenmerken. Hier hebben zij vaak namelijk de capaciteit niet voor.

Uit de interviews is af te leiden dat gemeenten moeite hebben met het gemeentebreed agenderen van de BVO en het verweven van de BVO in alle beleidsterreinen. In het licht van het hiervoorafgaande zou een stappenplan waarin aandacht is voor de agendering en integratie van de BVO voor veel gemeenten

mogelijk uitkomst kunnen bieden. Ook is er behoefte aan handvatten die meer aandacht geven aan de integratie van de demografische en geografische factoren in de visie en uitvoering op de BVO.

Tevens hebben veel gemeenten behoefte aan advies van externe experts en adviseurs over specifieke onderwerpen, waar zij zelf geen of weinig kennis over hebben. Echter, uit de interviews blijkt dat veel gemeenten momenteel al gebruik maken van buurtsportcoaches, JOGG-consulenten, sport formateurs en organisaties als PHAROS, het Mulier Instituut en Kenniscentrum Sport en Bewegen. Verder uiten gemeenten de behoefte aan een businessmodel, of soortgelijk rekenmodel, wat getalsmatig duidelijk maakt wat de concrete opbrengsten zijn van de BVO en bijbehorend beleid. Dit is vaak nodig om de gemeenteraad te overtuigen van het nut en de noodzaak van de BVO. Kortom, gemeenten hebben behoefte aan voorbeelden om de visie op papier vorm te geven, stappenplannen om de uitvoering te concretiseren, extern advies voor specifieke onderdelen en een businessmodel om de effectiviteit van het beleid in kaart te brengen.

6.4 Antwoord op de hoofdvraag

In dit onderzoek is de hoofdvraag gesteld wat de visie van plattelandsgemeenten is op het thema BVO en hoe zij hieraan uitvoering geven. Een eenduidig antwoord op deze vraag kunnen we niet geven. Wel is duidelijk dat de meeste gemeenten niet bezig zijn met de BVO als apart onderwerp en hier ook geen concrete visie op hebben, maar enkel onderdelen versnipperd verwerken in diverse soorten beleid. Gemeenten erkennen wel steeds meer het belang om het thema in de toekomst verder te ontwikkelen en integraal op te pakken, waardoor de BVO een vanzelfsprekend onderdeel wordt binnen de betrokken beleidsterreinen. Hoe dit er concreet uit gaat zien, is voor veel gemeenten echter nog niet helder. De precieze redenen hiervoor zijn niet direct aanwijsbaar, maar wel zijn er enkele factoren die hierin een rol kunnen spelen.

Ten eerste ontbreekt het in veel gemeenten aan integrale samenwerking op dit thema. Mede hierdoor wordt vooral gefocust op de sportvoorzieningen en -verenigingen en is weinig aandacht voor onder andere het gebruik van de openbare ruimte. Ten tweede ontbreekt het in veel gemeenten aan inhoudelijke kennis over de BVO. De combinatie van deze twee factoren zorgt ervoor dat het thema in slechts enkele gemeenten hoog op de agenda staat. Om dit te verbeteren, zijn goede voorbeelden, stappenplannen en advies nodig. In de vormgeving van de BVO is het bovendien van belang dat veel nadruk wordt gelegd op bewustwording van en samenwerking met burgers en andere partijen. Om het thema hoger op de politieke en maatschappelijke agenda te krijgen, zullen burgers, organisaties en hogere overheden meer belang aan de BVO moeten toekennen. Tot slot zijn de financiële middelen een struikelpunt, maar wanneer meer integraal wordt samengewerkt binnen de gemeenten, ontstaan meer mogelijkheden om met dezelfde middelen meer te bereiken. Wanneer al deze factoren in beschouwing worden genomen en de gemeenten genoeg ondersteuning krijgen, kan in de toekomst een concrete visie op de BVO en daarmee een samenhangend volledig beleid ontwikkeld worden.

6.5 Maatschappelijke context

De BVO ontwikkelen en uitvoeren is een vrijwillig en vrijblijvend thema voor gemeenten. Dit betekent dat er geen voorwaarden worden gesteld door de nationale overheid en zij geen duidelijke richting geven aan gemeenten hoe zij aandacht kunnen besteden aan de BVO. Als gevolg hiervan is de BVO geen apart vraagstuk binnen gemeenten, het is dan ook niet opmerkelijk dat gemeenten niet in gelijke mate bezig zijn met het ontwikkelen van een integrale visie en uitvoering van dit thema, zoals bleek uit de interviews. Dit kan leiden tot een versnipperde aanpak binnen en tussen gemeenten wat betreft de BVO. Om deze versnippering en de gevolgen van vrijblijvendheid tegen te gaan is het wellicht essentieel dat de nationale overheid het belang van een integrale visie en aanpak van de ontwikkeling van de BVO inziet.

Het is opmerkelijk dat dit vraagstuk geen nationale aandacht krijgt, omdat ruimtelijke ordening een wettelijke taak is en daarmee ook het vormgeven van de leefomgeving en openbare ruimte van burgers. Wanneer de nationale overheid de ontwikkeling van de BVO van belang vindt, dient zij dit thema beter te agenderen bij verschillende overheden, waaronder de gemeenten, in de vorm van concrete richtlijnen en wellicht zelfs voorwaarden. Het is dan te verwachten dat het ontwikkelen van de BVO een structureel onderdeel wordt bij het vormgeven van de openbare ruimte en leefomgeving van burgers. Wanneer de nationale overheid hiervoor kiest, kan de BVO ontwikkeld worden in het verlengde van de eerder beschreven wettelijke taak. Daarnaast kunnen concrete richtlijnen voor het ontwikkelen van de BVO bijdragen aan het uitvoering geven aan de Wet publieke gezondheid en de doelstellingen van de Omgevingswet, waar gezondheidsbevordering deel van uitmaakt.

Anderzijds kan beredeneerd worden dat gebrek aan politieke agendering van het vraagstuk door de overheid een gevolg zou kunnen zijn van gebrek aan agendering op maatschappelijk niveau. In de Nederlandse democratie wordt door de volksvertegenwoordiging op alle niveaus ingespeeld op de behoefte van burgers. Wanneer burgers geen uitgesproken voorkeur en behoefte aangeven over het vormgeven van een beweegvriendelijk leefomgeving, zal dit geen onderdeel vormen van de maatschappelijke en daarmee ook de politieke agenda. Het is van belang dat burgers een standpunt innemen over al dan niet het belang van de BVO in hun leefomgeving. Wanneer zij hun behoefte en voorkeur uitspreken kan de BVO wellicht worden overgeheveld van de maatschappelijke naar de politieke agenda.

Bovenstaande bevindingen kunnen ook breder worden getrokken, los van de BVO. Wanneer een thema geen of slechts op enkele onderdelen aandacht krijgt in de politiek en maatschappij, is het gevolg hiervan dat het laag op zowel de maatschappelijke als de politieke agenda terecht komt. Het thema wordt dus bewust of onbewust door de maatschappij en politiek als ondergeschikt ervaren ten aanzien van andere onderwerpen waarvoor wel concrete richtlijnen en wettelijke kaders worden gesteld. Hierdoor zullen geen concrete richtlijnen en wettelijke kaders worden gehanteerd om deze thema's uit te voeren. Daardoor kan geen structureel beleid worden gevormd over deze thema's, wat per geval anders vorm kan krijgen. Tevens kan door wettelijke kaders in decentralisaties gewaarborgd worden dat het onderwerp in kwestie in gelijke mate gewaarborgd wordt tussen gemeenten. Ons onderzoek biedt dus inzicht in wat agendering kan betekenen voor de invulling van decentralisaties.

Ten slotte stellen de inzichten op het gebied van de factoren in plattelandsgemeenten en samenwerkingen het Kenniscentrum Sport en Bewegen in staat om effectievere tools en hulpmiddelen te ontwikkelen voor plattelandsgemeenten, wat ook bijdraagt aan een betere vormgeving van de BVO en dus verbeterde sport-, spel- en beweegmogelijkheden voor de samenleving. Naast de ondersteuning van gemeenten bij het ontwikkelen en uitvoeren van hun visie op de BVO is het wellicht in maatschappelijk belang om ook burgers te ondersteunen bij het ontwikkelen van een eigen visie op de BVO in hun leefomgeving. Door burgers aan te sporen en te inspireren hun leefomgeving opnieuw te verkennen met de BVO in gedachten houdend. Denk hierbij aan informatieavonden, wandeltochten in de omgeving en brainstormsessies.

6.6 Wetenschappelijke context

In dit onderzoek is volledig gefocust op plattelandsgemeenten. Zoals al eerder bleek uit de inleiding en benoemd is door het Kenniscentrum Sport en Bewegen concentreert het meeste onderzoek omtrent de BVO zich op urbane gebieden. Dit onderzoek levert hiermee nieuwe inzichten op wat betreft de BVO en specifiek de behoeften van plattelandsgemeenten. Zo wordt het onderscheid tussen stedelijke gemeenten en plattelandsgemeenten vaak gemaakt tussen respondenten. Een aantal verschillen die respondenten noemden, zijn dat in stedelijke gemeenten vaak sprake is van meer ambtelijke en financiële capaciteit, minder vergrijzing en ontgroening doordat jongeren vanaf het platteland naar de stad trekken.

Dit betekent dat plattelandsgemeenten met andere factoren rekening dienen te houden in het ontwikkelen van de visie op de BVO. Dit onderzoek heeft meer inzicht gebracht in deze factoren en de verschillen. In wetenschappelijke context kunnen de verschillen tussen stedelijke gebieden en het platteland nu beter geduid en vergeleken worden. Hierdoor kan de visie en het beleid wat betreft de BVO beter vergeleken worden tussen de verschillende gemeenten. In tegenstelling tot wat we in de inleiding hadden verwacht, is echter geen duidelijkheid gekomen over de gevolgen van decentralisatie voor kleinere gemeenten, aangezien de Omgevingswet een geringe rol speelt op het gebied van sport en bewegen.

6.7 Aansluiting op de literatuur

Wanneer we de resultaten en conclusie vergelijken met de literatuurstudie, vallen een viertal punten op. Ten eerste blijkt uit de data dat binnen de plattelandsgemeenten de ideologie van de collegepartijen nauwelijks een rol speelt. Uit het literatuuronderzoek bleek dat partijen met een rechtse ideologie meer verantwoordelijkheid leggen bij de burgers, terwijl linkse partijen meer nadruk leggen op de zwakkeren in de samenleving (Pellikaan et al., 2007, pp. 284-286; White, 2011). Uit de interviews bleek echter dat alle gemeenten in de vormgeving van de BVO altijd een grote verantwoordelijkheid leggen bij burgers, onafhankelijk van welke partijen zitting hebben in de gemeenteraad en het college. Mogelijk spelen naast de politieke ideologieën ook andere factoren mee, die wellicht ook dominanter zijn, waardoor burgers in plattelandsgemeenten een grotere rol krijgen in de vormgeving van de BVO. Een andere mogelijke verklaring is dat gemeenten zichzelf sowieso een faciliterende of regisserende rol toeschrijven, waarin een belangrijke rol is weggelegd voor burgers en waarin ideologieën nauwelijks een rol spelen.

Ook valt op dat in de literatuur de overeenkomsten wat betreft beleid tussen verschillende gemeenten grotendeels verklaard wordt vanuit gelijkheidsstreven en isomorfisme (Boogers et al., 2008). Uit de interviews bleek echter dat gelijkheidsstreven en isomorfisme in de gemeenten in de meeste gevallen in ieder geval niet de hoofdredenen zijn voor kopieergedrag of zelfs geen rol spelen. Gemeenten nemen vooral voorbeelden over van andere gemeenten omdat dit voor hen efficiënter is, het bespaart geld en ambtelijke capaciteit. In de literatuur komt dit slechts beperkt aan bod, maar de resultaten suggereren dat dit toch een grotere rol speelt. Hierin zien we dus een verbinding tussen de institutionele en de economische factoren, die in de literatuur niet zo duidelijk wordt gelegd.

Ten derde blijkt uit de interviews dat het wij-gevoel en de gemeenschapszin in veel gemeenten heel erg dorpsgebonden is. De gemeenschapszin kan erg verschillen tussen de verschillende kernen binnen een gemeente. In de literatuurstudie is behandeld dat de gemeenschapszin en de sociale cohesie in plattelandsgemeenten sterker is dan in urbane gebieden (Weenink et al., 2017, pp. 143-144). Uit de interviews blijkt dus dat dit gecompliceerder ligt en dat er zelfs binnen plattelandsgemeenten verschil is wat betreft de mate van sociale cohesie. Dit uit zich er bijvoorbeeld in dat er een groot verschil is in betrokkenheid bij buurthuizen en verenigingen tussen de dorpskernen.

Een laatste aanvulling die we kunnen doen op de literatuur naar aanleiding van de interviews, betreft de individualisering. Waar in de literatuur alleen gesproken wordt over individualisering in de context van urbane gebieden, blijkt uit de interviews dat deze trend van individualisering zich ook op het platteland voordoet. Ook in plattelandsgemeenten heeft men moeite met het vinden van vrijwilligers en ervaart men dat de sociale cohesie vaak terugloopt. Plattelandsgemeenten houden hier ook rekening mee in de vormgeving van hun beleid.

6.8 Reflectie op het onderzoek

Dit onderzoek heeft een aantal beperkingen die ervoor zorgen dat de resultaten en conclusie van dit onderzoek met enige voorzichtigheid benaderd en geïnterpreteerd dienen te worden. Ten eerste hebben we onderzoek gedaan naar de visie van zeventien gemeenten, maar hebben we in elke gemeenten slechts één respondent geïnterviewd. Hierdoor is niet helder of in de interviews de visie van de respondent of van de gemeente naar voren komt. Bovendien hebben we enkel deskundigen op het gebied van sport en bewegen gesproken, terwijl uit dit onderzoek blijkt dat de visie op de BVO raakvlakken heeft met meerdere beleidsterreinen. Wellicht hadden meerdere interviews per gemeente met deskundigen op verschillende gebieden, die zich ook deels bezighouden met de BVO, een omvattender beeld en andere inzichten kunnen geven over de visie van gemeenten op de BVO.

Ten tweede hebben wij door de beperkte looptijd van dit onderzoek slechts zeventien plattelandsgemeenten onderzocht, terwijl er in Nederland 51 plattelandsgemeenten zijn volgens de gehanteerde selectiecriteria. Ter bevordering van de overdraagbaarheid is een bijlage toegevoegd, waarin beschrijvingen van de onderzochte gemeenten met belangrijke kenmerken zijn opgenomen (zie bijlage 3). Het is echter mogelijk dat in dit onderzoek kenmerken achterwege zijn gelaten die wel van belang zijn voor de ontwikkeling van de visie, waardoor een vertaling van de resultaten naar andere contexten of andere gemeenten niet accuraat is. Deze beperking wordt versterkt doordat geen enkele gemeente gelijk is en unieke kenmerken of factoren kunnen spelen die wij in dit onderzoek niet tegen zijn gekomen. Die uniciteit van gemeenten heeft er tevens voor gezorgd dat het wij niet alle uitspraken hebben kunnen verklaren, terwijl dit wel het voornemen was vanuit de methodologie.

Ten derde was het door de situatie rondom het Coronavirus niet mogelijk om de gemeenten te bezoeken en observaties te doen. Hierdoor waren wij niet in de gelegenheid om te onderzoeken hoe de visie er in de praktijk uitziet. Als vervanging hiervoor waren wij van plan om foto- en videomateriaal te observeren om daaruit de praktijk te achterhalen. Dit materiaal was echter niet in toereikende mate beschikbaar, waardoor dit eveneens geen optie was. Daarnaast hebben wij relatief weinig documentanalyse kunnen doen, omdat documenten vaak nog in ontwikkeling waren en daardoor niet beschikbaar. De combinatie van deze beperkingen maakte het vrijwel onmogelijk om triangulatie toe te passen. We konden dus onvoldoende meerdere kwalitatieve onderzoeksmethoden combineren om de betrouwbaarheid van resultaten te versterken.

Deze beperkingen zorgen ervoor dat de conclusies met enige voorzichtigheid benaderd moeten worden, maar zeker niet waardeloos zijn. De grootste kracht van het onderzoek is dat een brede basis is gelegd voor vervolgonderzoek. Door de interpretatieve insteek en de gestructureerde analyse van factoren die mogelijk van invloed zijn, zijn veel onderwerpen aan bod gekomen. Dit wordt nog versterkt door de open vraagstelling in de interviews. Hierdoor zijn de respondenten zo min mogelijk gestuurd in de richting van sociaal wenselijke antwoorden en brachten de respondenten nieuwe onderwerpen en factoren naar boven die het beeld over de visie in dit onderzoek nog vollediger hebben gemaakt. Hierdoor is in dit onderzoek een heel breed beeld gecreëerd van de verschillende factoren die van invloed zijn, waar vervolgonderzoek op kan voortbouwen.

Daarnaast is bij de benadering van respondenten aan de gemeenten overgelaten wie door de gemeente als deskundige op dit gebied wordt beschouwd. Hoewel dit net benoemd is als een beperking van het onderzoek, is het anderzijds ook een sterk punt. Het gesprek met deze deskundige bracht inzicht over de positie van de BVO binnen de gemeente. Hierdoor werd duidelijk hoe de BVO vanuit het sociaal domein vorm heeft gekregen en welke mogelijkheden er nog meer zijn binnen de andere domeinen van de gemeenten.

6.9 Vervolgonderzoek

Aangezien dit onderzoek een verkennend onderzoek is, kunnen we enkele aanbevelingen doen wat betreft vervolgonderzoek over dit thema. In dit onderzoek hebben wij verslag gedaan van enkele factoren die op verschillende manieren en in verschillende mate van invloed zijn op de visie van de BVO van plattelandsgemeenten. Om deze visie echter verder helder te krijgen, is het van belang dat er diepgaander onderzoek wordt gedaan naar de concrete invloed van de factoren en hoe de invloed van deze factoren te verklaren is. In dat onderzoek kunnen de onderliggende verklaringen voor de invloed van factoren aan het licht komen. Om dit helemaal helder te krijgen, zou het van belang kunnen zijn om meerdere respondenten binnen een gemeente te spreken, die verschillende invalshoeken hebben en van verschillende domeinen afkomstig zijn.

Een ander onderzoek dat op dit onderwerp van belang zou kunnen zijn, is het onderzoek naar de mening van burgers, verenigingen of andere maatschappelijke partijen wat betreft de BVO. Hieruit kan duidelijk worden hoe de BVO volgens hen ingevuld kan en moet worden. Op deze manier kan er een beeld worden gevormd van de behoeften die deze actoren hebben voor de invulling van de BVO. Dit kan vergeleken worden met de uitkomsten van het onderzoek over het bestuurlijk perspectief, om zo een volledig beeld te krijgen van de behoeften van alle relevante actoren.

Daarnaast is er verder onderzoek nodig naar de behoeften die plattelandsgemeenten hebben om de BVO verder te ontwikkelen. Uit dit onderzoek is gebleken dat gemeenten veel behoefte hebben aan voorbeelden en stappenplannen. Om echter duidelijk te krijgen hoe deze instrumenten er concreet uit moeten zien en waar ze aan bij zouden moeten dragen, is verder onderzoek gewenst. Hierin kan bijvoorbeeld ontdekt worden wat *best practices* zijn voor de gemeenten.

Ten slotte komt uit dit onderzoek naar boven dat gemeenten moeite hebben met het garanderen van de leefbaarheid in de verschillende dorpen, door de verschillende demografische en maatschappelijke trends, als vergrijzing en individualisering. Mogelijk kan de BVO hierin bijdragen, omdat de BVO ook een ontmoetingsfunctie heeft. Hoe deze bijdrage er echter concreet uitziet, is nog niet helder. In vervolgonderzoek zou dit verder achterhaald kunnen worden.

Literatuur

Allecijfers.nl (2020). *Vind alle cijfers over je gemeente!.* Geraadpleegd via https://allecijfers.nl/gemeente-overzicht/ (2020, 9 juli).

Almanak Overheid (2020). *Gemeenten*. Geraadpleegd via https://almanak.overheid.nl/Gemeenten/ (2020, 19 mei).

Arend, S. van der (2007). *Pleitbezorgers, procesmanagers en participanten*. Delft: Uitgeverij Eburon.

Barten, M. (2018, 2 maart). *Vind de sportsubsidie voor jouw gemeente.* Geraadpleegd via https://www.allesoversport.nl/artikel/vind-de-sportsubsidie-voor-jouw-gemeente/ (2020, 19 mei).

Bekkers, H. (2020, 15 mei). *VWS: Half miljoen voor 'verveelde' jeugd.* Geraadpleegd via https://www.binnenlandsbestuur.nl/sociaal/nieuws/vws-half-miljoen-voor-verveelde-jeugd.13230248.lynkx (2020, 17 mei).

Berrigan, D. & Troiano, R.P. (2002). The association between urban form and physical activity in US adults. *American journal of preventive medicine, 23*(2), 74-79.

Beyerlein, M.M., Freedman, S., McGee, C. & Moran, L. (2003). *Beyond teams: Building the collaborative organization*. San Francisco: Jossey-Bass/Pfeiffer.

Bezoek Hollands Kroon (z.j.). *Natuur & bos.* Geraadpleegd via https://www.bezoekhollandskroon.nl/te-doen/natuur-bos/ (2020, 8 juli).

Boeije, H. & Bleijenbergh, I. (2019). *Analyseren in kwalitatief onderzoek*. Amsterdam: Boom uitgevers.

Boogers, M., Schaap, L., Munckhof, E.D. van den & Karsten, N. (2008). *Decentralisatie als opgave*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Borsele Beweegt (z.j.). *Borsele Beweegt.* Geraadpleegd via https://www.borselebeweegt.nl/over-borsele-beweegt/ (2020, 8 juli).

Bovens, M.A.P., Hart, P. 't, Twist, M.J.W. van, Berg, C.F. van den, Steen, M.A. van der & Tummers, L.G. (2017). *Openbaar bestuur*. Deventer: Wolters Kluwer.

Bruyninckx, D., Hoogmartens, P. & Vancampfort, D. (2017). Geestig gezond sporten. *Actua, 22*(2), 6-8.

Bryman, A. (2016). *Social Research Methods*. Oxford: Oxford University Press.

Butsele, S. van, Toebak, K. & Coelmont, I. (2014). *Bouwen aan interbestuurlijk partnerschap*. Brussel: Vlaamse overheid.

Cairney, P. (2012). *Understanding public policy; theories and issues.* London: Palgrave MacMillan.

Casteele, M. van de (2009). *Stad versus platteland: de invloed van omgeving en demografische factoren op fysieke activiteitspatronen* (Scriptie). Geraadpleegd via https://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/001/392/038/RUG01-001392038_2010_0001_AC.pdf (2020, 18 mei).

Dames van Raakt (2019). *Sportakkoord Hollands Kroon gaat over 'sterk samen', 'gezond en wel' en 'veel en vaardig'.* Geraadpleegd via https://raaktmedia.nl/gemeente/sportakkoord-hollands-kroon-getekend/ (2020, 8 juli).

De Noordoostpolder (2020). *Noordoostpolder in beweging door lokaal sportakkoord.* Geraadpleegd via https://denoordoostpolder.nl/artikel/1075605/noordoostpolder-in-beweging-door-lokaal-sportakkoord.html (2020, 8 juli).

Denzin, N.K. (1970). *The Research Act in Sociology.* Chicago: Aldine.

DiMaggio, P.J. & Powell, W.W. (1983). The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields. *American Sociological Review, 48*(2), 147-160.

Duberley, J., Johnson, P. & Cassell, C. (2012). Philosophies Underpinning Qualitative Research. In G. Symon & C. Cassell (Eds.), *Qualitative Organizational Research* (pp. 15-34). Los Angeles: Sage.

Ede, S. van & Vonk, J. (2013). *Typisch P10.* Den Haag: Ape.

Eiland Tholen (z.j.). *Tholen, zo dichtbij is Zeeland.* Geraadpleegd via https://www.eilandtholen.nl/ (2020, 9 juli).

Fischer, C. (2005). Bowling Alone: What's the Score?. *Social Networks, 27*(2), 155-167.

Flink, I., Kreuger, F., Haan, S. de., Burdorf, A. & Burema, G. (2014). Succesfactoren en belemmerende factoren bij burgerinitiatieven op het gebied van sporten en bewegen in lage SES wijken. *Tijdschrift voor gezondheidswetenschappen, 92*(1), 11-15.

Frank, L.D., Schmid, T.L., Sallis, J.F., Chapman, J. & Saelens, B.E. (2005). Linking Objectively Measured Physical Activity with Objectively Measured Urban Form: Findings from SMARTRAQ. *American Journal of Preventive Medicine, 28*(2), 117-125.

Frumkin, P. & Galaskiewicz, J. (2004). Institutional isomorphism and public sector organizations. *Journal of Public Administration Research & Theory, 14*(3), 283-307.

Gajda, R., & Koliba, C. (2007). Evaluating the imperative of intraorganizational collaboration: A school improvement perspective. *American Journal of Evaluation*, *28*(1), 26-44.

Geertz, C. (1973). *The Interpretation of Cultures.* New York: Basis Books.

Gemeente Ameland (2019). *Coalitieakkoord 2020-2022*. Geraadpleegd via https://www.ameland.nl/document.php?m=68&fileid=83929&f=51845b16aea376b9e53a78fa3b9fd38e&attachment=0 (2020, 8 juli)

Gemeente Ameland (z.j.). *Over Ameland*. Geraadpleegd via https://www.ameland.nl/bestuur/over-ameland_43299/ (2020, 8 juli).

Gemeente Borsele (2018). *Bestuursprogramma 2018-2022*. Geraadpleegd via https://www.borsele.nl/home/college-van-bw_45239/item/bestuursprogramma-2018-2022_21395.html (2020, 8 juli).

Gemeente Borsele (z.j.). *Feiten en cijfers.* Geraadpleegd via https://www.borsele.nl/home/feiten-en-cijfers_44975/ (2020, 8 juli).

Gemeente Coevorden (2018). *Coalitieakkoord 2018-2022*. Geraadpleegd via https://www.coevorden.nl/sites/default/files/Coalitieakkoord%20-%20Kracht%2C%20energie%20en%20trots.pdf (2020, 8 juli).

Gemeente Coevorden (z.j.a). *Over Oes*. Geraadpleegd via https://www.coevorden.nl/drents (2020, 8 juli).

Gemeente Coevorden (z.j.b). *Stimuleringsprogramma gezond in Coevorden.* Geraadpleegd via https://www.coevorden.nl/sites/default/files/Stimuleringsprogramma%20Gezond%20in%20Coevorden.pdf (2020, 3 juli).

Gemeente Dalfsen (2018). *Coalitieakkoord 2018-2022.* Geraadpleegd via https://www.dalfsen.nl/document.php?m=4&fileid=12130&f=a1f22d8d227799d82697915b67106a74&attachment=0&c=9802 (2020, 8 juli).

Gemeente Dalfsen (2019). *Transformatie sociaal domein in uitvoering.* Geraadpleegd via https://ris.dalfsen.nl/Documenten/10-1-Beleidsplan-transformatie-sociaal-domein-Beleidsplan.pdf (2020, 8 juli).

Gemeente Dalfsen (2020). *Gemeente Dalfsen werkt samen aan lokaal sportakkoord.* Geraadpleegd via https://www.dalfsen.nl/home/nieuws_3169/item/gemeente-dalfsen-werkt-samen-aan-lokaal-sportakkoord_13970.html (2020, 8 juli).

Gemeente Dalfsen (z.j.a). *In het Vechtdal is van alles te beleven.* Geraadpleegd via https://www.dalfsen.nl/home/nieuws_3169/item/in-het-vechtdal-is-van-alles-te-beleven_15310.html (2020, 8 juli).

Gemeente Dalfsen (z.j.b). *Een leven lang bewegen en sporten*. Geraadpleegd via https://ris.dalfsen.nl/Vergaderingen/Gemeenteraad/2019/23-september/19:30/Beleidsplan-Een-leven-lang-bewegen-en-sporten/9-1-Beleidsplan-Een-leven-lang-bewegen-en-sporten-Beleidsplan.pdf (2020, 8 juli).

Gemeente De Wolden & Gemeente Hoogeveen (z.j.). *De Samenwerkingsorganisatie.* Geraadpleegd via https://www.dewoldenhoogeveen.nl/ (2020, 8 juli).

Gemeente De Wolden (2018). *Coalitieakkoord 2018-2022.* Geraadpleegd via https://www.dewolden.nl/fileadmin/de_wolden/PDF/Organisatie/Collegeprogramma_De_Wolden_-_Duurzaam_doen___dichtbij_-_2018-2022.pdf (2020, 8 juli).

Gemeente De Wolden (2019). *Sportbeleid Gemeente De Wolden 2019-2023.* Geraadpleegd via https://www.dewolden.nl/fileadmin/de_wolden/Nota_Sport___Bewegen_De_Wolden_2019-2023.pdf (2020, 8 juli).

Gemeente Eersel (2018). *Coalitieakkoord*. Geraadpleegd via https://www.eersel.nl/coalitieakkoord (2020, 8 juli).

Gemeente Eersel (2020). *Omgevingsvisie gemeente Eersel*. Geraadpleegd via https://mijnomgevingsvisie.nl/omgevingsvisie/omgevingsvisie-gemeente-eersel (2020, 8 juli).

Gemeente Goeree-Overflakkee (2017). *Toeristisch-recreatieve visie Goeree-Overflakkee 2025.* Geraadpleegd via https://www.goeree-overflakkee.nl/bestuur/beleidsdocumenten_43751/item/toeristisch-recreatieve-visie-goeree-overflakkee-2025_151360.html (2020, 8 juli).

Gemeente Goeree-Overflakkee (2018). *Coalitieakkoord 2018-2022*. Geraadpleegd via https://www.eersel.nl/coalitieakkoord (2020, 8 juli).

Gemeente Goeree-Overflakkee (2019a, 5 november). *Besluitenlijst B&W 5 november 2019 [Notulen].* Geraadpleegd via https://www.goeree-overflakkee.nl/document.php?m=46&fileid=255931&f=ec55c9e0953a8e96f8842b7df601d60b&attachment=0&c=232186 (2020, 8 juli).

Gemeente Goeree-Overflakkee (2019b). Richtinggevende startnotitie Omgevingsvisie. Geraadpleegd via https://www.goeree-overflakkee.nl/bestuur/beleidsdocumenten_43751/item/richtinggevende-startnotitie-omgevingsvisie_240478.html (2020, 8 juli).

Gemeente Goeree-Overflakkee (z.j.a). *Gebiedsontwikkeling Noordrand.* Geraadpleegd via https://www.goeree-overflakkee.nl/over-goeree-overflakkee/gaan-voor-goeree-overflakkee-projecten_44535/item/gebiedsontwikkeling-noordrand_80941.html (2020, 8 juli).

Gemeente Goeree-Overflakkee (z.j.b). *Sportteam GO.* Geraadpleegd via https://www.goeree-overflakkee.nl/inwoners/sportteam-go_46526/ (2020, 8 juli).

Gemeente Goeree-Overflakkee (z.j.c). *Werken aan nieuwe natuur Zuiderdiepgorzen.* Geraadpleegd via https://www.goeree-overflakkee.nl/portal/overzicht-nieuws-permanent_44876/item/werken-aan-nieuwe-natuur-zuiderdiepgorzen_184321.html (2020, 8 juli).

Gemeente Hollands Kroon (2016). *Omgevingsvisie.* Geraadpleegd via https://omgevingsvisie.hollandskroon.nl/omgevingsvisie-duplicate-1# (2020, 8 juli).

Gemeente Hollands Kroon (2018). *Coalitieakkoord*. Geraadpleegd via https://college.hollandskroon.nl/coalitieakkoord (2020, 8 juli).

Gemeente Hollands Kroon (z.j.). *Omgevingsvisie Hollands Kroon*. Geraadpleegd via https://omgevingsvisie.hollandskroon.nl/omgevingsvisie-duplicate-1#!/onderwerp-vrijetijdsbusiness/item/4 (2020, 8 juli).

Gemeente Hulst (2018). *Coalitieprogramma 2018-2022*. Geraadpleegd via https://www.gemeentehulst.nl/de_Gemeente/College_van_B_W/Samenstelling_2018_2022 (2020, 8 juli).

Gemeente Nederweert (2018). *Coalitieakkoord 2018-2022*. Geraadpleegd via https://www.nederweert.nl/bestuur-organisatie/coalitieakkoord-2018-2022_43161/item/coalitieakkoord-2018-2022_50257.html (2020, 8 juli).

Gemeente Nederweert (2020a). *Omgevingsvisie buitengebied*. (Nog niet gepubliceerd).

Gemeente Nederweert. (2020b). *Sportakkoord Nederweert*. (Nog niet gepubliceerd).

Gemeente Noordoostpolder (2018). *Coalitieakkoord 2018-2022*. Geraadpleegd via https://www.noordoostpolder.nl/file/7640/download (2020, 8 juli).

Gemeente Ommen (2018). *Bestuursakkoord 2018-2022*. Geraadpleegd via https://ommen.nl/gemeente/college-van-bw/index.php?eID=tx_securedownloads&p=7282&u=0&g=0&t=1594813411&hash=d82e0254d6b83ac72a23a90c0dd8c1212c0b51cf&file=/fileadmin/Documenten_Ommen/Gemeente/College_van_B_W/Coalitieakkoord_2018-2022/Bestuursakkoord_Samen_Ommen_2018-2022.pdf (2020, 8 juli).

Gemeente Ommen (2020). *Omgevingsvisie gemeente Ommen*. Geraadpleegd via https://ommen.nl/jouwtoekomst.html (2020, 6 juli).

Gemeente Ommen (z.j.a). *Natuur.* Geraadpleegd via https://www.ommen.nl/inwoners/inwoners-vervolg/cultuur-en-recreatie/recreatie-in-ommen/natuur.html (2020, 8 juli).

Gemeente Ommen (z.j.b). *Vechtoevers Ommen.* Geraadpleegd via https://www.ommen.nl/inwoners/inwoners-vervolg/projecten/vecht-voor-het-centrum/vechtoevers.html (2020, 8 juli).

Gemeente Ommen (z.j.c). *Sport en accommodaties.* Geraadpleegd via https://www.ommen.nl/inwoners/inwoners-vervolg/sport-en-accommodaties.html (2020, 8 juli).

Gemeente Ooststellingwerf (2018). *Coalitieprogramma 2018-2022*. Geraadpleegd via https://www.ooststellingwerf.nl/mgd/files/coalitieprogramma_ooststellingwerf_2018-2022_def.pdf (2020, 8 juli).

Gemeente Ooststellingwerf (z.j.a). *Lokaal Sportakkoord Ooststellingwerf*. Geraadpleegd via https://scala-welzijn.nl/wp-content/uploads/2020/02/Lokaal-Sportakkoord-Ooststellingwerf-3-feb-2020-startbijeenkomst.pdf (2020, 8 juli).

Gemeente Ooststellingwerf (z.j.b). *Omgevingsvisie Ooststellingwerf.* Geraadpleegd via https://www.omgevingsvisie-ooststellingwerf.nl/omgevingsvisie-ooststellingwerf/home (2020, 8 juli).

Gemeente Texel (2017). *Beleidsnota sport Texel 2017.* Geraadpleegd via https://www.texel.nl/mozard/document/docnr/2661698 (2020, 3 juli).

Gemeente Texel (2018). *Coalitieakkoord*. Geraadpleegd via https://www.texel.nl/mozard/document/docnr/3210537/Coalitie%20akkoord%20Texels%20Belang,%20VVD%20en%20GroenLinks.pdf (2020, 8 juli).

Gemeente Tholen (2018). *Coalitieprogramma 2018-2022*. Geraadpleegd via https://www.tholen.nl/_Resources/Persistent/28bd18bf6440e525d143f93224c41b548ea6134f/Coalitieprogramma%20Samen%20Leven.pdf (2020, 8 juli).

Gemeente Tholen (2020). *Jij op Tholen, Sport & Cultuur 2020.* Geraadpleegd via https://www.tholen.nl/inwoners/actueel/Al-het-nieuws/jij-op-tholen-sport-cultuur-2020 (2020, 9 juli).

Gemeente Tubbergen (2018a). *Coalitievorming nieuwe stijl: samen de agenda opstellen.* Geraadpleegd via https://www.tubbergen.nl/coalitievorming-nieuwe-stijl-samen-de-agenda-opstellen (2020, 8 juli).

Gemeente Tubbergen (2018b). *Tubbergsakkoord.* Geraadpleegd via https://www.tubbergen.nl/file/1222/download (2020, 8 juli).

Gemeente Tubbergen (2020). *Beweeg en Sportakkoord.* Geraadpleegd via https://www.tubbergen.nl/beweeg-en-sportakkoord (2020, 9 juli).

Gemeente Tubbergen (z.j.a). *Tubbergen beweegt.* Geraadpleegd via https://www.tubbergen.nl/file/2488/download (2020, 3 juli).

Gemeente Tubbergen (z.j.b). *Omgevingsvisie Tubbergen*. Geraadpleegd via http://www.omgevingsvisietubbergen.nl/omgevingswet-tubbergen/home (2020, 8 juli).

Gemeente Tubbergen (z.j.c). *Noaberkracht Dinkelland Tubbergen.* Geraadpleegd via https://www.tubbergen.nl/noaberkracht-dinkelland-tubbergen (2020, 8 juli).

Gemeente Waterland (2018). *Coalitieakkoord*. Geraadpleegd via https://www.waterland.nl/sites/default/files/coalitieakkoord-2018-2022-Waterland.pdf (2020, 8 juli).

Gemeente Waterland (2020). *Sportakkoord gemeente Waterland*. Geraadpleegd via https://sportsupport.nl/wp-content/uploads/2020/07/20200605-Sportakkoord-Waterland-DEF.pdf (2020, 8 juli)

Gemeente Waterland (z.j.). *Omgevingsvisie 2030.* Geraadpleegd via https://www.waterland.nl/sites/default/files/omgevingsvisie_2030.pdf (2020, 8 juli).

Gemeenten Ooststellingwerf, Weststellingwerf en Opsterland (2017). *Visienota sport en bewegen in Zuidoost Friesland.* Geraadpleegd via https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwidmNvSw7_qAhVHmqQKHXH3CWcQFjAHegQIBxAB&url=https%3A%2F%2Fwww.weststellingwerf.nl%2Fdocument.php%3Fm%3D14%26fileid%3D25534%26f%3D652e25f210376f9d013102844e6ed3b5%26attachment%3D1%26c%3D31066&usg=AOvVaw3WIT8WE_J5p238UtLJroZH (2020, 9 juli).

Graaf, L. de. (2007). *Gedragen beleid.* Delft: Uitgeverij Eburon.

Gruijter, M. de, Hermens, N., Nederland, T. & Toorn, J. van den (2013). *Meer senioren bewegen en sporten in Rotterdam*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Haartsen, T., Groote, P. & Huigen, P. (2000). *Claiming rural identities: dynamics, contexts, policies.* Assen: Van Gorcum.

Hallmann, K., Wicker, P., Breuer, C. & Schönherr, L. (2012). Understanding the importance of sport infrastructure for participation in different sports – findings from multi-level modeling. *European Sport Management Quarterly*, *12*(5), 525-544.

Hoekman, R., Breedveld, K. & Kraaykamp, G. (2017). Sport participation and the social and physical environment: explaining differences between urban and rural areas in the Netherlands. *Leisure Studies, 36*(3), 357-370.

Hoetjes, B.J. (2009). Trends and issues in municipal twinnings from the Netherlands. *Habitat International, 33*(2), 157-164.

Hospers, G.J. (2012). Krimpdorpen in een global village. *Geografie, 21*(5), 24-27.

Howlett, M., Ramesh, M. & Perl, A. (2009). *Studying public policy*. Ontario: Oxford University Press

Hoyng, J. (2012, 11 november). *Definitie Beweegvriendelijke Omgeving.* Geraadpleegd via https://www.allesoversport.nl/artikel/definitie-beweegvriendelijke-omgeving/ (2020, 8 mei).

Hoyng, J. (2016, 6 januari). *Is de wijk geschikt voor bewegen? Doe de BVO scan!*. Geraadpleegd via https://www.allesoversport.nl/artikel/is-de-wijk-geschikt-voor-bewegen-doe-de-bvo-scan/ (2020, 8 mei).

Hulst, R. & Montfort, A. van (2007). The Netherlands: Cooperation as the only Viable Strategy. In R. Hulst & A. van Montfort (Eds.), *Inter-Municipal Cooperation in Europe* (pp. 139-168). Dordrecht: Springer.

Integrale onafhankelijke adviescommissie Omgevingswet (2019). *Recht doen aan de Omgeving(swet)*. Den Haag: Integrale onafhankelijke adviescommissie Omgevingswet.

Jans, M.P., Kraker, H. de & Hildebrandt, V.H. (2007). Mensen die te weinig bewegen of te dik zijn denken met persoonlijk advies en beweegmaatje meer in beweging te komen. *Tijdschrift voor gezondheidswetenschappen, 85*(3), 152-159.

Jansen, M. (2016). De Omgevingswet. *Tijdschrift voor gezondheidswetenschappen, 94*(8), 284-284.

Jansen, M., Vries, N. de, Kok, G. & Oers, H. van. (2008). Samenwerking tussen beleid, praktijk en onderzoek in de publieke gezondheidszorg: resultaten van een multiple-case studie. *Tijdschrift voor gezondheidswetenschappen, 86*(6), 296-305.

Kamphuis, C., Deelen, I., Doleweerd, M. van, Jansen, M., Dessing, D., & Poelman, M. (2016). De gezonde stad. *AGORA: Magazine voor Sociaalruimtelijke vraagstukken*, *2016*(3), 4-6.

Keesmaat, H. (2020). *Ommen komt in actie voor gezondere leefstijl en meer bewegen.* Geraadpleegd via https://www.destentor.nl/ommen/ommen-komt-in-actie-voor-gezondere-leefstijl-en-meer-bewegen~a6591bbb/ (2020, 8 juli).

Kenniscentrum Sport & Bewegen (2016). *Financieringswijzer Sport & Bewegen.* Geraadpleegd via https://tools.kenniscentrumsportenbewegen.nl/financieringswijzer-sport-en-bewegen/tool/financieringswijzer-sport-bewegen/ (2020, 19 mei).

Kenniscentrum Sport & Bewegen (2019). *Speel, ren, fiets, skate, zwem, sup en bewandel… de route naar een beweegvriendelijke omgeving*. Ede: Kenniscentrum Sport & Bewegen

Klaver, J., Dagevos, J., Dekker, R., Gueijen, C. H. M. & Ode, A. (2019). Leren en werken voor vluchtelingen: Beleid en interventies in drie grote gemeenten. *Beleid en Maatschappij, 46*(1), 43-64.

L'abée, D. & Kunen, M. (2013). *Beweegvriendelijke omgeving: reisgids met ervaringen, inspiratie en instrumenten.* Ede: Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB), Kenniscentrum Sport.

Lenders, S., Lauwers, L., Vervloet, D. & Kerselaers, E. (2006). *Afbakening van het Vlaamse platteland. Een statistische analyse.* Merelbeke: Institute for Research in Agriculture and Fishery.

Meurs, P. (2016). Maatwerk én willekeur: een pleidooi voor situationele gelijkheid. In Transitiecommissie Sociaal Domein (Eds.), *De decentralisaties in het sociaal domein: wie houdt er niet van kakelbont?* (pp.97-111). Den Haag: Transitiecommissie Sociaal Domein.

Michels, A. (2018). Burgerparticipatie in het beleid, bewonersinitiatieven, en de rol van de gemeenteraad. In H. Vollaard, G. Boogaard, J. van den Berg & J. Cohen (Eds.), *De gemeenteraad. Ontstaan en ontwikkeling van de lokale democratie* (pp. 191-205). Den Haag: Boom.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). (2020). *Gezamenlijke verklaring over de nieuwe inwerkingtredingsdatum van de Omgevingswet.* Geraadpleegd via https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brieven/2020/05/20/gezamenlijke-verklaring-rijk-koepels (2020, 16 juli).

Ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM). (2016). *Omgevingswet in het kort: ruimte voor ontwikkeling, waarborgen van kwaliteit.* Geraadpleegd via https://www.omgevingswetportaal.nl/documenten/brochures/2014/06/informatiebladen/informatieblad-omgevingswet-in-het-kort (2020, 12 mei)

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). (29 juni 2018). *Nationaal Sportakkoord: sport verenigt Nederland.* Geraadpleegd via https://www.allesoversport.nl/wp-content/uploads/2019/10/Nationaal-Sportakkoord.pdf

Mulier Instituut (2011). *Hybridisering van sportverenigingen.* 's-Hertogenbosch: Mulier Instituut.

Mulier Instituut (2015). *Sportverenigingen in krimpkernen*. Utrecht: Mulier Instituut.

Mulier Instituut (2017a). *Monitor Lokaal Sportbeleid 2016: faciliteren, activeren en inspireren*. Utrecht: Mulier Instituut.

Mulier Instituut (2017b). *Monitor sportuitgaven gemeenten.* Utrecht: Mulier Instituut.

Mulier Instituut (2018a). *Sportief gebruik van de openbare ruimte in Almere.* Utrecht: Mulier Instituut.

Mulier Instituut (2018b). *Sportieve openbare ruimte in Arnhem.* Utrecht: Mulier Instituut.

Mulier Instituut (2019). *Jaarrapport Duurzame Sportinfrastructuur 2019.* Utrecht: Mulier Instituut.

Nationaal Park Drents Friese Wold (z.j.). *Nationaal Park Drents Friese Wold.* Geraadpleegd via https://www.nationaalpark-drents-friese-wold.nl/ (2020, 9 juli).

Nijendaal, G.A. van (2014). Drie decentralisaties in het sociale domein. *Jaarboek Overheidsfinanciën*, 85-100.

Oenen, G. van (2016). Omgevingswet, participatie en democratische vermoeidheid. *Beleid en Maatschappij, 43*(3), 70-74.

Pellikaan, H., Lange, S.L. de & Meer, T. van der (2007). Fortuyn's legacy: party system change in the Netherlands. *Comparative European Politics, 5*(3), 282-302.

Peters, K. (2006). Impuls voor de lokale democratie? De casus van de wmo. In E. Schrijvers, P. Meurs & G. de Vries (Eds.), *Leren van de praktijk. Gebruik van lokale kennis en ervaring voor beleid* (pp. 41-66). Amsterdam: Amsterdam University Press.

Plaatsengids.nl (2020). *Waterland.* Geraadpleegd via https://www.plaatsengids.nl/waterland (2020, 9 juli).

Planbureau voor de Leefomgeving (PBL). (2013). *Demografische ontwikkelingen 2010-2040*. Den Haag: PBL.

Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur (Rli). (2018, 18 april). *Inrichting stad kan gezondheid inwoners vergroten.* Geraadpleegd via https://www.rli.nl/pers/2018/inrichting-stad-kan-gezondheid-inwoners-vergroten (2020, 11 mei).

Ramchandani, G., Coleman, R. & Bringham, J. (2017). Sport participation behaviours of spectators attending major sports events and event induced attitudinal changes towards sport. *International Journal of Event and Festival Management, 8*(2), 121-135.

Reulink, N. & Lindeman, L. (2005). *Kwalitatief onderzoek.* Geraadpleegd via http://www.cs.ru.nl/~tomh/onderwijs/om2%20(2005)/om2_files/syllabus/kwalitatief.pdf (2020, 19 mei).

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM). (2015). *Ruimte en gezondheid, een vanzelfsprekende combinatie?* Geraadpleegd via https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2015-0002.pdf (2020, 19 mei).

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM). (z.j.a). *Omgevingswet.* Geraadpleegd via https://www.loketgezondleven.nl/gezonde-gemeente/themadossiers/gezonde-leefomgeving/stappenplan-gezondheid-en-omgevingswet/omgevingswet (2020, 11 mei).

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM). (z.j.b). *Cijfers en feiten sport en bewegen.* Geraadpleegd via https://www.loketgezondleven.nl/gezonde-gemeente/leefstijlthemas/sport-en-bewegen/cijfers-en-feiten-sport-en-bewegen (2020, 12 mei).

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM). (z.j.c.). *Cijfers en feiten overgewicht.* Geraadpleegd via https://www.loketgezondleven.nl/gezonde-gemeente/leefstijlthemas/overgewicht/cijfers-en-feiten-overgewicht (2020, 12 mei).

Risjord, M. (2014). *Philosophy of Social Science. A Contemporary Introduction*. London: Routledge.

Rondom Vandaag (2020). *Veel organisaties doen mee aan Lokaal Sportakkoord Ooststellingwerf*. Geraadpleegd via https://www.rondomvandaag.nl/regio/stellingwerven/sport/19076/veel-organisaties-doen-mee-aan-lokaal-sportakkoord-ooststellingwe (2020, 9 juli).

Ruijgrok, E.C.M., Brouwer, R. & Verbruggen, H. (2004). *Waardering van natuur, water en bodem in maatschappelijke kosten-baten analyses.* Deventer: Witteveen Bos.

Schoenmakers, I.A.E. (2014). *Regionale samenwerking* (Scriptie). Geraadpleegd via https://theses.ubn.ru.nl/bitstream/handle/123456789/3285/Schoenmakers%2c_Inge_1.pdf?sequence=1 (2020, 13 juli).

Sport Fryslan (2017). *Kadernota sport en bewegen in Zuidoost Friesland.* Geraadpleegd via https://www.kennisbanksportenbewegen.nl/?file=8237&m=1511189788&action=file.download (2020, 3 juli).

Sport Nederweert (2020). *Alles over het Nederweerts Sportakkoord.* Geraadpleegd via https://www.sportnederweert.nl/nederweerts-sportakkoord/# (2020, 8 juli).

Sport Verenigt Zeeland (z.j.). *Zeeuws Sportakkoord.* Geraadpleegd via https://www.sportzeeland.nl/sites/all/files/default/brochure-zeeuws_sportakkoord.pdf (2020, 3 juli).

SportSupport (2020). *Sportakkoord Waterland.* Geraadpleegd via https://sportsupport.nl/sportakkoordwaterland/ (2020, 9 juli).

Staatsbosbeheer (2020a). *Dwingelderveld.* Geraadpleegd via https://www.staatsbosbeheer.nl/natuurgebieden/dwingelderveld (2020, 8 juli).

Staatsbosbeheer (2020b). *Ruinen.* Geraadpleegd via https://www.staatsbosbeheer.nl/natuurgebieden/ruinen (2020, 8 juli).

Stichting Sportservice Noord-Brabant (SSNB). (2020). *De Kempengemeenten over de waarde van sport.* Geraadpleegd via https://ssnb.nl/gemeente-de-kempen-over-de-waarde-van-sport/ (2020, 8 juli).

Stichting Toeristisch Glinsterend Tubbergen (2020). *Natuur.* Geraadpleegd via https://www.visittubbergen.nl/wat-te-doen.-/activiteiten/natuur/ (2020, 9 juli).

Stokkom, B. (2003). Deliberatie zonder democratie? *Beleid en maatschappij, 30*(3), 153-165.

Symon, G. & Cassell, C. (2012). Assessing Qualitative Research. In: Symon, G. & Cassell, C. (Eds.), *Qualitative Organizational Research* (pp. 205-223). Los Angeles: Sage.

Taks, M., Green, B.C., Misener, L. & Chalip, L. (2018). Sport participation from sport events: why it doesn't happen?. *Marketing Intelligence & Planning, 36*(2), 185-198.

Telos (2017). *Nationale monitor duurzame gemeenten 2017.* Tilburg: Telos

Telos (2019). *Nationale monitor duurzame gemeenten 2019*. Tilburg: Telos.

Texel Sporteiland (z.j.). *Sporten op Texel.* Geraadpleegd via http://www.texelsporteiland.nl/ (2020, 9 juli).

Texel.nl (2020). *Texels Sportakkoord in de maak.* Geraadpleegd via https://www.texel.nl/mozard/!suite05.scherm1070?mNwb=80015&mNwc=129&mArc=0 (2020, 9 juli).

Tourist Information Eersel (2020). *Natuurgebieden in Eersel.* Geraadpleegd via https://www.tipeersel.nl/nl/natuur-omgeving/natuurgebieden-in-eersel/ (2020, 8 juli).

Veer, J. van der, Schalk, J. & Gilsing, R. (2011). Decentralisatie: maatwerk of uniformiteit? *Beleid en maatschappij, 38*(3), 265-282.

Volksgezondheidenzorg.info (2018, 19 december). *Sport op de kaart: beweegvriendelijke omgeving*. Geraadpleegd via https://www.volksgezondheidenzorg.info/sport/sportopdekaart/openbaar-sport-en-beweegaanbod#node-beweegvriendelijke-omgeving-gemeente (2020, 19 mei)

Vries, S.I. de., Slinger, J., Schokker, D.F., Graham, J.M.A. & Pierik, F.H. (2010). *Beweegvriendelijk stadswijken voor kinderen; resultaten van een quasi-experimenteel onderzoek.* Leiden: TNO Preventie en Zorg.

VVV Midden-Limburg (z.j.). *Natuur in de gemeente Nederweert.* Geraadpleegd via https://vvvmiddenlimburg.nl/nl/overzicht/natuur-in-de-gemeente-nederweert (2020, 8 juli).

VVV Noordoostpolder (z.j.). *Staatsbosbeheer Noordoostpolder.* Geraadpleegd via https://www.vvvnoordoostpolder.nl/nl/activiteitenkaart/detail/staatsbosbeheer-noordoostpolder--30cbf0e0-2ec6-4d5c-8739-f112bafed0b9 (2020, 8 juli).

VVV Texel (z.j.). *Natuur.* Geraadpleegd via https://www.texel.net/nl/over-texel/natuur/ (2020, 9 juli).

Wayenberg, Decramer & Poppe (2011). *Monitoring van het lokaal sport voor het allen-decreet*. Gent: Hogeschool Gent departement Handelswetenschappen en Bestuurskunde.

Weenink, D., Rusinovic, K., Wilterdink, N. & Heerikhuizen, B. van (2017). *Samenlevingen: Inleiding in de sociologie*. Groningen: Noordhoff.

Wegener, M. (2012). Government or governance? The challenge of planning for sustainability in the Ruhr. In T. Hartmann & B. Needham (Eds.), *Planning by law and property rights reconsidered* (pp. 157-170). New York: Routledge.

Wensveen, A. van (2014). *Langer zelfstandig* (Scriptie). Geraadpleegd via https://dspace.library.uu.nl/handle/1874/370451 (2020, 19 mei).

Werelderfgoed Schokland (z.j.). *Werelderfgoed Schokland.* Geraadpleegd via https://schokland.nl/ (2020, 8 juli).

Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid (WRR). (2002). *Stad en land in een nieuwe geografie.* Den Haag: Sdu Uitgevers.

White, J. (2011). Left and Right as political resources. *Journal of Political Ideologies, 16*(02), 123-144

Wong, K.K. (1988). Economic constraint and political choice in urban policymaking. *American Journal of Political Science, 32*(1), 1-18.

Zeeland Land in Zee (z.j.a). *Gemeente Borsele.* Geraadpleegd via https://www.zeelandlandinzee.nl/gemeente-borsele (2020, 8 juli).

Zeeland Land in Zee (z.j.b). *Gemeente Hulst.* Geraadpleegd via https://www.zeelandlandinzee.nl/gemeente-hulst (2020, 8 juli).

ZonMw. (z.j.). *GO! Noord Nederland, samen werken aan een gezondere leefomgeving in kleine kernen in Noord Nederland*. Geraadpleegd via https://www.zonmw.nl/nl/onderzoek-resultaten/gezondheidsbescherming/programmas/project-detail/preventieprogramma-5/go-noord-nederland-samen-werken-aan-een-gezondere-leefomgeving-in-kleine-kernen-in-noord-nederland/ (2020, 11 mei).

Bijlage 1. Topiclijst

Introductie
- Functie en betrokkenheid BVO

Definitie BVO
- Visie van gemeente
- Faciliteren en stimuleren
    - Rol van gemeente
    - Rol van burgers
- Agendering
- Beleidsterrein
- Voorzieningen

Geografische en demografische factoren
- Geografisch
    - Natuur
    - Straatconnectiviteit
    - Afstand tussen dorpen
    - Differentiatie naar dorpskernen
- Demografisch
    - Bevolkingsopbouw
    - Bevolkingsspreiding en krimp
    - Differentiatie naar bevolkingscategorieën

Sociale factoren
- Gemeenschapszin en invloed op BVO
- Burgerparticipatie
- Sport- en beweegevenementen
    - Rol voor gemeente
    - Rol voor burgers en verenigingen
    - Doel

Institutionele en economische factoren
- Domeinen en samenwerking
- Actoren van invloed op visie BVO
- Financiële capaciteit
- Ambtelijke capaciteit
- Gelijkwaardig sportaanbod
- Isomorfisme

Omgevingswet
- Rol van sport en bewegen
- Mening over decentralisatie

Politieke factoren
- Invloed van politiek
- Regionale en provinciale samenwerkingsverbanden

Situationele factoren
- Overige factoren
- Corona

Instrumenten en ondersteuning
- Behoefte aan instrumenten en ondersteuning

Bijlage 2. Tabel plattelandsgemeenten

Tabel 1
Selectie plattelandsgemeenten inclusief selectiecriteria

Gemeente	Provincie	Inwoners [a]	Inwoners/ km^2 [a]	Aantal dorpskernen [a]	Kernindicator BVO [b]
Aa en Hunze	Drenthe	25.390	90	35	3,5
Alphen-Chaam	Noord-Brabant	10.083	107	6	3,0
Ameland	Friesland	3.654	13	4	3,3
Baarle-Nassau	Noord-Brabant	6.799	89	3	2,7
Beemster	Noord-Holland	9.550	132	4	2,2
Bergen (L)	Limburg	13.106	120	8	3,4
Borger-Odoorn	Drenthe	25.351	91	25	3,7
Borsele	Zeeland	22.716	116	15	2,6
Bronckhorst	Gelderland	36.352	121	17	3,4
Coevorden	Drenthe	35.299	117	25	4,2
Dalfsen	Overijssel	28.242	100	3	2,5
De Wolden	Drenthe	23.917	105	13	3,0
Delfzijl	Groningen	24.864	109	14	3,5
Dinkelland	Overijssel	26.291	148	11	2,7
Dronten	Flevoland	40.735	96	3	3,9
Eersel	Noord-Brabant	18.778	103	6	3,5
Goeree-Overflakkee	Zuid-Holland	50.059	118	14	3,1
Harlingen	Friesland	15.783	40	3	1,8
Het Hogeland	Groningen	48.019	98	45	Onbekend
Hollands Kroon	Noord-Holland	47.681	71	19	3,1
Hulst	Zeeland	27.472	109	15	2,7
Loppersum	Groningen	9.732	86	17	2,4
Midden-Drenthe	Drenthe	33.172	95	26	3,2
Nederweert	Limburg	17.038	146	4	2,4
Noardeast-Fryslân	Friesland	45.287	121	52	Onbekend
Noord-Beveland	Zeeland	7.314	60	6	3,3
Noordoostpolder	Flevoland	46.625	78	12	3,3
Ommen	Overijssel	17.630	96	11	3,8
Ooststellingwerf	Friesland	25.459	112	13	3,6
Opsterland	Friesland	29.753	130	16	3,4
Reimerswaal	Zeeland	22.555	92	7	2,4
Rozendaal	Gelderland	1.575	56	1	3,9
Schiermonnikoog	Friesland	932	4	1	3,1
Schouwen-Duiveland	Zeeland	33.687	111	16	3,8
Sint Anthonis	Noord-Brabant	11.577	115	8	3,6
Sluis	Zeeland	23.526	76	16	3,4
Staphorst	Overijssel	16.797	123	4	2,6
Steenwijkerland	Overijssel	43.768	132	31	3,2
Terschelling	Friesland	4.906	7	12	3,5
Texel	Noord-Holland	13.584	29	7	3,6
Tholen	Zeeland	25.583	100	8	2,3
Tubbergen	Overijssel	21.213	143	13	2,6
Vlieland	Friesland	1.132	3	1	3,1
Vlissingen	Zeeland	44.485	128	3	2,8
Waadhoeke	Friesland	46.112	146	41	Onbekend
Waterland	Noord-Holland	17.259	149	9	1,7

Westerveld	Drenthe	19.152	67	21	3,6
Westerwolde	Groningen	24.684	87	11	Onbekend
Weststellingwerf	Friesland	25.720	112	26	3,3
Westvoorne	Zuid-Holland	14.508	148	3	2,7
Zeewolde	Flevoland	22.407	83	1	3,6

Noot.

[a] (Almanak Overheid, 2020)

[b] (Volksgezondheidenzorg.info, 2018)

Bijlage 3. Thick Descriptions

Ameland

Ameland is een Waddeneiland dat hoort bij de provincie Friesland, met een oppervlakte van 268,5 vierkante kilometer. Het eiland heeft zo'n 3700 inwoners, met een bevolkingsdichtheid 13 per vierkante kilometer. De gemeente bestaat uit vier dorpskernen: Ballum, Buren, Hollum en Nes (Almanak Overheid, 2020). Van de inwoners is 15,9% jonger dan 15 jaar, terwijl 22,5% ouder dan 65 is. De afgelopen jaren is het bevolkingsaantal binnen de gemeente toegenomen (Allecijfers.nl, 2020).

Het eiland is sterk gericht op toerisme. Jaarlijks bezoeken zo'n 600.000 toeristen de gemeente (Gemeente Ameland, z.j.). Op het eiland is veel gelegenheid voor sporten en bewegen. Enerzijds worden er ieder jaar tal van (sport)evenementen georganiseerd, anderzijds bevat het eiland veel natuur. Er is 27 kilometer Noordzeestrand, twee natuurgebieden, 't Oerd en de Hôn, fiets- en wandelpaden, polders en kwelders, bos en duin (Gemeente Ameland, z.j.).

De gemeenteraad bestaat uit de partijen AmelandEén, Algemeen Belang Ameland, Ameland '82, PvdA, VVD en CDA. AmelandEén, Algemeen Belang Ameland en VVD vormen samen de coalitie (Almanak Overheid, 2020).

In maart 2020 is de gemeente begonnen met het ontwikkelen van een Lokaal Sportakkoord in samenwerking met de plaatselijke sportorganisaties. De gemeente scoort 3,3 op de Kernindicator BVO (Volksgezondheidenzorg.info, 2020).

Borsele

Borsele is een Zeeuwse gemeente, gelegen op Zuid-Beveland. De gemeente heeft een oppervlakte van 194 vierkante kilometers en ruim 22.700 inwoners, een bevolkingsdichtheid van 116 inwoners per vierkante kilometer. In de gemeente Borsele liggen vijftien dorpskernen: Baarland, Borssele, Driewegen, Ellewoutsdijk, Heinkenszand, Hoedekenskerke, Kwadendamme, Lewedorp, Nieuwdorp, Nisse, Oudelande, Ovezande, 's-Gravenpolder, 's-Heer Abtskerke en 's-Heerenhoek (Almanak Overheid, 2020). 17,1% van de inwoners is jonger dan 15 en 20,1% is ouder dan 65. De laatste jaren vertoont het bevolkingsaantal geen grote verschillen, het blijft redelijk stabiel (Allecijfers.nl, 2020).

De gemeente is vooral bekend vanwege de kerncentrale op haar grondgebied. Verder ligt ook de Westerscheldetunnel deels in de gemeente. De gemeente wordt ook wel eens de Zak van Zuid-Beveland genoemd. De gemeente heeft zowel natuur, Nationaal Landschap De Zak van Zuid-Beveland, als een industrie- en havengebied, het Sloegebied. Het is dus een gemeente met veel diversiteit (Gemeente Borsele, z.j.).

In de gemeente heeft ieder jaar Jumpin' the Wheel plaats, het grootste hippische evenement van Zeeland, waarbij zowel kinderen als de internationale subtop aanwezig zijn (Zeeland Land in Zee, z.j.a).

In de gemeenteraad hebben de partijen Borssele, CDA, D66, OPA, PvdA, SGP/CU en VVD zitting. SGP/CU, CDA en PvdA vormen de coalitie (Almanak Overheid, 2020).

De gemeente werkt al lang met het programma Borsele Beweegt, waarmee alle inwoners worden gestimuleerd tot een gezonde en actieve leefstijl (Borsele Beweegt, z.j.). Daarnaast is de gemeente een van de partners van het Zeeuws Sportakkoord. De gemeente scoort 2,6 op de Kernindicator BVO (Volksgezondheidenzorg.info, 2020).

Coevorden

Coevorden ligt in de gemeente Drenthe. De gemeente heeft een oppervlakte van ongeveer 300 vierkante kilometer en zo'n 35.300 inwoners, een bevolkingsdichtheid van 117 inwoners per vierkante kilometer. De gemeente heeft 25 dorpskernen: Aalden, Benneveld, Coevorden, Dalen, Dalerpeel, Dalerveen, De Kiel, Diphoorn, Erm, Gees, Geesbrug, Holsloot, Meppen, Nieuwlande Coevorden, Noord-Sleen, Oosterhesselen, Schoonoord, Sleen, Stieltjeskanaal, 't Haantje, Wachtum, Wezup, Wezuperbrug, Zweeloo en Zwinderen (Almanak Overheid, 2020). Het percentage inwoners jonger dan 15 beslaat 14,8%, terwijl 23,8% van de bevolking ouder dan 65 is. De laatste jaren is het bevolkingsaantal redelijk stabiel (Allecijfers.nl, 2020).

De gemeente is vooral bekend vanwege de hunebedden op haar grondgebied, waaronder de Papeloze Kerk. In Coevorden staat het enige kasteel van Drenthe. Vooral het dorp Dalen is erg geliefd bij forensen en toeristen. De gemeente heeft twee natuurgebieden, De Hooge Stoep en De Klencke. Het afwisselende landschap bevat vele fietspaden die langs de bezienswaardigheden voeren (Gemeente Coevorden, z.j.a).
De partijen BBC2014, VVD, CDA, PvdA, PAC, Politiek Partij Coevorden en D66 vormen samen de gemeenteraad. BBC2014, CDA en PvdA zijn deel van de coalitie (Almanak Overheid, 2020).
De gemeente Coevorden is bezig met de ontwikkeling van een Lokaal Sport- en preventieakkoord. De ondertekening van het akkoord heeft plaatsgevonden op 21 september 2019. De gemeente scoort 4,2 op de Kernindicator BVO (Volksgezondheidenzorg.info, 2020).

Dalfsen

De gemeente Dalfsen ligt in het Noorden van Overijssel, vlakbij Zwolle. De gemeente heeft met een oppervlakte van ruim 280 vierkante kilometer en ruim 28.200 inwoners een bevolkingsdichtheid van 100 inwoners per vierkante kilometer. Drie hoofdkernen Dalfsen, Lemelerveld en Nieuwleusen vormen samen met een aantal kleinere kernen de gemeente (Almanak Overheid, 2020). 19,8% van de inwoners is jonger dan 15 jaar en 20,7% is ouder dan 65. De afgelopen periode is het bevolkingsaantal licht gestegen (Allecijfers.nl, 2020).
De gemeente ligt in het Vechtdal, dit wordt gekenmerkt door prachtige natuur rondom de Vecht. Hier is alle gelegenheid om te fietsen of te wandelen (Gemeente Dalfsen, z.j.a).
De gemeenteraad bestaat uit de partijen Gemeentebelangen, CDA, CU, PvdA, D66 en VVD. De coalitie wordt gevormd door Gemeentebelangen en het CDA (Almanak Overheid, 2020).
Dalfsen is een JOGG gemeente. De gemeente is in januari 2020 begonnen met het opstellen van een Lokaal Sportakkoord, met de nadruk op vitale aanbieders en inclusief sport en bewegen (Gemeente Dalfsen, 2020). Eerder is al de beleidsnota *Een leven lang bewegen en sporten* opgesteld, die voortkomt uit een langere periode van beleidsnotities omtrent sport en bewegen in de gemeente. De gemeente scoort 2,5 op de Kernindicator BVO (Volksgezondheidenzorg.info, 2020).

De Wolden

De Wolden is een Drentse gemeente met een oppervlakte van ruim 226 vierkante kilometer. Met zo'n 24.00 inwoners heeft de gemeente een bevolkingsdichtheid van 105 inwoners per vierkante kilometer. In de gemeente liggen 13 dorpskernen: Alteveer, Ansen, De Wijk, Drogteropslagen, Echten, Eursinge, Kerkenveld, Koekange, Linde, Ruinen, Ruinerwold, Veeningen en Zuidwolde (Almanak Overheid, 2020). Terwijl 14,9% van de bevolking jonger dan 15 jaar is, beslaat het aandeel dat ouder is dan 65 jaar 23,6%. De laatste jaren neemt het bevolkingsaantal toe (Allecijfers.nl, 2020).
De natuurgebieden Dwingelderveld en Ruinen liggen deels op het grondgebied van de gemeente. Hier is zowel bos als heide en er zijn verschillende fiets- en wandelpaden (Staatsbosbeheer, 2020a; Staatsbosbeheer, 2020b).
In de gemeenteraad zitten de partijen Gemeentebelangen, VVD, CDA, GroenLinks, PvdA, CU en D66. Van deze partijen vormen Gemeentebelangen en VVD de coalitie (Almanak Overheid, 2020). De gemeente heeft een ambtelijke samenwerking met de gemeente Hoogeveen (Gemeente De Wolden & Gemeente Hoogeveen, 2020).
De gemeente is aangesloten bij SportDrenthe en Drenthe Beweegt. Ook is de gemeente een JOGG gemeente. De Wolden heeft in 2019 een Lokaal Sportakkoord 2019-2023 opgesteld met medewerking van diverse partners (Gemeente De Wolden, 2019). De gemeente scoort 3,0 op de Kernindicator BVO (Volksgezondheidenzorg.info, 2020).

Eersel

De gemeente Eersel ligt in Noord-Brabant, tegen de Belgische grens. De gemeente heeft een oppervlakte van ruim 181 vierkante kilometer en ruim 18.700 inwoners met een bevolkingsdichtheid van 103 inwoners per vierkante kilometer. De gemeente bevat 6 hoofdkernen: Duizel, Eersel, Knegsel, Steensel,

Vessem en Wintelre (Almanak Overheid, 2020). Van de bevolking is 14,9% jonger dan 15 en 22,2% ouder dan 65 jaar. De afgelopen jaren is de bevolking licht gegroeid (Allecijfers.nl, 2020).
Op het grondgebied van de gemeente ligt een behoorlijk aantal natuurgebieden. Het landschap bestaat uit beekdalen, bossen en natuurgebieden met vennen en heidevelden. In deze gebieden zijn wandel- en fietspaden aangelegd. In 2014 is de gemeente Eersel uitgeroepen tot Wandelgemeente van het jaar (Tourist Information Eersel, 2020).
De gemeenteraad bestaat uit de partijen Eersel Samen Anders, CDA, VVD, D66, PvdA-GroenLinks en Kernbeleid. Eersel Anders en VVD vormen samen de coalitie (Almanak Overheid, 2020).
De gemeente Eersel ontwikkelt een regionaal Kempisch Sportakkoord in samenwerking met de gemeenten Bergeijk, Bladel en Reusel-de Mierden. Hierin wordt de focus gelegd op een aantrekkelijke omgeving die iedereen uitnodigt om te gaan bewegen (SSNB, 2020). De gemeente scoort 3,5 op de Kernindicator BVO (Volksgezondheidenzorg.info, 2020).

Goeree-Overflakkee

De gemeente Goeree-Overflakkee is gelegen in Zuid-Holland en beslaat een eiland van ruim 422 vierkante kilometer. Met ruim 50.000 inwoners is de bevolkingsdichtheid 118 inwoners per vierkante kilometer. De gemeente heeft 14 dorpskernen: Achthuizen, Den Bommel, Dirksland, Goedereede, Herkingen, Melissant, Middelharnis, Nieuwe-Tonge, Ooltgensplaat, Ouddorp, Oude-Tonge, Sommelsdijk, Stad aan 't Haringvliet en Stellendam (Almanak Overheid, 2020). Het aandeel inwoners jonger dan 15 jaar is 16,1% en 21,5% van de inwoners is ouder dan 65 jaar. De laatste jaren vertoont het bevolkingsaantal een lichte groei (Allecijfers.nl, 2020).
Goeree-Overflakkee is een zeer toeristische gemeente, waarbij het toerisme toeneemt. De gemeente heeft daarnaast, of misschien wel daardoor ook veel aandacht voor duurzaamheid en natuur (Gemeente Goeree-Overflakkee, 2017). De noordrand van het eiland wordt omgevormd tot een land-waterovergang met ruimte voor natuur, recreatie en wonen. Ook op andere plaatsen wordt gewerkt aan het vormen van meer natuur met ruimte voor recreatie (Gemeente Goeree-Overflakkee, z.j.a; Gemeente Goeree-Overflakkee, z.j.c).
In de gemeenteraad hebben SGP, CDA, Vitale Kernen Goeree-Overflakkee, VVD, CU, PvdA, Eiland van Vrijheid, Vol Vreugde en Groep Jan Zwerus zitting. SGP, CDA, Vitale Kernen Goeree-Overflakkee en VVD vormen de coalitie (Almanak Overheid, 2020).
De gemeente hecht veel waarde aan een gezonde leefstijl, en legt daardoor een grote focus op sport. Door middel van Sportteam GO probeert de gemeente het sportklimaat te versterken en de sportparticipatie te vergroten (Gemeente Goeree-Overflakkee, z.j.b). De gemeente is bezig met de ontwikkeling van een Lokaal Sportakkoord. De gemeente scoort 3,1 op de Kernindicator BVO (Volksgezondheidenzorg.info, 2020).

Hollands Kroon

Hollands Kroon is een gemeente in het noorden van Noord-Holland, gelegen aan het IJsselmeer. De gemeente heeft een oppervlakte van ruim 663 vierkante kilometer, met meer dan 47.600 inwoners en een bevolkingsdichtheid van 71 inwoners per vierkante kilometer. De gemeente telt 19 dorpskernen: Anna Paulowna, Barsingerhorn, Breezand, Den Oever, Haringhuizen, Hippolytushoef, Kolhorn, Kreileroord, Lutjewinkel, Middenmeer, Nieuwe Niedorp, Oude Niedorp, Slootdorp, 't Veld, Westerland, Wieringerwaard, Wieringerwerf, Winkel en Zijdewind (Almanak Overheid, 2020). 15,8% van de inwoners is jonger dan 15 jaar, terwijl 20,5% ouder is dan 65. De afgelopen jaren is het bevolkingsaantal redelijk stabiel gebleven (Allecijfers.nl, 2020).
Toerisme is van groot belang voor de gemeente. Vooral voor natuur- en sportliefhebbers is Hollands Kroon een geliefde gemeente. Waterrecreatie is op dit gebied een van de speerpunten (Gemeente Hollands Kroon, 2016). De gemeente heeft veel natuurgebieden, waaronder het Waddengebied, waar je kunt wadlopen, Natuurgebied Wieringen en het Robbenoordbos, waar veel fiets- en/of wandelpaden zijn (Bezoek Hollands Kroon, z.j.)

De gemeenteraad bestaat uit de partijen Senioren Hollands Kroon, VVD, CDA, Onafhankelijk Hollands Kroon, PvdA, GroenLinks, D66, LADA, Progressief Hollands Kroon en CU. De coalitie wordt gevormd door Senioren Hollands Kroon, VVD en CDA (Almanak Overheid, 2020).
In november 2019 heeft de gemeente samen met haar partners het Lokaal Sportakkoord ondertekend. Hierin staan een vijftiental ambities over de thema's kennisdeling & samenwerking om sport te versterken, gezond & wel en veel & vaardig. Het sportakkoord is nu in de uitvoeringsfase (Dames van Raakt, 2019). De gemeente scoort 3,1 op de Kernindicator BVO (Volksgezondheidenzorg.info, 2020).

Hulst

De gemeente Hulst ligt in Zeeuws-Vlaanderen, tegen de grens met België en heeft een oppervlakte van 250 vierkante kilometer. Met ruim 27.400 inwoners komt de bevolkingsdichtheid uit op 109 inwoners per vierkante kilometer. De gemeente heeft 15 dorpskernen op haar grondgebied: Clinge, Graauw, Heikant, Hengstdijk, Hulst, Kapellebrug, Kloosterzande, Kuitaart, Lamswaarde, Nieuw Namen, Ossenisse, Sint Jansteen, Terhole, Vogelwaarde en Walsoorden (Almanak Overheid, 2020). Van de inwoners is 13,3% jonger dan 15 en 24,7% ouder dan 65 jaar. De laatste jaren is het bevolkingsaantal stabiel (Allecijfers.nl, 2020).
De gemeente is sterk toeristisch en spitst zich daar ook op toe (Gemeente Hulst, 2018, p. 8). De gemeente Hulst bevat verschillende natuurgebieden, waaronder de Westerschelde en het Verdronken Land van Saeftinghe, die veel gelegenheid tot recreatie en bewegen hebben. Daarnaast ligt het onder de rook van Antwerpen (Zeeland Land in Zee, z.j.b). De gemeente profileert zich als *de meest Vlaamse stad van Nederland* en *de groene long van Zeeuws-Vlaanderen* (Gemeente Hulst, 2018, p. 1).
In de gemeenteraad zitten de partijen Algemeen Belang Groot Hulst, CDA, Groot Hontenisse, HulstPLUS, PvdA, VVD en SP. De coalitie bestaat uit Algemeen Belang Groot Hulst, CDA, PvdA en VVD (Almanak Overheid, 2020).
De huidige coalitie acht sport van groot belang. Iedereen moet kunnen sporten, als middel voor een gezond leven en als sociale functie om anderen te kunnen ontmoeten (Gemeente Hulst, 2018, p. 10). Hulst is een van de partners van het regionaal Zeeuws Sportakkoord. De gemeente scoort 2,7 op de Kernindicator BVO (Volksgezondheidenzorg.info, 2020).

Nederweert

Nederweert is een Limburgse gemeente met een oppervlakte van ruim 102 vierkante kilometer en ruim 17.000 inwoners. De gemeente heeft een bevolkingsdichtheid van 146 inwoners per vierkante kilometer. De vier dorpskernen binnen de gemeente zijn Leveroy, Nederweert, Nederweert-Eind en Ospel (Almanak Overheid, 2020). 13,7% van de bevolking is jonger dan 15 jaar, en 22,8% is ouder dan 65 jaar. De laatste jaren groeit de bevolking licht (Allecijfers.nl, 2020).
In de gemeente bevindt zich een deel van het natuurgebied Nationaal Park De Groote Peel, wat uitermate geschikt is voor wandelaars. Daarnaast bevinden zich ook de kleinere natuurgebieden Sarsven en de Banen in de gemeente (VVV Midden-Limburg, z.j.).
De gemeenteraad bestaat uit de partijen CDA, J.A.N., Nederweert Anders, D66 en VVD. De coalitie wordt gevormd door de partijen J.A.N., Nederweert Anders en D66 (Almanak Overheid, 2020).
In november 2019 is de gemeente van start gegaan met de ontwikkeling van het Lokaal Sportakkoord. De ondertekening zal plaatsvinden in september 2020 (Sport Nederweert, 2020). De focus van het akkoord ligt op een drietal punten: samen ontwikkelen, samen meedoen en samen sterk (Sport Nederweert, 2020). De gemeente scoort 2,4 op de Kernindicator BVO (Volksgezondheidenzorg.info, 2020).

Noordoostpolder

De gemeente Noordoostpolder is gelegen in Flevoland, aan de oostkust van het IJsselmeer. In de gemeente, met een oppervlakte van bijna 600 vierkante kilometer, wonen ruim 46.600 inwoners. De bevolkingsdichtheid in de gemeente is 78 inwoners per vierkante kilometer. In de gemeente liggen 12 dorpskernen: Bant, Creil, Emmeloord, Ens, Espel, Kraggenburg, Luttelgeest, Marknesse, Nagele, Rutten,

Schokland en Tollebeek (Almanak Overheid, 2020). Van de inwoners is 18,5% jonger dan 15 en 17,5% ouder dan 65 jaar. Hoewel de bevolking lange tijd is gegroeid, neemt de groei de laatste jaren af (Allecijfers.nl, 2020).
Een van de bekendste plekken van de gemeente Noordoostpolder is het voormalig eiland Schokland, wat een eiland was, voordat de Noordoostpolder werd drooggelegd (Werelderfgoed Schokland, z.j.). In het noordoosten van de gemeente ligt het Kuinderbos, met een keur aan wandel-, fiets-, mountainbike- en andere routes. Slechts enkele kilometers over de oostgrens van de gemeente ligt het Nationaal Park de Weerribben (VVV Noordoostpolder, z.j.).
In de gemeenteraad zitten de partijen CDA, CU/SGP, VVD, Politieke Unie, ONS. SP, GroenLinks, PvdA en D66. De coalitie bestaat uit CDA, CU/SGP, VVD en Politieke Unie (Almanak Overheid, 2020).
In januari 2020 is de gemeente begonnen met het ontwikkelen van een Lokaal Sportakkoord, waarbij de ambities Inclusief Sporten & Bewegen, Vitale sport- & beweegaanbieders en Van jongs af aan vaardig in bewegen centraal staan (De Noordoostpolder, 2020). De gemeente scoort 3,3 op de Kernindicator BVO (Volksgezondheidenzorg.info, 2020).

Ommen

De gemeente Ommen ligt in het noorden van Overijssel en heeft een oppervlakte van ruim 181 vierkante kilometer. Met ruim 17.600 inwoners is de bevolkingsdichtheid 96 inwoners per vierkante kilometer. De gemeente Ommen bestaat uit 11 dorpskernen: Arrien, Beerze, Beerzerveld, Dalmsholte, Giethmen, Lemele, Ommen, Stegeren, Vilsteren, Vinkenbuurt en Witharen (Almanak Overheid, 2020). Het aandeel inwoners jonger dan 15 jaar is 16,6%, terwijl 21,9% ouder dan 65 is. De laatste jaren groeit de bevolking (Allecijfers.nl, 2020).
Ommen staat bekend om haar natuur met uitgestrekte bossen, die uitstekend geschikt zijn voor fietsen en wandelen. Vooral de Lemelerberg is geliefd bij fietsers en wandelaars (Gemeente Ommen, z.j.a). Daarnaast ligt Ommen in het Vechtdal, eveneens een plek met mooie natuur en zeer geliefd bij recreanten en toeristen (Gemeente Ommen, z.j.b).
De gemeenteraad bestaat uit de partijen LPO, CDA, CU, VVD, VOV, D66 en PvdA. CDA, CU en LPO vormen samen de coalitie (Almanak Overheid, 2020).
De gemeente vindt sport en bewegen erg belangrijk. Door diverse programma's stimuleert de gemeente jongeren en ouderen om (meer) te gaan sporten (Gemeente Ommen, z.j.c). De gemeente is eind 2019 begonnen met de ontwikkeling van een Lokaal Sportakkoord (Keesmaat, 2020). De gemeente scoort 3,8 op de Kernindicator BVO (Volksgezondheidenzorg.info, 2020).

Ooststellingwerf

Ooststellingwerf is een Friese gemeente met een oppervlakte van ruim 226 vierkante kilometer en ongeveer 25.500 inwoners. De bevolkingsdichtheid binnen de gemeente is 112 inwoners per vierkante kilometer. De dertien dorpskernen binnen de gemeente zijn Appelscha, Donkerbroek, Elsloo, Fochteloo, Haule, Haulerwijk, Langedijke, Makkinga, Nijeberkoop, Oldeberkoop, Oosterwolde, Ravenswoud en Waskemeer (Almanak Overheid, 2020). 14,8% van de inwoners is jonger dan 15 jaar, terwijl het percentage ouder dan 65 jaar 23,6% bedraagt. Gedurende de laatste jaren krimpt de bevolking in de gemeente (Allecijfers.nl, 2020).
De gemeente Ooststellingwerf is sterk toeristisch, mede door de aanwezigheid van het Nationaal Park Drents Friese Wold, dat deels op haar grondgebied ligt. Dit is een van de grootste natuurgebieden van Nederland en is aangewezen als Natura2000 gebied. Dit natuurgebied is toegankelijk voor wandelaars, fietsers en ruiters (Nationaal Park Drents Friese Wold, z.j.). In de gemeente wordt Stellingwerfs gesproken.
De gemeenteraad wordt gevormd door de partijen Ooststellingwerfsbelang, CDA, PvdA, VVD, Wij Lokaal, GroenLinks, CU, StellingwerfPLUS en D66. Ooststellingwerfsbelang, CDA en PvdA vormen samen de coalitie (Almanak Overheid, 2020).
Ooststellingwerf heeft samen met de gemeenten Weststellingwerf en Opsterland in 2017 een visienota sport en bewegen in Zuidoost Friesland opgesteld, wat een vervolg was op eerdere nota's (Gemeenten Ooststellingwerf, Weststellingwerf en Opsterland, 2017). Verder is de gemeente in januari 2020

begonnen met het opstellen van een Lokaal Sportakkoord, dat in september 2020 in werking treedt (Rondom Vandaag, 2020). De gemeente scoort 3,6 op de Kernindicator BVO (Volksgezondheidenzorg.info, 2020).

Texel

De gemeente Texel is het enige Waddeneiland dat behoort tot de provincie Noord-Holland. Met een oppervlakte van ruim 463 vierkante kilometer en slechts ongeveer 13.600 inwoners, blijft de bevolkingsdichtheid steken op 29 inwoners per vierkante kilometer. Het eiland heeft zeven dorpskernen: De Cocksdorp, De Koog, De Waal, Den Burg, Den Hoorn, Oosterend en Oudeschild (Almanak Overheid, 2020). Van de inwoners is 13,3% jonger dan 15 jaar en 24,9% ouder dan 65 jaar. Het bevolkingsaantal is al een aantal jaren stabiel (Allecijfers.nl, 2020).
Texel is in grote mate afhankelijk van toerisme. De gemeente bezit veel natuur op haar grondgebied, waaronder Nationaal Park Duinen van Texel en De Slufter. Op het eiland zijn veel fiets- en wandelpaden (VVV Texel, z.j.).
In de gemeenteraad hebben de partijen Texels Belang, VVD, CDA, PvdA pro Texel, GroenLinks, Texel en D66 zitting. De coalitie bestaat uit de partijen Texels Belang, VVD en GroenLinks (Almanak Overheid, 2020).
De gemeente omschrijft zichzelf als Sporteiland. Zowel voor toeristen als voor eilandbewoners is de keuze aan sport- en beweegmogelijkheden groot (Texel Sporteiland, z.j.). Texel is in februari begonnen met de ontwikkeling van een Lokaal Sportakkoord (Texel.nl, 2020). De gemeente scoort 3,6 op de Kernindicator BVO (Volksgezondheidenzorg.info, 2020).

Tholen

Tholen is een Zeeuwse gemeente en grenst aan Noord-Brabant. De oppervlakte van de gemeente is ruim 254 vierkante kilometer. De gemeente heeft ongeveer 25.600 inwoners en daarmee een bevolkingsdichtheid van 100 inwoners per vierkante kilometer. De gemeente bestaat uit een achttal dorpskernen: Oud-Vossemeer, Poortvliet, Scherpenisse, Sint-Philipsland, Sint-Annaland, Sint-Maartensdijk, Stavenisse en Tholen (Almanak Overheid, 2020). 18,4% van de bevolking is jonger dan 15 jaar en 18,9% is ouder dan 65 jaar. De bevolking is lange tijd gegroeid, maar de laatste jaren neemt de groei af (Allecijfers.nl, 2020).
De gemeente is toeristisch, door haar rijkdom aan cultuur, historie, natuur en water en is goed bereikbaar. Tholen heeft de beschikking over verschillende bossen en natuurgebieden. De gemeente is omringd door Nationaal Park de Oosterschelde. In de verschillende natuurgebieden, maar ook in de rest van de gemeente zijn veel fiets- en wandelpaden, die bewegen mogelijk maken (Eiland Tholen, z.j.).
De partijen in de gemeenteraad zijn SGP, CU, VVD, PvdA/GroenLinks, Algemeen Belang Tholen, PVV, CDA en SP. De coalitie wordt gevormd door SGP, CU en VVD (Almanak Overheid, 2020).
De gemeente zet erg in op sport voor jongeren en kinderen (Gemeente Tholen, 2020). De gemeente is een van de partners van het regionale Zeeuwse Sportakkoord. De gemeente scoort 2,3 op de Kernindicator BVO (Volksgezondheidenzorg.info, 2020).

Tubbergen

De Twentse gemeente Tubbergen ligt in Overijssel. De gemeente heeft een oppervlakte van ruim 147 vierkante kilometer en ruim 21.200 inwoners. Daarmee is de bevolkingsdichtheid 143 inwoners per vierkante kilometer. De gemeente bestaat uit dertien dorpskernen: Albergen, Fleringen, Geesteren, Haarle, Harbrinkhoek, Hezingen, Langeveen, Mander, Manderveen, Mariaparochie, Reutum, Tubbergen en Vasse (Almanak Overheid, 2020). 16,4% van de inwoners is jonger dan 15 jaar en 18,9% is ouder dan 65 jaar. De laatste jaren is het bevolkingsaantal stabiel (Allecijfers.nl, 2020).
In de gemeente Tubbergen zijn twee natuurgebieden, ‘t Springendal en de Manderheide. Hier is het goed mogelijk om een flink eind te lopen, maar ook in de rest van de gemeente is lopen en fietsen goed te doen (Stichting Toeristisch Glinsterend Tubbergen, 2020).

De gemeenteraad bestaat uit slechts vier partijen: CDA, GB/VVD, PvdA en Dorpen Centraal. CDA heeft een absolute meerderheid in de gemeenteraad (Almanak Overheid, 2020). CDA, GB/VVD en Dorpen Centraal werken echter samen en hebben een Tubbergs Akkoord opgesteld, aan de hand waarvan zij in samenwerking met burgers een Maatschappelijk Akkoord opstellen (Gemeente Tubbergen, 2018a). Daarnaast werkt de gemeente samen met de gemeente Dinkelland in een ambtelijke samenwerking (Gemeente Tubbergen, z.j.c).
De gemeente heeft in juni 2020 het Sportakkoord, samen met haar partners, ondertekend. Het akkoord is nu in de uitvoeringsfase (Gemeente Tubbergen, 2020). De gemeente scoort 2,6 op de Kernindicator BVO (Volksgezondheidenzorg.info, 2020).

Waterland

De gemeente Waterland ligt in Noord-Holland, aan de westkust van het Markermeer. De gemeente heeft een oppervlakte van ruim 115 vierkante kilometer. Met ruim 17.200 inwoners is de bevolkingsdichtheid 149 inwoners per vierkante kilometer. De gemeente heeft negen dorpskernen: Broek in Waterland, Ilpendam, Katwoude, Marken, Monnickendam, Purmer, Uitdam, Watergang en Zuiderwoude (Almanak Overheid, 2020). Van de inwoners is 16% jonger dan 15 jaar en 24,3% ouder dan 65 jaar. De laatste jaren groeit de bevolking (Allecijfers.nl, 2020).
De gemeente Waterland is erg toeristisch en vooral bekend om de plaatsen Broek in Waterland en Marken. De gemeente wordt ook wel de achtertuin van Amsterdam genoemd. Het is een groen, waterrijk gebied, dat zich beste laat ontdekken per kano of roeiboot (Plaatsengids.nl, 2020).
In de gemeenteraad hebben de partijen CDA, GroenLinks, VVD, Waterland Natuurlijk!, PvdA en D66 zitting. De coalitie bestaat uit de partijen CDA, GroenLinks, PvdA en D66 (Almanak Overheid, 2020).
Het Sportakkoord van de gemeente Waterland is in ontwikkeling en zal na de zomer van 2020 gepresenteerd en ondertekend worden (SportSupport, 2020). De gemeente scoort 1,7 op de Kernindicator BVO (Volksgezondheidenzorg.info, 2020).

Bijlage 4. Codeboom

1. Algemeen BVO
    - Visie
    - Voorzieningen

2. Politieke factoren
    - Agendering
    - Invloed van gemeenteraad en college
    - Politieke aandacht

3. Institutionele factoren
    - Faciliteren en stimuleren
    - Domeinen
        i. Gescheiden aanpak
        ii. Integrale aanpak
    - Interactieve beleidsvorming
    - Samenwerking
    - Isomorfisme

4. Economische factoren
    - Financiële capaciteit
    - Ambtelijke capaciteit

5. Demografische factoren
    - Bevolkingsontwikkelingen
        i. Krimp
        ii. Ontgroening
        iii. Vergrijzing
    - Differentiatie naar bevolkingscategorieën
    - Toenemende druk op voorzieningen

6. Geografische factoren
    - Differentiatie tussen dorpskernen
    - Straatconnectiviteit
    - Natuur

7. Sociale factoren
    - Gemeenschapszin
    - Burgerinitiatieven

8. Situationele factoren
    - Invloed van Corona
    - Invloed situationele of contextafhankelijke factoren op BVO

9. Instrumenten en ondersteuning
    - Huidig gebruik van instrumenten
    - Benodigdheden